

ABSZTRAKTFÜZET

BOOK OF ABSTRACTS

A konferencia rendezői:
PTE Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar
Anglisztika Intézet, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Pécsi Tudományegyetem Diaszpóra Projekt Hálózat
Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottsága

A kötet szerkesztői:

Gúti Erika – Orbán Jolán – Szamosi Gertrud

Pécs, 2023. május 04–06.

**Organizers of the conference:
Univesity of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences
Institute of English Studies
Institute of Hungarian Language and Literature
Diaspora Project Network of the University of Pécs
Pécs Regional Committee of the Hungarian Academy of Sciences**

Plenáris előadások

KONTRA MIKLÓS

Mit lehet tudni a Kárpát-medencei szórványban élő magyarok nyelvéről?

Ebben az előadásban megkísérlem áttekinteni a Kárpát-medencei szórványban élő magyarok nyelvi helyzetéről tudható ismereteket. Szórványos vizsgálatok után (pl. Imre 1971, 1973) az első jelentős kutatást Susan Gal (1979) végezte Burgenlandban. Az egész Kárpát-medencei magyarságra kiterjedő első vizsgálat eredményeit *A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén* című könyvsorozat hat kötete (1998–2020) tartalmazza. Ebben a vizsgálatban az egyik független változónk a településtípus volt (tömbtelepülés – szórványtelepülés). Az előadásban be fogom mutatni, hogy a településtípusnak mely nyelvi változók esetében van szignifikáns hatása. A bemutatás főként a Szlovákiában, Ukrajnában, Romániában és Szerbiában élő magyarokra terjed ki, de időnként szó lesz a horvátországi, szlovéniai és ausztriai magyarokról is. Az előadás végén kísérletet teszek néhány nyelvpolitikai és nyelvpedagógiai tanulság levonására is.

Kulcsszavak: magyar szórványok, nyelvi kontaktusok hatásai, kétnyelvűség, nyelvcsere

Hivatkozott irodalom:

Gal, Susan (1979): *Language shift: social determinants of linguistic change in bilingual Austria*. Academic Press. San Francisco.

Imre Samu (1971): *A felsőőri nyelvjárás*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Imre Samu (1973): *Felsőőri tájszótár*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén című könyvsorozat kötetei (szerk: Kontra Miklós) (1998–2020):

Csernicskó István (1998): *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest.

Göncz Lajos (1999): *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Osiris Kiadó – Fórum Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest – Újvidék.

Lanstyák István (2000): *A magyar nyelv Szlovákiában*. Osiris Kiadó – Kalligram Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest – Pozsony.

Szépfolusi István – Vörös Ottó – Beregszászi Anikó – Kontra Miklós (2012): *A magyar nyelv Ausztriában és Szlovéniában*. Gondolat Kiadó – Imre Samu Nyelvi Intézet – Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Budapest – Alsóőr – Lendva.

Fancsaly Éva – Gúti Erika – Kontra Miklós – Molnár Ljubić Mónika – Oszkó Beatrix – Siklósi Beáta – Žagar Szentesi Orsolya (2016): *A magyar nyelv Horvátországban*. Gondolat Kiadó – Media Hungarica Művelődési és Tájékoztatási Intézet. Budapest – Eszék.

Péntek János – Benő Attila (2020): *A magyar nyelv Romániában (Erdélyben)*. Erdélyi Múzeum-Egyesület – Gondolat Kiadó. Kolozsvár – Budapest.

Kontra Miklós a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének professor emeritusa. 1985 és 2010 között az MTA Nyelvtudományi Intézetében az Élőnyelvi Osztály vezetője volt és számos nagy szociolingvisztikai kutatást vezetett. *A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén* című könyvsorozat szerkesztője s részben szerzője.

TAMAS DOBOZY**On Misplaced Persons**

My talk – part reminiscence, part meditation, part scholarship – dwells on questions surrounding the writing of immigrant experience from the vantage-point of the second generation. It begins in my experiences vis-a-vis the reception of my series of linked stories, *Siege 13*, expands to consider the intricacies of literary creation in the face of cultural expectations, and from there – as an alternative to a selfhood defined only by one’s proximity to a definable ethnicity – meditates on a type of subjectivity that the Italian theorist, Giorgio Agamben, in *The Coming Community*, refers to as “Whatever singularity”. In this text, Agamben offers a vision of community belonging without the subordination of individuals to markers of that belonging – whether skin color, political affiliation, religious belief, geographical origin, or other terms governing membership – and therefore also serves as a utopian antidote to identities enforced by political absolutes such as nationalism, sectarianism, partisanship. With brief reference to some of the stories I have published that deal specifically with second-generation experience – particularly “The Beautician” – the talk will then consider how Agamben’s “Whatever singularity” can serve to illuminate a subjectivity not caught between the either/or poles of old and new country, but rather exceeding such identification via a processual selfhood. The talk will conclude by asking whether this kind of selfhood might serve to usefully rejuvenate a reading/writing of nation, immigration and diaspora, as well as politics that also rejects the either/or of celebrating or interrogating national and ethnic identifications.

Keywords: Short Story, Diaspora, Poststructuralism, Biography, Writing Process

Tamas Dobozy is a professor in the Department of English and Film Studies at Wilfrid Laurier University. He lives in Kitchener, Ontario, Canada. He has published four books of short fiction, *When X Equals Marylou*, *Last Notes and Other Stories*, *Siege 13: Stories*, and *Ghost Geographies: Fictions*, along with a limited-run collaborative work with artist Allan Kausch, *5 Mishaps*. *Siege 13* won the 2012 *Rogers Writers Trust of Canada Fiction Prize*, and was shortlisted for both the *Governor General’s Award: Fiction*, and the 2013 *Frank O’Connor International Short Story Award*. Dobozy has published over eighty short stories in journals such as *One Story*, *Fiction*, *Agni*, and *Granta*, and won an *O Henry Prize* in 2011, and the *Gold Medal for Fiction at the National Magazine Awards* in 2014. His scholarly work – on music, utopianism, American literature, the short story, and post-structuralism – have appeared in journals such as *Canadian Literature*, *Genre*, *The Canadian Review of American Studies*, *Mosaic*, and *Modern Fiction Studies*, among others. He has also published numerous chapters in peer-reviewed anthologies published by Routledge, University of Nebraska Press, University of South Carolina Press, and Wilfrid Laurier University Press.

MARÓTI ORSOLYA

Semper renovanda. A származásnyelv megközelítésének változása és a kapcsolódó megújítási törekvések

A rendszerváltást követően Magyarországról kiköltözők által életre hívott új diaszpóráközösségek a korábbi gyakorlattól eltérően nem kulturális egyesületek, hanem hétvégi magyar iskolák köré szerveződtek, szerveződnek. Az órák és a gyerekeknek rendezett ünnepek közösségi alkalmakat is teremtenek, amelyeket kiegészítenek a Magyarországról meghívott előadók fellépései, valamint az iskolai csoportok fenntartása érdekében szervezett jótékonyági kulturális és gasztronómiai fesztiválok. Nemcsak oktatási, hanem központi közösség-szervező szerepe is van tehát a hétvégi magyar iskoláknak és az ott folyó oktatásnak, így meglehetősen nagy figyelem irányul az elsajátítandó tananyagra és módszertani kérdésekre.

Hogyan tudnak a magyarországi szakemberek hozzájárulni a sikeres származásnyelvi oktatáshoz? Milyen igényeket fogalmaznak meg a hétvégi iskolák?

Ha tudjuk, hogy a magyar mint idegen nyelv oktatási kérdéseiről már évtizedek óta folytak viták és egyeztetések, amikor a szakma érdeklődése a származásnyelv felé fordult, akkor nem haszontalan egyfajta összegzést készíteni most, 2023-ban az eddig elvégzett munkáról és a ránk váró feladatokról. Felmerül az a kérdés is, hogy vajon szükség van-e Giay Béla meghatározásának módosítására.

Az előadás kísérletet tesz az eddigi kutatási eredmények alapján a jelenlegi helyzet felvázolására és mindazon megközelítési módok bemutatására, amelyek a magyar származásnyelvi kutatásokat, irányokat jellemzik.

Kulcsszavak: magyar mint idegen nyelv, magyar származásnyelv, származásnyelvi tudásszerkezet, nyelvi tudatosság

Maróti Orsolya az ELTE Magyar Mint Idegen Nyelv Tanszék munkatársa. Fő kutatási területe a pragmatika, az interkulturális kommunikáció és a származásnyelv. Hosszú idő óta áll szoros szakmai kapcsolatban a Kárpát-medencei szórvány- és nyugati diaszpóráközösségekkel annak érdekében, hogy a hétvégi és délutáni foglalkozások során minél hatékonyabbá tehesék tevékenységüket a magyar nyelv fejlesztése érdekében. A Balassi Intézet, majd a Külgazdasági és Külügyminisztérium munkatársaként számtalan felkérést kapott külföldi és magyarországi továbbképzések tartására. 2011 és 2022 között hét budapesti módszertani konferenciát szervezett a hétvégi magyar iskolák tanárai számára. A *Balassi-füzetek* származásnyelvi taneszköz- és tananyagcsalád ötletgazdája, sorozatszerkesztője, szerzője.

***Diaszpórapolitika, diaszpóraelmélet,
diaszpórahálózat, intézményesülés***

KÁNTOR ZOLTÁN

Nemzetpolitika és diaszpórapolitika

Előadásomban tágabban a diaszpórapolitikát elemzem a nemzetpolitika keretében. Rövid nemzetközi kitekintést nyújtok a nemzetpolitika (kin-state politics) és a diaszpórapolitika egymáshoz való viszonyát tekintve néhány európai példán. Az összehasonlítás alapját a különböző külhoni közösségekhez való viszony változása, a politikai rendszerben illetve a közigazgatásban elfoglalt helyükről, és a belpolitikai küzdelem képezi. Ebben a keretben érthető meg és értelmezhető a hangsúly- és prioritás-eltolódás a különböző országok diaszpórapolitikájában (Például Romániában a kétezres évekig szinte csak a szomszédos országokban élő románokkal foglalkoztak, ezen belül is a Moldovai Köztársaságban élő románokkal, majd az új évezred első évtizedének közepétől – elsősorban a masszív kivándorlási hullám miatt – a Nyugat-európai diaszpóra került az érdeklődés középpontjába). Előadásomban a társadalmi változás keretében beszélek majd az új (vagy újrafogalmazott) stratégiákról, politikai lépésekről, programokról és intézkedésekről, valamint a diaszpórával foglalkozó állami intézmények vagy közigazgatási egységek létrehozásáról és átalakulásáról. Az időtáv, amelyben mindezt bemutatom, az a rendszerváltásokot követő időszak. Ebben az összehasonlító keretben értelmezem a magyar diaszpórapolitika ki- és átalakulását is.

Kulcsszavak: nemzetpolitika (kin-state politics), diaszpórapolitika, stratégia

Kántor Zoltán a Temesvári Tudományegyetemen 1995-ben szociológiai, a Közép-európai Egyetemen 1996-ban politikatudományi diplomát szerzett. 2000-ben az ELTE Ethnic and Minority Studies program diplomáját szerezte meg. Az 1998/99-es tanévben az Edinburgh-i Egyetemen volt ösztöndíjas. Doktori disszertációját (ELTE, politikatudomány) a magyar állam és a külhoni magyarok viszonyából írta (2011). Kutatási területe a nacionalizmus, a nemzeti kisebbségek, a külhoni magyarság, az etnikai pártok, kettős állampolgárság. Tanulmányai Magyarországon, Romániában, Szlovákiában, Németországban, az Egyesült Államokban, Japánban, Spanyolországban, Szlovéniában, Oroszországban jelentek meg. Mintegy tíz kötetet szerkesztett. Saját kötete: *A nemzet intézményesülése a rendszerváltás utáni Magyarországon*. Budapest: Osiris, 2014. A *Kisebbségi Szemle* és a *Hungarian Journal of Minority Studies* szerkesztője. 2001-től oktat a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. 1999-től a Teleki László Intézetben, 2006-tól a Magyar Külügyi Intézetben dolgozott, 2011-től a Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatója. A Babes-Bolyai Tudományegyetemen vendégoktatója. A Rákóczi Szövetség Tanácsadó testületének tagja. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Politikaelméleti Doktori Iskola törzstagja. 2013-ban, a Temesvári Szórvány Alapítvány „Pro Minoritate” díjában; 2016-ban a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány által alapított, *Lőrincz Csaba-díjban*; 2019-ben a *Magyar Érdemrend lovagkeresztje* (polgári tagozat) kitüntetésben részesült.

KALMÁR FERENC

A magyar közösségépítő diplomata (MKD) hálózat működése

Magyarország nemzetpolitikája 2010 után radikálisan változott. Három alapelvet követünk, melyek meghatározzák a nemzetpolitikát: a magyar világnemzet, minden magyar számít, szülőföldön történő megmaradás és boldogulás. A magyarságnak három része van, melyek egymással szoros kapcsolatban vannak: anyaországi, Kárpát-medencei és diaszpóra magyarság. Ez utóbbi felkutatására, identitásának megőrzésére, esetleg visszaállítására a Magyar Kormány létrehozta a Petőfi, Kőrösi Csoma Sándor programokat, valamint a MKD diplomata, egyelőre még szerény hálózatot. Jelenleg tizenegy állomáshelyen van MKD diplomatánk.

A nemzetpolitikának két dimenziója van: a magyar–magyar kapcsolatok és a külügyi dimenzió, mely a Magyar Kormány és más kormányok közti kapcsolatokat kezeli. Az elsővel a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága foglalkozik, a második pedig, a Külgazdasági és Külügyminisztérium feladata.

Jelenleg az amerikai földrészen, valamint Európában találhatóak a MKD állomáshelyek. Ezek működése szorosan kapcsolódik a Nemzetpolitikai Államtitkársághoz is, de a nagykövetségek állományában vannak.

Kulcsszavak: diaszpóra, diplomácia, külügy, konzul, nemzetpolitika

Kalmár Ferenc brassói születésű magyar fizikus, villamosmérnök, marketing és mérnök-közgazdász. 1980–1985 között a Brassói Szilikátipari Vállalat munkatársa, majd 1985–1989 között az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Hivatalban dolgozott, Szegeden. 1989–1990 között a ÉGSZI-DÉLORG Software és hardware fejlesztőmérnöke. 1990–1991 között az M and M Kft. munkatársa, ezt követően 1991–1998 között – kisebb megszakításokkal – a Szegedi Kábelgyár villamosmérnöke. 1999–2010 között az Electricité de France-Démász Zrt. villamosmérnöke, műszaki szakértője és vezérigazgatói tanácsadója, önkormányzati kapcsolattartó, logisztikai, beszerzési csoportvezető. Ez utóbbi munkakörében 2009-ben *Alkotói díjat* kapott, és a szlovákiai SSE (Zsolnai Áramszolgáltató) munkatársaival közösen elnyerte cégeik számára Párizsban az EDF által adott *Prix pour excellence operationelle-t*.

1991-től a KDNP tagja. 1994–2014 között önkormányzati képviselő Szegeden, 2003–2015 a KDNP országos alelnöke, 2010–2014 között Országgyűlési képviselő, a Külügyi, a Nemzeti Összetartozás Bizottság, valamint az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének tagja. 2014-ben az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése elfogadta a *Nemzeti kisebbségek helyzete és jogai Európában* című, általa készített jelentést, mely az 1985 (2014) sz. határozattal zárult. 2015. április 1-jétől a Külgazdasági és Külügyminisztérium szomszédságpolitika fejlesztéséért felelős miniszteri biztosa, majd 2022-től miniszteri különmegbízottja. 2015-től a Magyarország hat Kormányközi Kisebbségi Vegyesbizottság magyar társelnöke, az MKD diplomaták koordinátora. 2020-ban nagykövetségi rangot kapott. 2014. augusztus 20-án a *Magyar Érdemrend tisztikeresztjével* tüntették ki. 2021 szeptemberében a Magyar Tudományos Akadémián átvette a *Széchenyi Társaság-díját*. 2022 novemberében a horvát állam a *Háromfonatú Horvát Érdemrenddel* tüntette ki.

GAZSÓ DÁNIEL

A diaszpórákutató elméleti és módszertani keretei

Előadásomban a migrációs eredetű diaszpóráközösségek kutatásának legfőbb elméleti és módszertani kihívásait és kérdéseit ismertetem a hazai és nemzetközi szakirodalom, valamint saját kutatói tapasztalataim alapján. Kiindulópontom a nemrég megjelent *Otthon és itthon. A magyar diaszpóra és anyaországa* (Gondolat Kiadó: Budapest, 2022) című monográfiám. Az elméleti kereteket illetően, a különféle diaszpórameghatározásokat és értelmezéseket összegezve felvázolom a diaszpóra csoportkohéziós összetevőit: azokat a kritériumokat, amelyek kombinációja alapján el tudjuk dönteni, hogy mely szétszórtan élő makroközösségeket nevezhetünk diaszpórának és melyeket nem. Nem egy zárt definícióra törekszem, nem statikus csoportjellemzőket keresek, hanem a diaszpórákutató tárgyát képező társadalmi és politikai folyamatok értelmező magyarázata a célom. Elemzésemben külön kitérek majd: a diaszpóra és a szórvány szemantikai kapcsolatára, jelentéstartalmuk fejlődésére és különbözőségeire, valamint a diaszpórákutatóra jellemző tipológiák ismertetésére. A módszertani kérdések tekintetében a diaszpórákutató multidiszciplináris jellegére hívom fel a figyelmet. A diaszpóra kategória konkrét eseteinek – mint a világban szétszórt magyar közösségek – átfogó tanulmányozásához ugyanis éppoly fontos a politika- és történelemtudományokra jellemző, felülről lefelé irányuló ún. *top-down* megközelítés, mint a szociológiára és az antropológiára jellemző, alulról felfelé irányuló ún. *bottom-up* megközelítés. A diaszpórikus közösségeket tanulmányozó kutatóknak azért kell ötvözniük a különféle társadalomtudományok elméleteit és módszereit, hogy a diaszpórá alakító társadalompolitikai folyamatokról – a népvándorlásról, a társadalmi integrációról, a kulturális asszimilációról, az etnikai határmegtartásról, az anyaország-orientációról – holisztikus képet kapjanak, és így átfogó értelmezéseket készíthessenek a vizsgált közösségekről és az őket célzó, konstruáló politikákról.

Kulcsszavak: diaszpórákutató, migráció, integráció, etnikai határmegtartás, diaszpórapolitikák

Gazsó Dániel felsőfokú tanulmányait a Granadai Egyetem ösztöndíjas hallgatójaként filozófia és kulturális antropológia szakokon végezte Dél-Spanyolországban. 2014-ben a Kőrösi Csoma Sándor Program ösztöndíjasaként a Chilei–Magyar Kulturális Egyesület közösségépítő tevékenységét segítette. 2015-től a Nemzetpolitikai Kutatóintézet diaszpórákutatókért felelős referense. 2018-tól a Nemzeti Közszerkeleti Egyetem megbízott oktatója, 2020 decemberétől tudományos munkatársa. 2021-től a nagyapja szellemi örökségét gondozó és gyarapító civil szervezet, a Gazsó Ferenc Társadalomtudományi Társaság elnöke. A negyedévente megjelenő *Kisebbségi Szemle* és az évente megjelenő *Hungarian Journal of Minority Studies* tudományos periodikák alapító társszerkesztője. Főbb kutatási területei: a nemzeti kisebbségek, az interetnikus viszonyok, a migrációs folyamatok és a diaszpórapolitikák.

ZSONDA MÁRK

Közösségek revitalizációjának, új közösségek létrehozásának gyakorlati lehetőségei a magyar diaszpórában

A jelen előadás 10 évnyi tereptapasztalat és gyakorlati munka alapján járja körül a főbb kérdésköröket: a klasszikus kivándorlási hullámok alkotta magyar közösségek milyen problémákkal néznek szembe, milyen élet- és aktivitási ciklusa van egy közösségnek? Milyen okai lehetnek egy közösség széthullásának? Milyen szakmai szemléletmód és megközelítés az, amely a fenntartható közösségek létrehozásában segít? Az intézményesülés milyen hatással van a közösségekre? A belső fejlődés vagy a külső hatás útján szervezett közösségek között van-e különbség a gyakorlatban? Miért kell egymással területileg szomszédos közösségekhez is teljesen eltérő technikával fordulni? Létezhet-e általános „közösség-revitalizációs eljárás”, vagy csak a probléma megközelítése szintjén lehetnek hasonlóságok? Az azonos kivándorlási hullámból származó, de belső fejlődés útján létrejött közösség, miként viszonyul az új, kívülről szervezett közösségekhez? Az előadás kitér a hálózatosodás formáira, valamint a közösség-revitalizálás kapcsán a fenntarthatóság, a fenntartható közösség több dimenziójára is. Az előadásban az egymagvú (azaz egy „közösség” és legfeljebb egy „intézmény” típusú) közösségekről és konkrét gyakorlati, terepen szerzett tapasztalatokról lesz szó.

Kulcsszavak: revitalizáció, intézményesülés, hálózatosodás, fenntarthatóság

Zsonda Márk kulturális antropológus, etnográfus. 2013-tól Argentínában új magyar közösségek létrehozásával, a magyar leszármazottak kutatásával, dokumentálásával foglalkozott. Problémaorientált alapkutatás után a magyar leszármazottakkal együttműködve hozott létre fenntartható közösségeket. Több, egymástól igen eltérő státuszban és szerepkörben dolgozott egyazon terepen, így több szemszögből is kutatta a terepet állomásozó terepmunka során. Hazai, nemzetközi konferenciákon a „zárványkultúrák” kialakulása, a diaszpórák közösségek fejlődésének ciklusai, az intézményesülés folyamatai és az intézményi tér szerepe, a közösségek közötti hálózatalakítás dinamikája, a többes identitás stb. áll.

JARJABKA ÁKOS – DUKAI EDIT – RIEDELMAYER BERNADETT**Múlt, jelen és a jövő stratégiája – a *Diaszpóra Projekt Hálózat* szerepe a Pécsi Tudományegyetem újrapozícionálásában**

Az előadás felidézi és kronológiailag végigköveti a Pécsi Tudományegyetemen (továbbiakban: PTE) hivatalosan 2017.4.1-én megalakult *Diaszpóra Projekt Hálózat* (továbbiakban: DPH) formális létrejötte előtti tevékenységét és az ötlet megvalósulásának kezdeti nehézségeit, kitérve a megszervezett rendezvénysorozatok (*Diaszpóra Fórumok, Magyarok a nagyvilágban*) tanulságaira.

Az Előadók ezek után elemzik a 2017-es az *Alapító Chartában* foglalt eredeti célokhoz képest a DPH különböző projektjeinek eredményeit. Így például kitérnek a *II. Magyarok Kulturális Világtalálkozójának* sikereire, a DPH pályázati tevékenységére, az üzleti rendezvényeken való részvételekből származó tapasztalatokra, az elvégzett tudományos kutatómunkákra és az azokból született publikációk, konferencia megjelenések főbb eredményeire, valamint a tagság aktivitásának egyenetlenségeire és alakulására, valamint az ezzel létrejövő kapcsolati hálózat részben tudatos, részben organikus fejlődésére.

A második részében az Előadók a pandémia időszakában észlelt szervezeti kihívásokat vizsgálják, különös tekintettel a személyes kapcsolattartás és *networking* tevékenységek ellehetetlenülésére és annak kiváltására az online aktivitások fejlesztésével. A COVID-hoz kapcsolódó *lockdown* túlélése során megtapasztalt problémák (pl. AHEA pécsi jelenléti konferenciájának elmaradása és egy évvel később történő online megrendezése) és sikeres aktivitások (pl. *Diaszpóra mindennapok 2020–2021* online műsorsorozat) tapasztalatainak kritikai elemzésével feltárják aktuális és jövőbeni tervezett tevékenységeik logikáját, gondolati hátterét.

Végül, a DPH vezetői és aktív menedzserei röviden bemutatják azokat a fejlesztési lehetőségeket, melyek stratégiai időtávon belül megvalósulhatnak a PTE szervezeti keretei között, úgymint a *Magyar Világiskola* már működő pilot projektjét, a *PTE Magyar Ügyek Intézetének* elgondolását, online applikációs ötleteiket (pl. *Hungarian Footprints, Business Platform*) és a magyar tudományos diaszpóra közösség fejlesztésének tervét (*Magyar Diaszpóra Tudóstársaság és -Világkonferencia*).

Kulcsszavak: magyar diaszpóra, Diaszpóra Projekt Hálózat, hálózatok, hálózati menedzsment, nemzetközi közösségszervezés

Jarjabka Ákos PhD habilitált egyetemi docens, a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara Vezetés- és Szervezéstudományi Intézetének igazgatója, a PTE Diaszpóra Projekt Hálózat rektori megbízottja, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottságának tagja, a MTA GTB titkára. Szakterületei: Nemzeti-szervezeti kultúra menedzsment, projektmenedzsment, magyar diaszpóra hálózati menedzsment. Publikációinak száma: 261, összes hivatkozásainak száma meghaladja a 380-at. ORCID azonosító: 0000-0002-3691-4715.

Dukai Edit a Vajdaságban (Szerbia) nőtt fel, majd középiskolai tanulmányai befejezése után Pécsre költözött. A Pécsi Tudományegyetemen szerzett bölcsész és közgazdász diplomát. Jelenleg a PTE Földtudományi Doktori Iskola doktorandusz hallgatója, ahol a határon túli születésű, Magyarországon diplomázott magyar fiatalok pályafutását követi nyomon. Kutatásai elsősorban a határon túli magyarok identitásmegőrzésének, közösségépítésének és karrierépítésének területeire koncentrálnak. Alapító tagja a PTE Diaszpóra Projekt Hálózatának. ORCID: 0000-0001-8089-4531.

Riedelmayer Bernadett a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Vezetés- és Szervezéstudományi Intézetének PhD hallgatója. Kutatási területe a humán erőforrás-fejlesztés, innovációs megoldások és tehetséggondozás az államigazgatási szektorban.

Diaszpórákutató I.

KOVÁCS ESZTER – PAPP Z. ATTILA**Új magyar diaszpóra az Egyesült Királyságban? Kvantitatív és kvalitatív megközelítések**

Előadásunkban az egyesült királyságbeli új magyar kivándorlók diaszpórává alakulásának folyamatait kívánjuk bemutatni. Az elmúlt évek folyamán kutatócsoportunk a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetében kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerekkel is vizsgálta az Egyesült Királyságba az elmúlt 15-20 évben kivándorolt magyarok transznacionális gyakorlatait és diaszporizálódását. Online kérdőívvel 2015-ben, 2019-ben és 2022-ben vettünk fel adatokat az új kivándorlókról, 2018 és 2019 folyamán pedig több alkalommal terepmunka keretében készítettünk interjúkat és végeztünk résztvevő megfigyelést a helyi magyar intézmények, szervezetek és kezdeményezések vezetői és szereplői körében. Terepmunkánk során interjúkat készítettünk a hétvégi magyar iskolák szervezőivel, valamint kulturális- és szabadidős magyar egyesületek vezetőivel.

Előadásunk elsődleges célja, hogy összegezze azokat a kvalitatív és kvantitatív adatokat, amelyek az Angliában élő magyar kivándorlók diaszpórává alakulásáról szolgálnak információval. Ennek megfelelően ismertetjük a kvantitatív adatfelvétel azon eredményeit, amelyek az egyesült királyságbeli magyarok diaszpóra intézményi kezdeményezéseiben való részvételre, a Magyarországgal való kapcsolattartás minőségére és gyakoriságára, illetve egyéb transznacionális jellemzőkre vonatkoznak. Mivel a kérdőíves adatfelvétel több alkalommal is megtörtént, a transznacionális gyakorlatok alakulásának időbeli változásait is képesek vagyunk láttatni. A survey-alapú elemzést kiegészítjük a kvalitatív kutatási pillér eredményeivel: ismertetjük az új magyar diaszpóra intézményesülési folyamatait feltártó kutatásunk konklúzióit.

Végül előadásunkkal kapcsolódni szeretnénk a konferencia felhívás egyik kifejezett felvetésére, miszerint: melyek a diaszpórakutatások elméleti és gyakorlati kihívásai? Előadásunkban tehát reflektálni szeretnénk arra is, hogy kutatási tapasztalatunk alapján módszertani szempontból milyen korlátai vannak a kvantitatív és kvalitatív diaszpórakutatásoknak, és ezekre a kihívásokra milyen lehetséges válaszok adhatóak.

Kulcsszavak: diaszporizálódás, transznacionális gyakorlat, diaszpórakutatás

Kovács Eszter a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének tudományos munkatársa, a *Regio* folyóirat szerkesztője. Tanulmányait a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Közép-európai Egyetemen végezte, doktori fokozatát a PPKE-BTK politikaelméleti doktori iskolájában szerezte. Kutatási területei a diaszpórák, diaszpórapolitikák, nemzetközi migráció, transznacionalizmus. Korábbi és jelenlegi kutatási projektjei: Magyar diaszpórapolitika az állam és a diaszpóra perspektívájából; a Hungarian Human Rights Foundation története; Identitás-stratégiák az új magyar kivándorlók körében (MTA Bolyai János kutatási ösztöndíj), Új magyar kivándorlók.

Papp Z. Attila egyetemi tanár, kutatóprofesszor. Kisebbségsszociológus, oktatáskutató, 1969-ben született Gyergyószentmiklóson. Tanulmányait a Temesvári Nyugati Egyetem, illetve az ELTE-n végezte, a Debreceni Egyetemen habilitált. Kutatási területei a kisebbségi oktatás, kisebbségi és diaszpóra közösségek intézményesülése, demográfiai folyamatai, a romák oktatása, a transznacionális migráció stb. A Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének igazgatója, a Miskolci Egyetem BTK ATTI oktatója, a *Regio* folyóirat főszerkesztője.

GYURICZA GÁBOR

Mi hazát jöttünk építeni (A visszidensek története)

A magyar kormánya sokat tesz azért, hogy a határon túl élő magyar honfitársaink közül a lehető legtöbben visszatérjenek, és itthon kamatoztassák tudásukat. Ennek ellenére tudomásul kell vennünk, hogy Magyarország elmúlt száz évének történelme során több hullámban több tízezer (százezer) ember hagyta el az országot. Az okok különbözőek. A XX. század elején a szegénység, a második világháború idején az üldözés játszott szerepet, 1945 után pedig, ideológiai okok miatt döntöttek úgy tízezrek, hogy más országban, másik kontinensen keressék a maguk és családjuk boldogulását. 1956-ot követően például 180 000 magyar menekült el az országból. A korabeli ideológia ezeket az embereket megbélyegezte, az addig köznyelvi *disszidens* szó pejoratív értelmet nyert, és az országot elhagyókat bélyegezték disszidenseknek, majd évtizedeken át üldözték (őket vagy itthon maradt hozzátartozóikat), a Kádár-rendszer pedig nem engedte, vagy nehezítette számukra a hazautazást, illetve rokonaiknak a kiutazást.

A helyzet a világútlevel bevezetésével, majd a rendszerváltással változott meg. Egyre nagyobb számban látogattak egykori magyarok haza, és Magyarország polgárai számára is kinyílt a világ. Különösen az ország európai uniós csatlakozását követően a munkavállalás liberalizálásával szabad lett az utazás, és mára százezrek számára a külföldi munkavállalás. Sokat beszélünk a távozás okairól. Ugyanakkor nem nagyon esik szó azokról, akik nem elhagyják az országot, hanem épp ellenkezőleg: visszajönnek. Egykori disszidensnek minősített emberek gyermekei, unokái térnek haza, és szeretnek bele Magyarországra. Közülük többen ma már itthon vannak otthon. Sajátos szóhasználatul őket nevezzük: *visszidenseknek*.

Ezek az emberek életükkel, döntésükkel igazolják, hogy érdemes, és lehet is Magyarországon élni, boldogulni. Ők azok, akik két (olykor földrajzi értelemben távoli) ország között hidat képezve kultúrát, gazdaságot közvetítenek. A visszidensek közül eddig három kötetben 36 életutat mutattunk be. Az interjúalanyok többsége nem ismert vagy közéleti személy, hanem egyszerű, hétköznapi ember. De az életük, a magatartásuk és gondolkodásuk példaképpé tette őket. Földrajzi értelemben is színes a paletta, van visszidens Dél-Amerikából (Chile, Venezuela, Uruguay, Brazília, Argentína), az USA-ból és Kanadából, de akad Dél-Afrikából, illetve Európa országaiból visszatért honfitársunk is. 2019 óta a visszidensek rendszeresen találkoznak. Minden hónapban összegyűlnek, és közéleti kérdésekről hallgatnak meg előadásokat. A most júniusi *visszidens*-találkozó lesz az ötvenedik.

Kulcsszavak: disszidensek, visszidensek, rendszerváltás, világútlevel, visszidens-találkozók

Gyuricza Gábor aktív résztvevője és szervezője a braziliai magyar, valamint a magyarországi brazil és dél-amerikai kulturális életnek. 1981–1984 között a braziliai magyarok lapja, a *Szóval* társszerkesztője, a *Zrínyi Művészegyüttes* (1981) és a *Ropogós Csárdás Együttes* (1986) egyik alapítója és koreográfusa, az első braziliai táncház (1986) megálmodója, és a *II. Dél-amerikai Néptáncfaló* (1988) főszerzője. A nyolcvanas években az *Erdélyi Világszövetség* braziliai szervezetének társelnöke, 1986–1992 között a São Pauló-i Magyar Ház választmányi tagja. Huszonhat éves korában São Paulóban a közösségért végzett munkájáért megkapja a *Polgári és Kulturális Erdemkereszt* kitüntetését. 1997 januárjában családjával Magyarországra települ, ahol egy évvel később alapító tagja lesz a *Visszatelepült Magyarok Körének* (VMK). A szervezet 2002-től a *Panoráma Világklub* része, amelyben szintén közel húsz évig tevékenykedik. 2010–2015 között kormánytisztviselőként dolgozik, előbb a *Magyar Nagykövetségen* Brazília városban, majd *Magyarország Főkonzulátusán* São Paulóban. Több mint kétezer külföldön élő magyar származású embernek segít abban, hogy az egyszerűsített honosítási eljárás keretében megkaphassa a magyar állampolgárságot. 2015-ben visszaköltözik Budapestre, tagja a *Magyarország Barátai Alapítványnak*, sorozatszerkesztője az Alapítvány gondozásában kiadott *Visszidensek* interjúsorozatnak, amelyben bevezeti a visszidens kifejezést a diskurzusba. 2018-ban a *Magyar Kultúra Lovagja* érdemrenddel tüntetik ki.

PALÓCZ MÁRK

Franciaországi magyar diaszpóra: fókuszban a párizsi magyar közösség

A francia nyelvet a mai napig a diplomácia fő nyelveként tartják számon. A magyar felsőosztály – akárcsak más európai országoké – előszeretettel alkalmazott francia nevelőnőket és tanítókat, hogy a nyelvtudásukat átadják az ifjú nemeseknek. Ráadásul a magyar írók, költők és festők is előszeretettel kaptak ihletet Franciaországban vagy Franciaországból.

Franciaország mindig vonzó célpont lehetett azok számára is, akik valamilyen kényszerű oknál fogva – munkanélküliség, rendszerellenesség stb. – kénytelenek voltak elhagyni Magyarországot, hogy új életet kezdjenek. Levéltári dokumentumok alapján megállapítható, hogy a Nagy Háború előtt is éltek magyarok a francia állam területén. Az úticéljuk az esetek nagy többségében Párizs vagy a Francia Idegenlégió volt. A legjelentősebb kivándorlási hullámra és a franciaországi magyar diaszpóra kialakulására az 1956-os forradalom után került sor, amikor több ezer magyar telepedett le ebben a nyugat-európai államban.

A francia központi statisztikai hivatal (Insee) forrásai szerint a 2019-es népszámlálás alapján megközelítőleg 7 000 magyar állampolgár él Franciaországban, és legalább 10 100 magyar bevándorló vagy vendégmunkás dolgozik itt. Ez a szám feltehetőleg az elmúlt évek során tovább nőtt.

Jelenleg a legnagyobb magyar(országi) kulturális intézmény Párizsban a Liszt Intézet, mely biztosítja a Magyarországon születettek – gyermek és idősek számára egyaránt – a magyar nyelvhez és a kultúrához való hozzáférést foglalkozások, különórák, filmvetítések és kulturális események keretein belül. Ezenfelül a párizsi Kabóca Iskolában a gyermekek szombatonként tanulhatják az anyanyelvüket, ráadásul, ha folytatni kívánják a magyar nyelv, irodalom és kultúra elmélyítését, akkor az egyedüli hely Franciaországban erre a célra a Jacques Decour középiskola. Egyetemi képzés keretei között is jelen van a magyar nyelv és kultúra oktatása: Párizsban például az Inalcón és a Sorbonne-Nouvelle-en, Lille-ben pedig az Université de Lille-en. Mindezek mellett a Kőrösi Csoma Sándor Program is hozzájárul a Franciaországban élő magyar állampolgárok magyar nyelvhez és kultúrához való hozzáférésehez.

Kulcsszavak: magyarok, diaszpóra, közösség, Franciaország, Párizs

Palócz Márk tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának Francia Tanszékén kezdte újlatin nyelvek és kultúrák alapszak francia szakirányán, spanyol nyelvi specializációval. Másodévtől mélyedt el kutatási témájában, ami a Francia Idegenlégió (először) magyar, (később pedig) osztrák–magyar tagjaival foglalkozik, akik a francia érdekek védelmében szálltak harcba az első világháborúban. Az alapképzést követően két mesterképzést végzett: az egyik a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Nemzetközi tanulmányok (globális megközelítésben) képzése, a másik a Visegrádi 4-ek közös Nemzetközi tanulmányok (visegrádi és európai megközelítésben) képzése volt. Ez utóbbi négy különböző egyetemen zajlott, minden félévben másik országban: a Jagelló Egyetemen (Lengyelország), a Masaryk Egyetemen (Csehország), a Pécsi Tudományegyetemen (Magyarország) és a Bél Mátyás Egyetemen (Szlovákia). Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskolájának Politikatudományi programjában vesz részt. Kutatási témája a dél-amerikai, dél-afrikai és franciaországi magyar diaszpórák politikai megközelítésben. Jelenleg Párizsban végez terepkutatásokat.

CONSTANTINOVITS KINGA

Az ausztráliai magyar cserkészlet múltja és jelene – identitásörzés és nyelvhasználat

A külföldi magyar diaszpórák fennmaradásának kulcsa az identitástudat megőrzése. Előadásomban az emigrációs magyar cserkészletet, ezen belül az ausztrál magyar cserkészletet vizsgálom, összekapcsolva az ausztráliai diaszpóra magyaridentitás-konstrukciójával.

A kutatásomban a következő kérdésekre kerestem a választ: Hogyan élt tovább a magyar cserkészlet az emigrációban? Milyen szerepet játszott a cserkészlet a magyarság megőrzésében? Kutatásomat a szakirodalom mellett (részben) publikálatlan és fel nem dolgozott levéltári forrásokra, személyesen felvett interjúkra és saját kérdőíves kutatásra alapoztam.

A levéltári források és a személyes interjúk alapján felvázolható az ausztráliai emigráció és benne a cserkészlet története. A Külföldi Magyar Cserkészszövetség jelentése szerint 1948-ban 30 cserkész tartózkodott Ausztráliában, de Bernhardt Béla lelkész 1950-es megérkezéséig nem alakultak állandó csapatok. Bernhardt a magyar nyelvű hitélet megszervezésével összekötő kapocsá vált a diaszpórában élő magyarok között, a fiatalokat pedig a magyar nyelvű és hagyományú cserkészlet keretében fogta össze. A szervezést nehezítették a területi adottságokból származó távolságok, a fiatal generáció hiánya, és a magyar Belügyminisztérium „belső bomlasztást” célzó tevékenysége.

Az ausztráliai magyar cserkészlet a mai napig őrzi különállását az ausztráliai cserkészlettől, őrizve ezzel a magyar identitást. Az ausztráliai cserkészlet mai helyzetét részben az általam felvett interjúk tartalomelemzése, részben a kérdőíves attitűdvizsgálat alapján lehet felvázolni. A magyar identitás és a cserkészlet kapcsolata világosan tükröződik az eredményekben. A cserkészlet törekvése a magyar értékek megőrzésére hozzájárul ahhoz, hogy a negyedik, kint született generáció is rendelkezik magyar identitástudattal.

Kulcsszavak: cserkészlet, Ausztrália, identitás, attitűdvizsgálat, oral history, diaszpóra, nyelvmegőrzés

Constantinovits Kinga 2019-ben diplomázott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen történelem alapszakon. Szakdolgozatának témája a cserkészlet és az úttörőmozgalom történeti és pedagógiai összehasonlítása volt. 2019-ben a Kőrösi Csoma Sándor program ösztöndíjasaként fél évet töltött Sydneyben, az ausztrál magyar diaszpórában. 2022-ben szerzett MA diplomát történelem szakon a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, dolgozatában ausztráliai magyar cserkészlettörténelemmel és a diaszpóra identitásával foglalkozott. Még ebben az évben elkezdte a doktori képzést a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Kutatási témája az ausztráliai magyar diaszpóra története, identitása, kettős nyelvhasználat, az ausztrál magyar cserkészlet szerepe áll. A cserkészlet meghatározó életében és témaválasztásában, hiszen ő maga is hosszú ideje cserkészvezető.

BÁBA SZILVIA**Magyar nyelvhasználat és etnikai identitás jellemzői, összefüggései napjainkban az észak-amerikai diaszpórában**

„...se kint, se bent...”? Magyarok lenni „idegen csillagok alatt” – lehetséges? Gyakran hangsúlyozzák, hogy nyelvében él a nemzet – vajon ma is érvényes? Kettős identitás – létezik? Felszívódni, asszimilálódni, beolvadni, integrálódni, azonosulni, meghatározni, megvallani, megélni... Miként őrizhető meg, alakítható ki a magyarságtudata annak a fiatalnak, aki Amerikában vagy Kanadában született, születik... Akinék tehát nem Magyarország a hazája, ám elődein, kulturális és szellemi örökségén keresztül kötődik, kötődni akar.

Röviden ismertetem, hogy napjainkban kik alkotják az észak-amerikai magyar diaszpórákat: kik, mikor, milyen okból és honnan vándoroltak az USA-ba és Kanadába. Saját adataim és kutatásom, amely a történeti, speciális szakirodalmi és szépirodalmi művek, esszék, statisztikák, a helyi közösségek dokumentumai – évkönyvek, jubileumi kiadványok, újságok, fotók, gyűjtemények és archívumok – átnézésén, hasznosításán, kvalitatív terepmunkán, strukturált, fókuszált mélyinterjúkon alapszik, alapján mutatom be az észak-amerikai magyar diaszpóra nyelvhasználatának és az etnikai identitás jellemzőit, összefüggéseit. Jellemző, hogy a kivándorló integrálódik, a második és a további generáció asszimilálódik. Ugyanakkor ez nem zárja ki azt, hogy egyszerre több etnikai identitása is legyen az egyénnek, tehát egyszerre több etnikai csoporttal azonosulhat. Így a kettős kötődés kialakulhat. Az egyén tudatosan vállalhatja kettős vagy adott esetben többes identitását. Lehet tehát egyszerre egyenjogú tagja egy adott állam politikai közösségének és részese a többségi nyelvtől, vallástól, kultúrától eltérő etnikai csoportnak. Bemutatom a nyelvvesztés, nyelvcserje jelenségét, a szülői nyelvválasztási stratégiák közül mindhárom modellt (az interakció központú, az integratív és az autoritatív), az angol egynyelvűség térhódítását. Előadásomban igazolni kívánom, hogy magyar nyelvtudás nélkül is van magyar etnikai identitás.

Kulcsszavak: észak-amerikai magyar diaszpóra, etnikai identitás, nyelvhasználat, szülői nyelvválasztási stratégia, diaszpórakutatás

Bába Szilvia a Duna Művészegyüttes Nonprofit Kft. ügyvezetője. 2015 őszén *summa cum laude* eredménnyel szerzett doktori (PhD) fokozatot a Pécsi Tudományegyetemen *Magyar identitás a tengeren túli diaszpórában* című disszertációjával, amely még ugyanabban az évben a Nemzetstratégiai Kutatóintézet – Méry Ratio Kiadó gondozásában könyvként is megjelent. A könyv 2022 tavaszán második, változatlan kiadásban is napvilágot látott a Polgári Magyarországért Alapítvány támogatásával. Főbb kutatási területei: emigráció, kivándorlás, tengeren túli magyar diaszpóra, identitás – ezekben a témakörökben a megjelent könyvön kívül további 22 publikációt jegyez. Jelenleg a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíj Program (2021–2024) nyerteseként folytat kutatásokat, a magyar identitás megnyilvánulási színtereinek jelenét és jövőjét vizsgálja az észak-amerikai diaszpórában.

SOMOGYI VIKTÓRIA

Templombezárások az amerikai magyar diaszpóra közösségekben -- digitalizáció, kulturális értékmegőrzés

A magyar diaszpóra templomai a hit átadásán túl a közösségépítés és -megtartás meghatározó helyszínei, valamint a bevándorlók szociális hálójának fontos tényezői. Ezek a templomok a magyar és az adott ország egyházi, kulturális és történelmi örökségének részei. Bezárásuk, elvesztésük a körjük szerveződő közösség felbomlását, élőszovetének elpusztítását eredményezi. *A hit kiárúsítása (=Foreclosing on Faith)* című dokumentumfilmből kiindulva az előadás bemutatja, hogy az amerikai magyar katolikus közösségek hogyan tagozódnak be az amerikai katolikus templombezárások történetébe, ismerteti a templombezárások főbb fázisait, okait, súlyosan romboló következményeit nemcsak az adott etnikai közösségre, hanem a szélesebb értelemben vett társadalomra is.

A dokumentumfilm elkészítéséhez összegyűjtött információk és a forgatások során szerzett tapasztalatok alapján szó lesz azokról a stratégiákról, bevált gyakorlatokról, amelyek segítségével a templombezárások veszélyétől érintett amerikai magyar katolikus közösségek eredményesen megkísérelhetik templomaik megmentését és biztosíthatják túlélésüket. E templomok fizikai megmentése hozzájárul a diaszpóra közösségek életének és összetartásának, történelmi emlékezetének, az Anyaországhoz kötődő kapcsolatának és jövőjének megerősítéséhez.

Az előadás harmadik részében a világ bármely pontján épített magyar templomok digitális formában történő megőrzéséért 2022 év végén elindított új online projekt ismertetéséről hallhatnak. A közösségi erőfeszítés és összefogás révén megvalósítandó kezdeményezés, a *MENTSÜK MEG A TEMPLOMAINKAT* (www.savethechurches.org) angol és magyar nyelvű weboldal, digitális archívum célja, hogy összegyűjtse egy helyen a virtuális térben a világszerte valaha is épült magyar, elsősorban, de nem kizárólagosan katolikus templomokat, amelyek még az adott közösségek használatában vannak. Ez a virtuális tér egyben emléket kíván állítani a már bezárt, lerombolt vagy más vallási közösségek kezelésébe adott korábbi magyar templomoknak és a hozzájuk kötődött közösségeknek is.

Kulcsszavak: templombezárások, magyar diaszpóra közösségek, digitalizáció, projekt

Somogyi Viktória újságíró/közgazdász Rómában él. 20 éve a Vatikáni Rádió *Magyar* programjának szerkesztője. Vatikáni/római tudósítóként magyar és amerikai média orgánumoknak is dolgozik. Létrehozta, vezette Rómában a H2Onews multimédiás hírszolgálat (ma Aletheia) magyar kiadását. 2014-ben jelentette meg első könyvét mint társszerző a Vatikáni Kiadónál, amelyet a Szentszék beválogatott a 2015-ös Frankfurter Könyvvásárra. 2017-ben egy Los Angeles-i filmes közreműködésével elkészítette első angol nyelvű dokumentumfilmjét az amerikai templombezárási válságról *Foreclosing on Faith* (=A hit kiárúsítása) címmel, amely számos nemzetközi filmfesztiválon nyert elismerést. 2006 óta foglalkozik az amerikai magyar közösségek életével. 2022 végén elindította a *Mentsük meg templomainkat* weboldalt a magyar templomok digitális megőrzésére.

Diaszpórákutató II.

BÁTYI SZILVIA**A nyelv, identitás és a diaszpórához tartozás kérdései az új emigrációs hollandiai magyarok körében**

Az identitás, a nyelv és a kultúra kapcsolata összetett, különösen, ha az egyén egy, az anyanyelvétől eltérő környezetben él. Az egyéni migrációs történetek azonban rávilágíthatnak az identitás átformálódását megtapasztalt emberek veszteségeire és nyereségeire. Ez az átformálódás a kultúra, a nyelvek, a vallás, a politika és a szokások dinamikus keverékét eredményezik a régi és az új környezet kölcsönhatásában (Preece, 2016). Az identitás mindaddig nem fontos az egyén számára, míg egy más országba, egy új nyelvi és kulturális környezetbe nem kerül, és a valahová tartozás érzése megszakad. Egy más nyelvű környezetben az anyanyelv, vagy első nyelv használata bizonyos szintekre korlátozódik (pl. család, barátok, otthoni rokonok, közösségi média stb.). Ezek a nyelvi és kulturális változások az identitás újradefiniálását eredményezik, ami több fázison megy keresztül. Az előadás célja, hogy az elsőgenerációs hollandiai magyarok példáján keresztül feltárja azokat a tényezőket, amelyek az identitással, kultúrával, nyelvvel és magyarsággal kapcsolatosak.

A diaszpórában élő magyarok identitásáról keveset tudunk, az eddigi kutatások inkább a nyelvfenntartás és nyelvi kontaktusváltozatok szemszögéből közelítették meg a főként tengerentúli magyar közösségeket (pl. Kontra, 1990; Fenyvesi, 1995, 2005; Huber, 2016). A diaszpórában élő magyarok identitásának, magyarságukhoz fűződő viszonyának a vizsgálata többnyire előzmény nélküli. Az előadás a hollandiai elsőgenerációs magyarok 19 fős mintáján végzett kérdőíves és interjú vizsgálat eredményeit mutatja be, valamint az identitás, a nyelv és a kultúra kapcsolatát tárja fel egyéni történeteken keresztül. Az eredményekből kiderül, hogy az anyanyelv identitásképző, illetve, hogy a vizsgált csoport a transznacionális közösségekre jellemző sajátosságokkal rendelkezik, miszerint összekapcsolja a régi és az új hazát, és a migrációra nem lezárt folyamatként tekint.

Kulcsszavak: új emigráció, identitás, transznacionális, nyelvkopás, magyarság

Hivatkozott irodalom:

- Fenyvesi Anna (1995): Language contact and language death in an immigrant language: The case of Hungarian. University of Pittsburgh. *Working papers in Linguistics* 3. 1–117.
- Fenyvesi Anna (2005): Hungarian in the United States. In: Fenyvesi A. (ed.): *Hungarian language contact outside Hungary: studies in Hungarian as a minority language*. Amsterdam – New York: John Benjamins Publishing Company. 265–318.
- Kontra Miklós (1990): *Fejezetek a South Bend-i magyar nyelvhasználatból*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Preece, S. (2016): Introduction. Language and identity in applied linguistics. In S. Preece (ed.) *The Routledge Handbook of Language and Identity*. London – New York: Routledge – Taylor and Francis Group. 1–16.

Bátyi Szilvia a Pannon Egyetem Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézetének adjunktusa, ahol az alkalmazott nyelvészet mesterszak mellett a Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskolában is oktató és témavezető. Felsőfokú végzettségét a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán szerezte, majd 2011-ben nyelvtudományokból doktorált a veszprémi Pannon Egyetemen. Kutatási területei a két- és többnyelvűség, elsőnyelv-kopás, nyelvi tájkép.

VÍGH-SZABÓ MELINDA**A nyelv szerepe az észti nemzeti identitásban**

A finnugor nyelveket beszélő, Oroszországban élő népcsoportok nyelvi identitásának kutatása a kisebbségi és a többségi társadalmi lét viszonyrendszerén keresztül valósulhat meg, ahol a nemzedékek közötti nyelvi-kulturális különbségek is szembeötlők. Az észtek mint államalkotó nemzet velük ellentétben szerencsés helyzetben vannak: az észti nyelv példaértékű nyelvpolitikai és társadalmi megbecsülésnek örvend, a nyelvi döntések egyértelműen az észtek nyelvi identitását erősítik.

Az előadó vázolja az *etnikum*, *nemzet*, *identitás*, *etnikai* és *nemzeti identitás* fogalmak jelentését, hiszen ezek szemantikailag nem mutatnak egységes képet a szakirodalomban, némely esetben össze is mosódnak. Az előadásban bemutatott etnikum- és nemzetfelfogás felől közelítve az észtek egyszerre tekinthetők etnikumnak és modern nemzetnek. Etnikumként kezelendők abban a smith-i értelemben, hogy az észtek társadalmi és kulturális magja a korábbi etnikum mítoszaira, emlékeire, szimbólumaira és hagyományaira épül, de egyúttal modern nemzetet alkotnak abból a nézőpontból, hogy ez a közös tudás és tapasztalat politikai, oktatási és gazdasági tényezőkkel van összefüggésben, és a nép egy adott területhez kötődik.

Ebben az összefüggésben a nyelvi identitás mellett egyéb identitás-összetevők is megjelennek, amelyek a nemzeti identitást, önazonosságot és a közösségi kohéziót alakítják: a nyelvi identitást vizsgálva óhatatlanul megnyílnak az areális, kulturális, vallási, kollektív és individuális dimenziók is.

Az észti nemzeti identitást vizsgáló kutatás 2022-ben indult, alapját egy angol nyelvű kérdőíves felmérés adja, amely öt, egymástól vizuálisan is jól elkülöníthető szakaszból áll. Az első rész a területi hovatartozást, a második szakasz a nyelvhasználatot, a harmadik rész a kulturális beállítódást, a negyedik szakasz a médiafogyasztási jellemzőket vizsgálja. A kérdőív ötödik, záró része három nyitott kérdésben kutatja a személyes benyomásokat, attitűdöket az észti nyelvhez, kultúrához és országhoz. Az előadás ennek a kutatásnak a részeredményeit mutatja be.

Kulcsszavak: etnikum, nemzet, identitás, észtek

Vígh-Szabó Melinda magyar–német szakos középiskolai tanár, finnugor nyelvész, diplomáit a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen és a veszprémi Pannon Egyetemen szerezte. 2011-ben nyelvtudományok területén doktorált. 2012-től a Pannon Egyetem Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézetének egyetemi adjunktusa, emellett a közoktatásban is tanít. Az egyetemen magyar leíró és finnugor nyelvészeti tárgyakat, illetve észti nyelvet oktat. Kutatási területei: finnugor nyelvészet, észti nyelv, nyelvi identitás, oktatásmódszertan.

SZABÓ ÁGNES

A Rio de Janeiró-i Magyar Társaság története és a magyar bevándorlók tárgyi és írott anyagainak értékmentése

Annak ellenére, hogy már az 1800-as évek közepétől telepedtek meg kereskedő és szabad foglalkozású értelmiségi magyar családok Rióban, a riói magyar kolónia történetéről keveset tudni, története nincs feltárva, megírva. Az 1950-es, 60-as években nagyjából 30 magyar családot számláló, aktív magyar közösség létezett. Az 1956-os forradalom következtében ez utóbbi bővült, majd az elvándorlás és hanyatlás korszaka következett. A 2010-es egyszerűsített állampolgársági törvény megtörte ezt. Egyre többen kezdték el kutatni magyar származásukat, igényük lett a magyar közösségi élet keresésére. Ennek következtében alakult meg 2015-ben a *Rio de Janeiró-i Magyar Társaság*, amely a magyar és a braziliai magyarok által teremtett értékek, kultúra és hagyományörzésre törekszik. Az állampolgárság megszerzésének lehetősége a magyartanulásra is ösztönzőleg hatott. Számos régi családi levél, képeslap, fénykép stb. is előkerült, melyek a riói családok és a riói magyar kolónia dokumentumai. Ezért is nagyon fontos cél egy olyan platform, adatbázis létrehozása, ahová ezek az anyagok feltölthetők. Az így gyűjtött értékes anyagok tökéletesen illeszkednének egy olyan hivatalosan létrehozott adatbázisba, amely többek közt szépirodalmi szövegeket, fotográfiákat, hangzó és video anyagok digitális verzióit stb. tartalmazná. Ezen anyagok elemzése által, hiteles bepillantást nyerhetnénk a Brazíliába emigrált magyar családok hétköznapjairól, hagyományörzésükről, valamint a magyar nyelv megőrzéséről és annak változásairól is. A *São Pauló-i Állami Egyetem (USP) Hungarológiai Kutatócsoportja* számára is ez egy megfelelő adattár lenne, teljes digitalizálása szükséges lenne ahhoz, hogy tartalma hosszú távon kutatható legyen. Az előadás témája a 2015-ös alapítású *Rio de Janeiró-i Magyar Társaság* története, az írott és fényképes értékmentés jelenlegi eredményei, valamint a Geszti és a Follmann családokról tavaly készült dokumentumfilmek.

Kulcsszavak: Brazília, Rio de Janeiró-i Magyar Társaság, adatbázis, értékmentés, állampolgársági törvény

Szabó Ágnes a PTE Hungarológia és Magyar mint idegen nyelv tanári mesterképzések végzős hallgatója. 2015-től Brazíliában, Rio de Janeiro állam Niterói városában dolgozik a magyar nyelv és kultúra oktatójaként. 2016 óta vesz részt nem hiteles fordítóként a magyar állampolgársághoz kapcsolódó ügyintézésben és a szükséges okiratok fordításában. 2015 óta a Rio de Janeiró-i Magyar Társaság tagja és 2016-tól a társaság tiszteletbeli elnöke, 2020-ig. Kutatási területe a braziliai magyar bevándorlás, a magyar nyelv és kultúramegőrzés, a nyelvi- és interkulturális kapcsolatok, valamint a többnyelvű oktatás.

RUPPL ZSUZSANNA

A magyar kultúra közvetítése Spanyolországban

Spanyolország eddig nem tartozott a legnépszerűbb kivándorlási célpontok közé, ám az utóbbi évtizedben megnőtt azoknak a családoknak a száma, akik jövőjüket a mediterrán térségben képzelik el. Nem hivatalos adatok szerint jelenleg csaknem 20 000 magyar él az Ibériai-félszigeten és a hozzá tartozó szigetszoportokon.

Ez a megnövekedett lélekszám ugyanakkor a kulturális tevékenységek, események és a magyar nyelv használatának, megőrzésének és oktatásának fokozódó igényével jár, nemcsak hétköznapi, családi, hanem közösségi és intézményi szinten is.

Az előadás célja a spanyolországi magyar kulturális tevékenységek, események, kezdeményezések és kialakult vagy kialakuló közösségek, egyesületek bemutatása, különös tekintettel a magyar nyelv és kultúra ápolására és oktatására. Ebből a célból beszélgetésre hívjuk a kulturális tevékenységek és a spanyolországi magyar közösségek szervezőit, a magyar egyesületek alapítóit, valamint a magyart idegen nyelvként vagy származásnyelvként tanító tanárokat.

Kulcsszavak: Spanyolország, kultúra, nyelvmegőrzés, származásnyelv, magyaroktatás

Ruppl ZsuZsanna az ELTE Spanyol Nyelv és Irodalom szakán végzett, majd a madridi Complutense Egyetemen a spanyol nyelv és irodalom módszertanából doktori végzettséget szerzett. Jelenleg a PTE Hungarológia és Magyar mint idegen nyelv tanári mesterképzéseinek végzős hallgatója. Több magyar és spanyol intézményben dolgozott spanyol és magyar mint idegen nyelv tanárként, többek között a budapesti Cervantes Intézetben és a madridi Complutense Egyetem Idegennyelvi Lektorátusán. Több mint egy évtizeden keresztül tanított különböző spanyolországi állami és magánegyetemen spanyol nyelvet és irodalmat, valamint azok módszertanát. Fő kutatási területe a gyermek- és ifjúsági irodalom alkalmazása az idegennyelv-oktatásban, de a kontrasztív nyelvészet területén is végzett kutatásokat. Számos cikk és több tananyag szerzője és társszerzője. Oktatói tevékenysége mellett műfordítóként és szakfordítóként tevékenykedik.

THOMÁZY TIMEA

A brazíliai magyar (nyelv)oktatás jelene és jövője

Dél-Amerika szinte minden országában található magyar közösségek, melyek számos klubot és közösségi intézményrendszert tartanak fenn a magyar nyelv és kultúra ápolására, valamint annak oktatására. Az előadás Dél-Amerika legnagyobb országában élő magyar közösségek oktatását tekinti át az 1900-as évektől napjainkig, mely előre vetíti az alábbi kérdés megvitatását: jelenlegi oktatási formájában (hétvégi iskolák/tanfolyamok) van-e jövője hosszú távon a csaknem 200 éve használatban lévő magyar nyelvnek és a magyar oktatásnak Braziliában? A probléma vizsgálatához szakirodalmi és histogrammái elemzést (Horváth, 1943; Boglár, 1954; Kögl, 1992), valamint az aktuális helyzet mélyrehatóbb vizsgálatához kvantitatív és kvalitatív módszert alkalmaztunk (online kétnyelvű kérdőívek, félig strukturált szakértői interjúk a magyar oktatókkal, valamint a magyar bevándorlókkal, leszármazottakkal és a magyarul tanuló diákokkal). Az eredmények azt mutatják, hogy a II. világháborút követő homogenizáló nyelvpolitika hatásának következtében (államosították a magyar iskolákat) beszűkült a magyar nyelvhasználati színtér, bár a 2010-es egyszerűsített magyar állampolgársági eljárás pozitív hatást gyakorolt a 2–5. generációs magyar leszármazottak attitűdjére a magyar nyelvtanulással kapcsolatban, viszont finanszírozás hiányában 2020-tól, megcsappantak a nyelvtanulási lehetőségek a felsőoktatási intézményekben. A jelenlegi „hétvégi iskolai” oktatás szűkös keretei pedig, hosszabb távon nem bizonyulnak elegendőnek ahhoz, hogy megakadályozzák a brazíliai magyar kisebbségi csoportok nyelvi asszimilációját. A nyelvcseré folyamatainak visszafordítása érdekében nem csak a (származás)nyelv oktatására lenne szükség a különböző brazíliai magyar közösségekben, hanem a kiegyensúlyozott két- vagy többnyelvűséget biztosító önálló nyelvtanulói szint (B2 fölötti) eléréséhez, a nemzetközi jó gyakorlatok szerint a matematika, földrajz, történelem magyar nyelvű ismereteinek elsajátítására is szükség lenne, mely maga után vonja az oktatóképzés szükségességét is. Továbbá fontos kérdés tisztázni azt is, hogy milyen alternatívák és lehetőségek léteznek a magyar nyelv és kultúra oktatásának bevonására a brazil (magán és állami) oktatási rendszerbe?

Kulcsszavak: magyartanítás, Brazília, nyelvpolitika, származásnyelv, nyelvmegőrzés

Hivatkozott irodalom:

Boglár Lajos (1954): *Mundo Húngaro no Brasil*. (Do século passado até 1942). São Paulo: Humanitas–FFLCH/USP.

Horváth Anzelm (1943): A brazíliai magyarság. In: Ortutay Gyula (szerk.): *Magyarságtudomány*. Budapest. Magyarságtudományi Intézet – Franklin Társulat. 150–161.

Forrás: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34427/Magyarsagtudomany_1943_II_Horvat_h_Anzelm.pdf (Letöltés: 2019. április)

Kögl, Dr. J. Szeverin O.S.B. (1992) *Magyarok Braziliában*. São Paulo: Könyves Kálmán Szabadegyetem.

Thomázy Timea doktorjelölt a Pannon Egyetem Többnyelvűségi Doktori Iskolájában és vendéghallgató/vendégkutató az USP-FFLCH Nyelvtudományi Intézetében, Braziliában. Kulturális antropológia és kultúranropológiai kutatás szakon szerzett alap- és mesterképzést a Miskolci Egyetemen, posztgraduális diplomát IT menedzsment területen a Pannon Egyetemen, és jelenleg utolsó éves a PTE Hungarológia és Magyar mint idegen nyelv tanára mesterképzésén. 2019-ben a budapesti LUDOVICA Közszolgálati Egyetemen vendégoktatóként dolgozott a magyar nyelv és kultúra oktatójaként. 2020 óta az USP-FFLCH Hungarológiai Kutatócsoportjának aktív tagja és 2021 óta pedig, a Travessias kutatócsoportban, a magyar bevándorlókkal foglalkozó részlegben tevékenykedik, amelynek célja egy enciklopédia sorozat kiadása a Braziliába menekült bevándorló tudósokról, művészekről, intellektuelekről. Kutatási területe a brazíliai magyar bevándorlás, magyar nyelv és kultúramegőrzés, a nyelvpolitika, a nyelvi- és interkulturális kapcsolatok, valamint a többnyelvű oktatás.

DEMKÓ ANITA – KOCSOR ERIKA**A magyar nyelv és kultúra oktatása Brazíliában**

Az előadás első részének fókuszában a brazíliai magyartanítás fő színterei, a helyi magyar származású közösség és brazil egyetemi hallgatók a magyar nyelv és kultúra elsajátítására vonatkozó törekvései állnak. A brazíliai magyar jelenlét történelmi háttérének felvázolásától kezdődően a magyar nyelv terjesztését megcélzó különböző kezdeményezéseken át a jelenlegi brazíliai magyartanítás intézményi háttérének bemutatásáig kalauzol Demkó Anita. Kocsor Erika pedig felvázolja Sao Pauló-i Magyar Házban és a Sao Pauló-i Egyetemen jelenleg folyó magyaroktatás rövid és hosszú távú célkitűzéseit, prioritásait, az oktatásmódszertani hasonlóságokat és különbségeket. Mutat néhány konkrét példát arra is, hogyan alakítja át a nyelvtanítás módszereit, a tanárok és a diákok körét egyaránt az online oktatás előtérbe kerülése a Magyar Ház Magyar Iskolájában. Milyen eszközökkel próbál a Sao Pauló-i Egyetem magyar nyelvi lektoraként „felfedezni” olyan (nem feltétlenül magyar származású) diákokat, akik hosszútávon elköteleződnek a magyar nyelv és kultúra tanulmányozása mellett. Hogyan lehet videós projektek, online prezentációk, beszélgetések, felolvasóestek, koncertek segítségével felkelteni az érdeklődést a magyar kultúra iránt a brazil egyetemisták körében, egyúttal pedig erősíteni a magyar leszármazottak közösségi tudatát. Az is kiderül, kik csatlakoztak a múlt évben a 2020-ban megalakult kutatócsoporthoz (Estudos Húngaros), és miért tartják fontosnak, hogy munkájukkal támogassák a Sao Pauló-i Egyetem magyar nyelvi tanszékének belátható időn belüli megszűlését.

Kulcsszavak: Brazília, nyelvmegőrzés, magyar mint idegen nyelv, nyelvoktatás, interkulturalitás

Demkó Anita Budapesten született, 2010 óta él Brazíliában, Sao Paulóban. Az ELTE TFK-n végzett magyar nyelv és irodalom tanárként, valamint könyvtárosként. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Hungarológia szakán, valamint ezzel párhuzamosan a Magyar mint idegen nyelv tanári mesterképzésen végzős hallgató. A Sao Pauló-i Egyetem (Universidade de Sao Paulo) Hungarológiai Kutatócsoportjának alapító tagja. 2016 és 2021 között a Sao Pauló-i Egyetem Magyar nyelv és kultúra tanfolyam vezetője. Kutatási területei: magyar leszármazottak Brazíliában, a magyar nyelv és kultúra megőrzése, ápolása és továbbadása Dél-Amerika legnagyobb országában.

Kocsor Erika magyar nyelvi lektor a Sao Pauló-i Egyetemen, a KKM vendégoktatói hálózatának és a Sao Pauló-i Magyar Ház tanári közösségének tagja. 1991-ben a József Attila Tudományegyetemen (ma SZTE) végzett magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanárként. 2002-ben a Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Karán Európa-szakértő oklevelet szerzett. 1994-től 2017-ig kulturális újságíróként dolgozott (Magyar Televízió, Euronews). A Sao Pauló-i Egyetem (Universidade de Sao Paulo) Hungarológiai Kutatócsoportjának (Estudos Húngaros) tagja. Kutatási területei: magyar nyelvoktatás a diaszpórában, interkulturális kommunikáció.

Diaszpórákutató III.

CZEGLÉDI SÁNDOR

Attitudes of the Hungarian-American diaspora towards the officialization of English in the United States

The paper examines the attitudes and opinions of the representatives of Hungarian-American communities in the United States regarding the officialization of English at federal level in particular and U.S. language policies in general. The corpora of the analysis have been built with the help of a) the websites of Hungarian-American organizations in the United States; b) the legislative database of the U.S. Federal Congress (congress.gov); and the digitized versions of the printed newspapers and magazines published in the Hungarian language in the United States (available via Arcanum Digitheca). In order to determine the position of the various sources (and that of their authors) towards linguistic diversity and language management efforts in the U.S., the analysis utilizes Terrence G. Wiley's language policy classification spectrum (1999) as well as Richard Ruíz's "orientations in language planning" framework (1984), expanded by Hult and Hornberger (2016). The results indicate that while Hungarian-Americans have mostly been trying to maintain their first language (in the private domains), they have also embraced English and assimilated into American society, resenting the alleged ethnolinguistic separatism of Hispanic Americans and their demands for special minority-language accommodations, including bilingual education and bilingual voting materials.

Keywords: Hungarian diaspora, United States, language ideologies, official English

References:

- Arcanum Digitheca (2022). <https://adt.arcanum.com/hu/>
- Hult, F. M., & Hornberger, N. H. (2016). Revisiting Orientations in Language Planning: Problem, Right, and Resource as an Analytical Heuristic Resource as an Analytical Heuristic. *The Bilingual Review/La Revista Bilingüe*, 33(3), 30–49. https://doi.org/https://repository.upenn.edu/gse_pubs/476
- Ruíz, R. (1984). Orientations in language planning. *NABE Journal*, 8(2), 15–34. <https://doi.org/10.1080/08855072.1984.10668464>.
- Wiley, T. G. (1999). Comparative Historical Analysis of U.S. Language Policy and Language Planning: Extending the Foundations. In T. Huebner, K. A. Davis, & J. L. Bianco (Eds.), *Sociopolitical perspectives on language policy and planning in the USA* (17–37). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Sándor Czeglédi holds a PhD in Applied Linguistics/Language Policy and currently works at the English and American Studies Institute at the University of Pannonia as an associate professor. His publications mainly focus on U.S. language policies, language ideologies, and identity construction.

VICSACSÁN RÉKA

The Use of Online Public Sphere by the American-Hungarian Diaspora Communities in Preserving Cultural Identity during the Covid-19 Pandemic

Prior to the global spread of the internet, the Hungarian diaspora communities in the United States have maintained links with their families and their origins through various mediums such as mail, telegraph, telephone, and fax. Later, the ability to record audio and video content has strengthened these ties. Direct broadcasting, then the spread of internet and the ability to communicate synchronously and asynchronously led to the sustainability of the cultural identity.

With the spread of the internet more and more online public spheres developed and they all have the role of sustaining diaspora linkages. However, it was during the pandemic that they gained more attention and appreciation. This presentation will investigate the change of online platforms, the creative way communities started using them to build a hub for educating, creating, connecting, and collaborating that lead to preserving and managing cultural identity in an entirely virtual environment.

Keywords: cultural identity, online, public sphere, virtual environment

Réka Vicsacsán is an experienced instructor, communications professional, and community leader. She received her PhD from the Babeş-Bolyai University in Cluj-Napoca (Kolozsvár), Romania. It was there where she started her career teaching Communication Studies. Since 2014 she lives in the United States, and she is a full-time instructor at Grand Canyon University. In addition to that she is one of the founders and the president of a non-profit organization, the Hungarian Cultural Association of Phoenix, which has set a goal to help local Hungarians preserve the language and culture in the diaspora. Having a significant experience working in a multicultural academic background in Europe and in the U.S., and having a passion for cultures, her vision is to build bridges where there are walls. Her goal is to help individuals progress by making an effort to understand each other and become open about the differences they encounter in worldviews, values, and beliefs. Besides Intercultural Communication she also has a great interest in Media and Visual Communication, as well as Organizational Communication. Her research work and several journal publications focus on communication and culture, visual rhetoric, advertising, and visual argumentation.

ERIKA ERLINGHAGEN

The Ethnic Groups Act in Austria: An Adequate Legal Basis for the Hungarian Ethnic Group in Austria?

According to Section 1 (2) of *the Austrian Ethnic Groups Act*, ethnic groups are "the groups of Austrian citizens with a non-German mother tongue and their own nationality who are domiciled in parts of the federal territory". The disintegration of the Austro-Hungarian monarchy in 1918 created a Hungarian minority in Burgenland. The number of Hungarians in Austria increased sharply in 1956 when more than 180 000 Hungarians fled to Austria. The Ethnic Groups Act of 1976 initially recognized only the Hungarians of Burgenland as an ethnic group. In 1992, recognition was extended to the Hungarians in the Vienna area. The Ethnic Groups Advisory Council of the Hungarians in Austria was founded in 1979 and is still the most important body representing the interests of the minority. One of its essential tasks is the distribution of the subsidies granted annually by the state for the total of 6 recognized autochthonous ethnic groups. In doing so, it follows an independently developed "catalog of criteria" and the funding and evaluation guidelines provided by the Federal Chancellery. In this area of tension, controversial questions arise year after year, not only regarding the practice of granting and evaluation, but also with regard to more general questions, such as the current validity of the Ethnic Groups Act and the role of the "mother tongue" within the ethnic group. The paper aims to give an insight into this central debate for the Hungarian ethnic group in Austria and to point out possible approaches to solving this complex problem.

Keywords: Hungarian minority, Austria, status planning

Erika Erlinghagen works at the University of Vienna, Institute for European Comparative Linguistics and Literature / Department of Finno-Ugrian Studies as an University Assistant and Head of Department. She is Member of the Hungarian Ethnic Groups Advisory Council. She holds Diploma in German Studies (second subject English & American Studies), Diploma and PhD in Hungarian Studies. Her research interests are: Cultural Policy Research, Sociology of Literature, Minority Literature, Literature and Multilingualism, Literature and Identity / Memory.

SZABÓ ÁGNES

The role of Community Building, diaspora organisations and actors (NGOs), networking for the preservation of language and culture

This presentation is about the inter-educational relations between the geographically distant Hungarian minority groups representing people with different cultural, like religious background in Australia and the motherland supporting the development of the community awareness in the Hungarian linguistic, cultural knowledge in the western Hungarian diaspora.

The purpose of this presentation is to demonstrate the already existing and operating networks between – on one side – the Hungarian Community School, Adelaide Inc, hand-in hand with the Agnes Szabo Online Hungarian Tuition System and on the other side with the Hungarian institutions including universities in Hungary. The presentation also gives a list of the already fulfilled needs of the mentioned schools teaching the Hungarian language and culture for highschool students from Adelaide in Australia, while it also tries to give an idea for further needs which may be fulfilled in networking between the schools and the motherland, taking consideration all the cultural, linguistic and political points of view.

Contrastingly to the needs of the schools, teaching the Hungarian language and culture in the diaspora, the presentation also calls the attention for the difficulties to find the common interests and opportunities in this networking system due to cultural politics or due to their absent between Hungary and Australia.

This presentation explores those rarely known successes which the Hungarian Community School, Adelaide Inc. achieved with the assistance of the organisations in the Hungarian motherland in the last decade. This presentation tries to give some insight into these results, while offering topics for further investigations for the next generations of academic scholars.

Keywords: Hungarian diaspora, Australia, motherland, network, opportunities

Agnes Szabo is a language education specialist, teacher, interpreter and founder of *Inter-Line Education* ©. Agnes holds a Diploma in Foreign Trade (Russian, English languages) from Külkereskedelmi Főiskola, Hungary (1981), a BA in Languages (Chinese, Spanish, Pitjantjatjara, Yoling languages) from Flinders University (2017) and BA in Indigenous Studies (2020). Agnes has been a NAATI certified Interpreter – Translator for 32 years. Agnes has been the Principal of the Hungarian Community School of Adelaide Inc. since 2012. Agnes is the CEO of Inter-Line Education © method for providing real-time online language education at Agnes Szabo Online Hungarian Tuition system. Agnes is a foundation member of the Diaspora Project Network of the University of Pecs.

FORINTOS ÉVA

Identity construction through communitative choices in diasporic language use

The role of language in the context of ethnic identity has recently emerged as an important topic for research. Language can be regarded as symbolic of an individual's identity; one of many constitutive factors of group membership called ethnicity. Minority communities, for instance immigrant groups, may connect their ethnic identity to language, e.g., language can incorporate cultural heritage. As opposed to monolingual people, for whom "the instrumentality and the symbolism of language coincide" (Edwards, 2008: 453) in bilingual people who are members of minority communities, the communicative and symbolic functions of language may not overlap: the dominant language of the country and their heritage language are used in different domains.

The aim of this paper is to investigate the relationship between code choice and identity through the analysis of written mixed-language discourse, e.g., codeswitches found in publications produced by members of Hungarian diasporic communities in English language dominant countries.

I argue – similarly to Mahootian (2005) – that the mixed code discourse is a variety with a dissimilar communicative role which contributors to the publications use intentionally and consciously to mark their identity and to highlight their relationship with their heritage within the mainstream language and culture.

Keywords: Hungarian diaspora, identity, codeswitching, mixed code discourse

References:

- Edwards, John. 2008. *Language Minorities. The Handbook of Applied Linguistics*. Eds. Alan Davis and Catherine Elder. Blackwell Publishing Ltd. 451–475.
- Mahootian, Shahrzad. 2005. Linguistic change and social meaning: Codeswitching in the media. *International Journal of Bilingualism*. Vol 9. No. 3&4. 361–375.

Forintos Éva (PhD) is associate professor at the English and American Studies Institute of the University of Pannonia, Veszprém, Hungary lecturing on linguistics and applied linguistics. Her research interests include bilingualism and contactlinguistics. Her publications are mainly related to the contactlinguistic study of the language of Hungarian minority communities in English speaking countries as well as the domain language use of these communities.

BORSOS LEVENTE**A story-based methodological tool for the development of language skills and playful exploration of local heritage**

The identity of linguistic minorities is shaped in complex ways by language, local environment, and the cultural heritage of the mother country as well as that of the place of residence, especially in the case of children who grow up far from their mother country, often in multilingual families. In response to this pedagogically challenging situation, experts from several fields (Hungarian as a foreign language, architecture, history of art, museum education and landscape architecture) have been working together to develop a methodical tool, called *Silver Bridge*, consisting of a series of activities, a board game and a methodological guide for teachers. Based on legends and fairy tales from the Danube region, the tool brings children closer to their built, natural and intangible heritage through playful outdoor walks, craft activities and a creation of their own board game, while also developing their language skills. The presentation reviews the theoretical considerations behind *Silver Bridge*, describes the structure of the activities as well as the competences developed through each activity, and gives practical examples of how the methodology can be adapted to specific communities, municipalities and groups of children.

Silver Bridge was created in a collaboration between kultúrAktív Association, the Department of Urban Planning and Design of the Budapest University of Technology and Economics, and Contemporary Architecture Center in the framework of the "DANURB+ DANube Urban Brand + Building Regional and Local Resilience through the Valorization of Danube's Cultural Heritage" INTERREG project.

Keywords: Hungarian as a foreign language, built environment education, heritage preservation, educational games, storytelling

Levente Borsos (leventeborsos@hufs.ac.kr) is a teacher of Hungarian as a foreign language at Hankuk University of Foreign Studies (HUFS) in Seoul, South Korea. He is a former lecturer of Hungarian as a foreign language at ELTE, CEU, the Hungarian Academy of Diplomacy, and Osaka University. He is member of KultúrAktív Association, promoting built environment education. His research interests include the possibilities of integrating various forms of audiovisual translation into language teaching, the use of cognitive linguistics in the teaching of Hungarian as a foreign language, and the exploration of methodological links between foreign language teaching and built environment education.

Kulturális értékméntés
– Digitális archívumok

CSIRE MÁRTA – SEIDLER ANDREA

A felsőöri (oberwarti) református egyházközség feltáratlan levéltára

Előadásunk a 16. század óta fennálló felsőöri (oberwarti) református egyházközség archívumával foglalkozik. A felsőöri református egyház az egyetlen és a mai napig nagy jelentőséggel bíró református egyház Burgenlandban. Az eredetileg határőrök által lakott Felsőőr (Oberwart) az utóbbi 150 év során jelentéktelen nyugat-magyarországi településből egyre fontosabb központtá vált.

A város lakossága a kezdetektől kétnyelvű volt, a magyar nyelvhasználat máig szorosan összekapcsolódik a lakosság identitásával. A református egyház intenzív kapcsolatot ápol magyar nyelvterületekkel, Magyarországgal és Erdéllyel egyaránt, lelkészeit is hagyományosan onnan nevezi ki. A gyülekezet egyik legjelentősebb lelkésze, dr. Gyenge Imre nemcsak lelképásztori feladatait látta el, hanem egyháza levéltárában is aktív kutatásokat végzett. Az oberwarti egyházközség történetét ismertető disszertációja (1975) a gyűjteményben található forrásokon alapul. A szerző már fent említett értekezésében is nehezményezte, hogy nincs olyan kutató, aki komolyan foglalkozna az ott található gazdag anyaggal.

2021 őszén egy projektet indítottunk, amelynek keretében az archívumban megőrzött forrásokat tekintettük át, megvizsgáltuk azok tartalmát. A fellelt kéziratok, oklevelek és egyéb dokumentumok három nyelven, németül, magyarul és latinul íródtak, megszakítás nélkül dokumentálják az egyházközség tevékenységét a reformáció korától egészen a XX. századig.

Első lépésként áttekintést lehet adni ezekről a forrásokról. Véleményünk szerint az archívum állományát feltétlenül fel kell dolgozni és hozzáférhetővé kell tenni a kutatók, történészek, helytörténészek, nyelvészek és kultúrakutatók számára. A cél a levéltárban található anyagok rendszerezése, esetleges fordítása, digitalizálása és online adatbázisban való elérhetővé tétele. Előadásunkban a projekt eddigi eredményeit szeretnénk bemutatni.

Kulcsszavak: burgenlandi magyar kisebbség, levéltári kutatás, egyháztörténet, digitalizáció, adatbázis

Seidler Andrea a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékének nyugalmazott professzora. A Bécsi Egyetemen finnugrisztikát, germanisztikát és anglisztikát tanult. Doktori disszertációját 1981-ben védte meg sajtótörténetből. 1988 és 1995 között a Bécsi Egyetem Finnugor Intézetének óraadója, majd 1995 és 2003 között főállású oktatója volt. 2003-ban habilitált magyar irodalomtudományból, ezt követően 2021. októberi nyugdíjba vonulásáig a Finnugor Tanszék irodalomtudományi professzora volt. A történeti médiakutatás területén számos sikeres kutatási projektet vezetett. Publikációi elsősorban a magyar irodalomtudomány, sajtótörténet és a felvilágosodás korának időszakát ölelik fel. Munkásságát 2019-ben Tarnai Andor-díjjal ismerték el. Jelenleg a *Hungarian Studies* című folyóirat főszerkesztője és a Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság elnöke.

Csire Márta a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékének magyar lektora. 1992-ben szerzett magyar–orosz szakos középiskola tanári diplomát a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen, ugyanitt finnugor összehasonlító nyelvészetből speciális képzésben részesült. 1992 és 1994 között a szombathelyi BDF Uralisztikai Tanszékének munkatársa volt. 1994 és 1997 között a Bécsi Egyetem Finnugor Intézetének magyar lektori állását töltötte be, majd 2003-ig a szombathelyi BDF Uralisztikai Tanszékének oktatója volt. 2003 októbertől újra a Bécsi Egyetem Finnugor Intézetének magyar lektora, ahol feladata elsősorban a magyar nyelv oktatása. Kutatási területe: magyar mint idegen, második, ill. származásnyelv, két- és többnyelvűség, többnyelvűség az oktatásban.

BŐHM GÁBOR**Nyelv és identitás Oravecz Imre *A rög gyermekei* című regénytrilógiájában**

Oravecz Imre regénytrilógiájában számos prózai műfaj poétikai jellemzői tetten érhetők. A majd egy évszázadot felölelő cselekmény leginkább a családtörténeti regény formai ismérveivel írható le, de a recepció gyakorta kivándorlásregényként is hivatkozik rá. Műfajtróia perspektívából mindkét kategória problematikus abban a tekintetben, hogy a magyar elbeszélő hagyomány egyik sajátos, a szépirodalom és a társadalomtudomány határait de(kon)struáló irodalmi szociográfiával érintkezik. Az előadás arra vállalkozik, hogy felmutassa a műfaji transzgresszió releváns irodalomtörténeti és poétikai aspektusait a regényszöveget egyes darabjaiban.

A trilógia első kötete egy paraszti család életét írja le, a második a család egy részének amerikai kivándorlását meséli el, míg a zárókötet az óhazába visszatérés keserű tapasztalatával szembesít. Mindhárom kötetben fontos szerepet játszik az ábrázolt identitásalakzatok komplexitása, melyek az egyes, egymással dialogikus viszonyban álló generációkban különbözőképpen kódolódnak. Oravecz regényeiben az Árvai család élete, története nem csupán két földrajzi értelemben távoli világ szembeállítására bontakozik ki. Az elemzés arra keresi a választ, hogy a regényekben el-különböztetett történelmi, társadalmi, kulturális és nyelvi tapasztalatok milyen identitásalakzatok konstruálása mentén válnak elmesélhetővé, hermeneutikai értelemben véve (Walter Benjamin kifejezését alkalmazva) megoszthatóvá. Műfaji előzményként és párhuzamként az előadásban említésre kerülnek a magyar szociográfiatörténet klasszikusaiként hivatkozott kivándorlásszociográfiák a 20. század harmincas éveiből, valamint a nyolcvanas évek riportregényei, amelyek a kelet-németországi vendégmunkások életét tematizálják.

Kulcsszavak: kivándorlásregény, műfaji transzgresszió, irodalmi szociográfia, identitásalakzatok

Bőhm Gábor a Pécsi Tudományegyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti tanszékének adjunktusa. Doktori fokozatát 2009-ben szerezte Finnországban, a Jyväskyläi Egyetem Hungarológiai Programja keretében. Disszertációját az önéletrajzi beszédmódok és az önéletrajzi regények hermeneutikai problémáiról írta. Újabb kutatásai az irodalmi szociográfia történetére és műfaji sajátosságaira, valamint Tar Sándor írásművészetének poétikai jellegzetességeire fókuszálnak. Könyvének címe *Önéletírás, emlékezet, elbeszélés: Az emlékező próza hermeneutikai aspektusai az önéletírás-kutatás újabb eredményei tükrében* (University of Jyväskylä, 2009). Tanulmányai konferenciakötetekben, magyar és határon túli folyóiratokban (*Helikon, Literatura, Többllet*) jelentek meg.

KISS ÁGNES

Egy hullámhosszon – avagy magyar közösségi rádiók a világban

„Minél több magyar szó hangzik el a világban, annál jobb...” – legalábbis így mondta Soós Miklós, aki 1972-ben elindította a magyar adást Sydneyben, Ausztráliában. Azért az sem mindegy persze, hogy mit jelentenek azok az elhangzott magyar szavak.

Előadásomban olyan rádiókat mutatok be, amelyek a magyar diaszpórában egyéni kezdeményezésre jöttek létre, és az a céljuk, hogy életben tartsák a helyi magyar közösségben, diaszpórában a magyar szó iránti igényt, illetve értékes magyar kulturális tartalmat sugározzanak.

Ezek a rádiók sok-sok ezer külföldön élő magyar embernek jelentenek köldökzsinórt a magyar élethez. Főleg akkor, ha valaki még az adott országban élő többi magyartól is távol van. Akár még a magyarul már alig, vagy egyáltalán nem beszélő leszármazottaiknak is meg tudják mutatni, hogy: „Igen! Van egy olyan közösség a világban, akik magyarul beszélnek.”

Előadásomban betekintünk néhány ilyen rádióba az életébe: Hol vannak a földgolyón? Milyen gyakorisággal van adás? Milyen időtartamban? Milyen rovatokkal jelentkeznek? Kikkel csinálnak interjúkat? Milyen zenét játszanak le? Milyen szerepük van a helyi magyar közösségi élet szervezésében? Kik hallgatják őket?

A rádióadások természetesen nem maguktól állnak össze, hanem szerkeszteni kell őket. Kik azok az emberek, akik időt, fáradságot és sokszor a saját pénzüket sem kímélve éveken, évtizedeken keresztül gondoskodnak róla, hogy az adásidőben mindig legyen érdekes hallgatnivalója azoknak, akik erre számítnak? Pár személyes történeten keresztül az ő lelkükbe is bepillantunk.

Kulcsszavak: diaszpóra rádió, nemzetiségi adás, magyar közösségi rádió, magyar rádióadás, külhoni rádiók

Kiss Ágnes eredeti végzettségét tekintve angol–francia szakos nyelvtanár. Több évig tanított különböző nyelviskolákban, foglalkozott fordítással és tolmácsolással, majd üzleti oktatással is. 2012-ben elvégezte a Hagyományok Háza népmesemondó tanfolyamát, azóta a magyar népmesék „mesés” bővületében él. Ahol tud, mesél: óvodákban, iskolákban, rendezvényeken, fesztiválokon – ahová hívják. Az utóbbi hat évben rendszeres tudósításokat küld, valamint riportokat és összeállításokat készít a Mozaik Sydney magyar rádióba és a Független Magyar Rádió Torontóba. Hobbija a magyar történelem és Budapest története. Egyetemi tanulmányai alatt elvégezte az idegenvezető tanfolyamot, mostanában alkalmanként idegenvezetőként is dolgozik.

SZABÓ T. ANNAMÁRIA ULLA

Nyelv, kultúra, identitás: egy longitudinális kutatás tanulságai

Az előadás a franciaországi diaszpórában élő magyar–francia kétnyelvű, másodgenerációs beszélők nyelvhasználati szokásainak és identitásképzési stratégiáinak változásait két esettanulmányon keresztül mutatja be, egy endogám és egy exogám kétnyelvű családban felnőtt adatközlő önreflexiója alapján. A változásvizsgálat longitudinális módszerrel történik: a 2007 és 2010 között rögzített szociolingvisztikai interjúk kérdéseiből összeállított, részben megismételt, fókuszosított interjúk kérdéssorát 2022 és 2023 között, a korábbi adatközlők egy része válaszolta meg. A kutatás során elsősorban arra keressük a választ, hogy mennyire jelentős identitásmeghatározó volt, és ma milyen jelentőséggel bír a magyar nyelv a vizsgált adatközlők esetében.

Fasold kétnyelvű közösségekkel kapcsolatos azon megállapítása (Bartha, 1999: 63), miszerint mindenkor az adott helyzet szabja meg, hogy a többséghez vagy a kisebbséghez való tartozás tudata erősebb-e, hogy mely kategória válik éppen fontossá, kulcsjelentőséggel bír a megismételt vizsgálatban. Az első vizsgálat idején az adatközlők 20–25 évesek voltak, ma 35–40 évesek. Az eltelt idő olyan fontos élethelyzetbeli változásokat eredményezett, melyek jelentős identitásalakító pszichoszociális tényezők: munkavállalás, családalapítás, karrierépítés.

Az emigráns nyelvi modell, a Gonzo–Saltarelli-modell a nyelvi asszimiláció felé mutató tényezőket veszi számba: az első nemzedékben bekövetkezett nyelvvesztés, a második nemzedék hiányos nyelvvelsajátításához, illetve a harmadik nemzedék teljes nyelv váltásához vezethet (Bartha, 1995: 37–47). De mi a helyzet az identitás szempontjából is nagy jelentőséggel bíró tényezővel, a kulturális javakhoz való hozzáféréssel?

Jelen előadás legfontosabb célkitűzésének tehát annak bemutatását jelölhetjük meg, hogy milyen (nyelvi és nem nyelvi) dimenziók mentén manifesztálódik az identitásképzésben a magyar nyelv és kultúra kétnyelvű adatközlők esetében. Mennyire van jelen ma a magyar nyelv a kulturális tevékenységeik során? Összehasonlítom, hogy milyen, a nyelvhez (is) kapcsolódó vagy szorosan nem kapcsolódó tevékenységeken keresztül érezték az adatközlők 15 évvel ezelőtt, és érzik ma fenntarthatónak/továbbadhatónak a magyar identitást, azaz milyen szerepe van a nyelvnek az identitás megőrzésében? Milyen kölcsönhatásban áll egymással az adatközlői reflexiókban a nyelv, a kultúra és az identitás?

Kulcsszavak: identitás, kétnyelvűség, kultúra, nyelvhasználat

Hivatkozott irodalom:

Bartha Csilla 1995. Nyelvcsere, nyelvvesztés: szempontok az emigráns kétnyelvűség vizsgálatához. In: Kassai Ilona szerk. *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztálya. Budapest. 37–47.

Bartha Csilla 1999. *A kétnyelvűség alapkérdései. Beszélők és közösségek*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Szabó T. Annamária Ulla az ELTE BTK adjunktusa, 2013-ban védte meg franciaországi magyarok körében végzett, szociolingvisztikai vizsgálataiból írt doktori disszertációját. Jelenlegi kutatásai fókuszában szociolingvisztikai alapokon nyugvó, interdiszciplináris területek állnak: a nyelv, kultúra és identitás összefüggéseit vizsgálja. A származásnyelv és identitás kapcsolatának feltárása, két- és többnyelvű magyarok nyelvhasználatának és identitásának feltérképezése, másodgenerációs fiatalok nyelvhasználati stratégiáinak, valamint a nyelvi repertoár kétnyelvű nyelvi szocializációban betöltött szerepének bemutatása is szerepel kutatási témái között. Szocioonomasztikai vizsgálatokat a többnyelvű névhasználat és identitás összefüggéseivel kapcsolatban végez, valamint a házassági névviselés gyakorlatával foglalkozó kutatásai is az identitáskifejező nyelvi elemek feltárására fókuszálnak. Oktatásmódszertani munkái és kutatásai a magyar mint idegen nyelv és magyar mint származásnyelv órákon történő beszédértés-fejlesztés és kultúráközvetítés kérdésével foglalkoznak.

*Többsnyelvűség – Trauma –
Identitásalakzatok*

LÉNÁRT TAMÁS

A nyelv mint ellenség

Trauma és többnyelvűség Terézia Mora és Agota Kristof műveiben

Terézia Mora és Agota Kristof jellegükben igen különböző életműve a kisebbségi, többnyelvű lét olyan irodalmi megjelenítését célozza, ahol nem elsősorban valamilyen kisebbségi, személyes vagy csoportidentitás formálódására, esetleg az elvesztett identitás felett érzett nosztalgiára esik a hangsúly – mint az a “kisebbségi” irodalomhoz sorolt számos más irodalmi szövegben tapasztalható –, hanem az idegenség és elidegenedés, a nyelvi hontalanság poétikai konstellációinak feltérképezésére. A kivándorlással járó nyelv- és kultúraváltás nemcsak gyarapodás, de mindig veszteséggel is jár, az anyanyelv egyöntetűsége nem pótolható, nem rekonstruálható. A nyelvi kisebbségbeli létállapot így leginkább a trauma irodalmi mintázataiba, a kimondhatatlanság, az elhallgatás és a szótlanság alakzataiba rendeződik. Előadásomban a két szerző életművében azon nyelvi, poétikai megoldások nyomába próbálok eredni, amelyek a többnyelvű otthontalanság e sajátos, csakis az irodalom által hozzáférhető tapasztalatát nem annyira megjeleníteni képesek mint inkább megteremtik, előidéznek azt.

Kulcsszavak: többnyelvűség, idegenség, nyelvi hontalanság, nyelv- és kultúraváltás, trauma, kimondhatatlanság, elhallgatás, szótlanság

Lénárt Tamás a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen végzett magyar és német szakon, doktori tanulmányait ugyanott, az Általános Irodalomtudományi Program keretén belül folytatta. 2012-ben védte meg disszertációját, amely fotográfia és irodalom kapcsolatát vizsgálta elsősorban magyar szerzők életművén keresztül; a doktori értekezés átdolgozott változata 2013-ban jelent meg könyvalakban *Rögzítés és önkioldás* címmel a Kijárat Kiadó gondozásában. 2009 februárja óta az ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet oktatója, kutatási területe elsősorban a háború utáni magyar irodalom, különös tekintettel a vizuális kultúrával és a médiatudományokkal közös érintkezési pontokra. 2019-től a *Kivándoroltak: Az interkulturális irodalom poétikái* című, NKFI által támogatott projekt vezető kutatója.

KEREKES GÁBOR

Kettős- és kétnyelvűség a jelenkori magyarországi német irodalomban

A modern magyarországi német irodalom újjászületése az 1970-es évekre tehető. A magyarországi német kisebbség nyelvhasználatára egyszerre jellemző a kettős- és a kétnyelvűség: egyrészt a német nyelv tájnyelvi és köznyelvi változatainak, másrészt a magyar és a német (esetenként további) nyelvek ismerete. A beszélők nyelvi repertoárja ugyanakkor nem tükröződik egy az egyben a jelenkori irodalmi műveik nyelvi jellemzőiben.

Az előadás során áttekintjük, hogy mely 20. és 21. századi magyarországi német szerző, milyen műfajban és milyen témákban preferálja a saját (lokális) nyelvjárást, ill. a német köznyelvet. Vannak-e olyan motívumok, témák, amelyek kizárólag nyelvjárásban íródtak, hogyan sikerült a sokszor sztenderd német fonetikai megfelelővel nem rendelkező tájnyelvi írásos rögzítése. Milyen eltéréseket és hasonlóságokat mutat a magyarországi német tájnyelvi irodalom az összefüggő német nyelvterület tájnyelvi irodalmával? Milyen potenciál rejlik a magyarországi német irodalom tájnyelvi műveiben – az olvasói recepció és az irodalomtudomány határain túl?

Kulcsszavak: kettős- és kétnyelvűség, német tájnyelvi irodalom Magyarországon

Kerekes Gábor az ELTE BTK Germanisztikai Intézetének habilitált docense. Oktatási és kutatási területei: 20–21. századi osztrák irodalom (Robert Musil, Joseph Roth, Thomas Bernhard, Thomas Glavinic, Wolf Haas), recepciókutatás, magyarsággép a német és az osztrák irodalomban, magyarországi németek irodalma.

THOMÁZY TIMEA

Brazil–magyar adatbázis-építési koncepció a határtalan kutatás szolgálatában

A braziliai magyar emigráció kutatási munkálatai közben szembesülhetnek a kutatók azzal a ténnyel, hogy nagyon nehezen hozzáférhetőek vagy nem is léteznek összegyűjtött adatbázisok a braziliai magyar bevándorlókkal kapcsolatban, és gyakran több országból kellene összegyűjteni az adatokat, különösen azoknál a tudósoknál és intellektueleknél, akik több országban is éltek és alkottak életük során, nemcsak Magyarországon és Brazíliában, hanem például Európa több országában is. A Brazil–Magyar Adatbázis létrehozásának célja ennek a problémának az orvoslása, és a braziliai magyarsághoz kapcsolódó további kutatások elősegítése, könnyítése. Mivel már a felfedezések korában érkeztek Brazíliába magyar kutatók, akik leírásaikkal, térképeikkel járultak hozzá az ország felfedezéséhez és dokumentálásához, ezért egy tág időintervallum gazdag anyagának összegyűjtésére lenne szükség az 1500-as évektől napjainkig, mely forrásfeltáró és forrásmegmentő munka is egyben. Az adatbázis több nyelven írt jegyzeteket, kiadott tudományos és szépirodalmi köteteket, fotográfiákat, hangzó és videó anyagokat, szobrok/ festmények/ építészeti alkotások digitális verzióit, tervrajzokat, braziliai magyar újságokat (1866-tól napjainkig, közel 40), magyar tudományos és szépirodalmi művek brazil fordításait stb. tartalmazná. Azon túl, az eddigi társadalomtudományi kutatások által rögzített interjúk és adatgyűjtemények, az írott családi naplók és levelezések is nagyszerű forrásként szolgálhatnak a digitális gyűjtemény gazdagításához, mely kézzelfoghatóvá tenné egy Brazil–Magyar Korpusz létrehozását is, mely alkalmas lenne a braziliai magyar nyelv történelmi változásának vizsgálatára, de az 1989 utáni korpusz-rész integrálható lenne a Magyar Nemzeti Korpuszhoz, mely lehetővé tenné az összehasonlító vizsgálatokat is. A São Pauló-i Állami Egyetem (USP) Hungarológiai Kutatócsoportja elengedhetetlennek tartja, hogy a mai modern open access tudományos kutatások lefolytatásához létrejöjjön egy dokumentumtár, mely nemcsak fizikai formában lenne elérhető, hanem az anyagok teljes digitalizálása kiemelkedő fontosságú lenne, mely különösen a régi vagy ritka dokumentumok hozzáférhetőségének és kutathatóságának biztosítását is szolgálná. Az előadás beszámol a gyűjtőmunka jelenlegi állapotáról és eredményeiről.

Kulcsszavak: Brazília, magyar, adatbázis, kutatástámogatás, emigráció

Thomázy Tímea doktorjelölt a Pannon Egyetem Többszempélyűségi Doktori Iskolájában és vendéghallgató/ vendégkutató az USP-FFLCH Nyelvtudományi Intézetében, Brazíliában. Kulturális antropológia és kultúrantropológiai kutatás szakon szerzett alap- és mesterképzést a Miskolci Egyetemen, posztgraduális diplomát IT menedzsment területen a Pannon Egyetemen, és jelenleg utolsó éves a PTE Hungarológia és Magyar mint idegen nyelv tanára mesterképzéseiben. 2019-ben a budapesti LUDOVIKAI Községi Egyetemen vendégoktatóként dolgozott a magyar nyelv és kultúra oktatójaként. 2020 óta az USP-FFLCH Hungarológiai Kutatócsoportjának aktív tagja és 2021 óta pedig, a Travessias kutatócsoportban, a magyar bevándorlókkal foglalkozó részlegben tevékenykedik, amelynek célja egy enciklopédia sorozat kiadása a Brazíliába menekült bevándorló tudósokról, művészekről, intellektuelekről. Kutatási területe a braziliai magyar bevándorlás, magyar nyelv és kultúramegőrzés, a nyelvpolitika, a nyelvi- és interkulturális kapcsolatok, valamint a többszempélyű oktatás.

Emigrációk – Diaszpórák – Modellek

MEKIS D. JÁNOS

Márai Sándor emigrációi

Márai Sándor két alkalommal is emigrált: először 1920-ban, másodszer 1948-ban. Mindkétszer politikai okok játszottak közre a döntésében: előbb 19 éves kori, romantikus kommunista szimpátiái, majd pedig tartós és megingathatatlan demokratikus meggyőződése és antikommunizmusa. Gyermekként, diákként és pályakezdő újságíróként, életének első 20 évében Kassán és Budapesten tartózkodott. Majd nyolc esztendeig Németországban és Franciaországban élt. 1928-ban Magyarországra költözött; Budán, a Mikó utcában telepedett le. Húsz esztendő múltán, 1948-ban ismét emigrált, s felváltva élt Olaszországban és az Amerikai Egyesült Államokban. Soha nem tért vissza hazájába; 1989-ben hunyt el San Diegoban.

Márai mindkét emigrációja alkalmával megtapasztalta és művészileg is feldolgozta az idegenség léthelyzetét és lélekállapotát. Egyszersmind azzal is szembesülnie kellett, hogy a szülővárosát az első világháborút lezáró béke elcsatolta Magyarországtól. A második világháború után hasonló érzéseket keltett benne hazájának szovjetizálása, nyugati identitásától való megfosztása. Márai európai tudata nem zárta ki, sőt támogatta a magyar nemzeti azonosságérzést, mely mit sem változott a külföldön töltött évtizedek alatt. Noha a műveit már korán több nyelvre lefordították, sőt fiatalkorában maga is kísérletezett német nyelvű írástevékenységgel – avantgárd lapokba dolgozott, s egy időben a *Frankfurter Zeitung* rendszeres szerzője volt –, mindvégig magyar nyelven alkotó művész maradt, vállalva az emigráns lét elszigeteltségét.

Előadásomban arra a folyamatra koncentrálok, amelynek során az író prózában és versben is színre vitte az idegenségnek, illetve a nyelvi és kulturális azonosságtudat fenyegetettségének társadalmi és személyes szintű következményeit. Kitérek az európai és nemzeti identitás kapcsolatáról s az anyanyelv megtartó szerepéről vallott nézeteire, az idegenségélmény reflexióira, és a nyugati magyar diaszpórával való kapcsolatára.

Kulcsszavak: Márai Sándor, szépirodalom, politika és művészet, emigráció és anyanyelven alkotás, nyugati magyar irodalmi diaszpóra, Németország, Franciaország, Olaszország, Amerikai Egyesült Államok

Mekis D. János irodalomtörténész, esztéta, kritikus, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének docense. Az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának Komparatisztika alprogramjában 2000-ben szerezte meg PhD-fokozatát. 2014-ben habilitált doktori címet szerzett a PTE-n. A Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszéken 2009–2017-ig volt tanszékvezető. A Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság választmányi tagja, a 2016-os pécsi Hungarológiai Kongresszus szervezőbizottságának főtíkára. A MAB Doktori Akkreditációs Kollégiumának tagja. Önálló kötetei: *Az önéletrajz mintázatai – a magyar irodalmi modernség hagyományában* (2002); *Vers és kontextus. A modern magyar líra mint irodalomtörténeti probléma* (2014); *Auctor ante portas. Személyes irodalom, epikai hagyomány* (2015).

PATAKY ADRIENN

„a sejt falát nyomokövettem”. Élet és veszteség Nemes Nagy Ágnes *Elégia egy fogolyról* című versében

Az újholdas költő, Nemes Nagy Ágnes sokat emlegetett, gyakran az egész életműre kivetített ars poétikus sorai („ne mondd soha a mondhatatlant, / mondd a nehezen mondhatót”) egy korai, 1946-os versből, az *Elégia egy fogolyról* címűből származnak. A vers a fiatal felnőttkor első éveiben átélt világháborúnak, a veszteségek fájalmának és az identitás alakulásának a nyelvi-poétikai megképződése. Nemes Nagy nemcsak a világba vetett hitét veszítette el ezeknek az éveknél a során, de az egyik legjobb barátnőjét is; a kötetbeli változat mottójával („Barátnóm emlékére”) szemben az alig néhány hónappal korábbi, folyóiratbeli közlésben a vers mottója még így szólt: „Porgesz Borbálának, akit 1942-ben államellenes tevékenység miatt elítéltek, majd Mária-Nosztráról Németországba szállítottak.” Borbálát a kommunista mozgalomban való részvételért börtönözték be, majd zsidósága miatt 1944-ben a Bergen-belseni koncentrációs táborba vitték, ahonnan már nem térhetett haza. Az epikus jellegű búcsúvers vagy elbeszélő költemény huszonhárom (eredetileg huszonnégy) versszakból álló rimes-ritmikus darab, amely úgy jeleníti meg az életrajzi narratívát, hogy közben folyamatosan el is távolodik tőle, jelezve ezzel valamiféle feloldhatatlan ellentmondást és feldolgozhatatlanságot – keresi azt a vékony sávot, ahol és ahogy (még, ha nehezen is) kimondhatók a szavak. A vers ekképp a trauma feldolgozásának aktusa, performatívuma is. Az emlékező viszonya ahhoz, akire emlékezik, elmosódó: néha úgy tűnhet, mintha a beszélő az ikertestvéréről emlékezne meg, máskor mintha egy elfojtott, már-már erotikus vágyat próbálna felszínen tartani – az énhatárok sincsenek kőbe vésve. Mindez a vers kevésbé narratív, inkább lírai, metaforikus rétegében jelentkezik, főként testi, biológiai, növényi trópusokon keresztül, s ennek során folyamatosan újrafogalmazódik az is, mi az élet, a születés és az elmúlás.

Kulcsszavak: költészet, költői nyelv, performativitás, élet, növényi, identitás, születés, halál, gyász, emlékezet, test, traumafeldolgozás

Pataky Adrienn irodalomtörténész, szerkesztő. PhD-fokozatát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte. Kutatási területe: modern és kortárs magyar líra, szonett, biopoétika Nemes Nagy Ágnesnél, az Újhold folyóirat, Petri György költészete. Az *Irodalomtörténet* és az *Irodalmi Magazin* folyóiratok szerkesztője, az Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport tagja, a Biopoétika a 20–21. századi magyar irodalomban (NKFIH K 132113) című OTKA-projekt kutatója. Legutóbbi kötete *A hangzatoktól a szonettkoszig. A magyar szonett történetéről és nagy pillanatairól* (Ráció, Budapest, 2021) címmel jelent meg.

CSÁNYI ERZSÉBET

Vajdaság mint élő modell

A 20. századi vajdasági magyar irodalom egy euforikus lelki teret hagyományozott ránk, amikor - megmártózva a délszláv irodalmi és a beáramló világirodalmi kulturális hatásokban – a tengerélményt és a tengerbe ömlő folyók delta-helyzetét tette központi létkategóriájává. A vajdasági tér is egy ilyen ingoványos, eleven átalakulás, a kulturális kódok, másságok, mágneses kisülések tere, édes és sós vizek egymást öblögető hullámmozgása, Tolnai Ottó látomása szerint kezdet és vég nemi aktusa (Tolnai Ottó: *Kertek, parkok.* = *Kertek, parkok.* Forum, Újvidék, 1989. 10. o). A létező legszebb inspiráció, amit adhat egy közeg, hiszen az alkotás-teremtés halálközeli élménye ez, egy fokozhatatlan intenzitás, ami mindennapi jelenlétével, érintésével lepte meg a térségben tébláboló embert. A halál pillanata előtti ölelésből születendő magasztos csoda lehetősége is benne van, de a tragikus, végleges megsemmisülés, bukás is. Egy ilyen világban kérlelhetetlenül, pillanatonként kiújul a hovatarozás és az önmegalkotás/átértékelés kérdése. Tolnai Ottó művészetében úgy leli meg önazonosságát a bácskai, hogy annak karakterjegyévé válik a mediterrán és balkáni komponens is.

A vajdasági magyar irodalom ezzel együtt sajátjává minősíti át a jeans-irodalom laza, szétáradó létérzését is, s így válik különleges, szabad, jellegzetes művészi alkotóterepé az adott korban és tágabb összefüggésekben is. Kutatásom a delta, a fúzió, a pluralitás fogalmaira irányul 20. századi vajdasági magyar irodalmi megvalósulásokban.

Kulcsszavak: interkulturalitás, delta, fúzió, Tolnai Ottó, Vajdaság, beat irodalom

Csányi Erzsébet az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének egyetemi tanára, irodalomtudós, esszéista. Tagja volt az *Új Symposion* harmadik nemzedékének, 2001-től a Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium vezetője, kiadványainak szerkesztője, tudományos konferenciáinak szervezője. A Magyar Tudományos Akadémia külső köztestületi tagja, a Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács elnöke. Kutatói érdeklődési területe elsősorban a vajdasági magyar pop-irodalom, a farmernadrágos próza, a délszláv-magyar komparatiztika. Tevékenysége szerves része a tudományszervezés és a diákköri tehetségfejlesztés. A Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium 2002 óta szervezi meg minden évben a Kárpát-medencei szintű Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciát. Önálló kötetei: *Szövegvilágok: a fikció fölénye* (1992), *A regény öntudata. Metanarráció a jelenkori magyar és szerb regényekben* (1996), *Világirodalmi kontúr* (2000), *Farmernadrágos próza vajdasági tükrében* (2010), *Lírai szövegmezők* (2010), *A VMTDK tíz éve. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia* (2011), *Vajdasági diptichon. Sziveri János és Fenyvesi Ottó műveiről* (2021).

LÁBADI ZSOMBOR

Háború és béke történetei Danyi Zoltán regényeiben

Danyi Zoltán írói pályájának alakulásában a háború narratívájának kiemelkedő szerepe van. A két életrajzi regény megjelenése előtt verseket, novellákat, esszéket publikáló vajdasági író számára e téma feldolgozása képezi azt a választóvonalat, ahonnan új perspektívák nyílnak az elbeszéléseire. A háborús regények első személyű, illetve ehhez közelítő történetmesélése sajátos nyelvhasználatra épül, amellyel az élő beszéd lehetőségei kerülnek előtérbe. Eközben az elbeszélés olyan távlatokat nyit meg, ahol nem csak a főhős gondolataiba nyerünk betekintést, hanem a háborús tapasztalatot átélő kisebb-nagyobb közösség mentális képe, gondolkodásmódja, érzésvilága is megjelenik.

Danyi Zoltán regényei, először *A dögeltakarító* (2015) majd pedig *A rózsákról* (2021) is sokrétűen reflektálnak a háborús tapasztalatokra, az egyik a megfigyelő szemével jeleníti meg a cselekményeket, a másik áttételesebben a hátszágban élő vajdasági magyar fiatal szempontjából, ugyanakkor mindkettőről elmondható, hogy közvetlen, élő beszéd hangolja át a történetet. A regények elbeszélői motiváltságára jellemző, hogy benne az elbeszélői hang olyan alakot ölt, amelyben a pontos megfigyelések rögzítése, az emlékezés ismétlődő, mozaikos, tovább gyűrűző hatása mutatkozik meg. Az idegenség tapasztalatával és az otthonosság megjelenítésével együtt az elbeszélő számára számos jelképes esemény, élethelyzet is értelmezést nyer, melynek során a növekvő idegenség és az egyre erősebb létbizonytalanság sem lehetetleníti el a „még így is otthon lenni” érzésének felkeltését. Danyi Zoltán regényei ebből a szempontból az egymásba szövődő életutak, emberi sorsok rejtett létmódját is feltárják, ahol a délvidéki közösségi létezés relevációszerű háborús nemzedéki élményei, felismerései is lényeges szerephez jutnak.

Kulcsszavak: háború, élő beszéd, emlékezet, idegenség, otthonosság

Lábadi Zsombor az eszéki *Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék* egyik alapítója, majd több éven át a vezetője volt. Fő kutatási területe a modern és kortárs magyar irodalom és a hozzá kapcsolódó irodalomelméleti megközelítések, valamint a határon túli magyar művészeti jelenségek értelmezése. Publikációinak jelentős része az irodalom retorikai, kommunikációs és művelődéstörténeti összefüggéseivel és hatásaival foglalkozik. Újabb tanulmányaiban az elbeszélői hang és az olvasói érdekeltség szerepét, valamint a fikciós és önéletrajzi irodalom kapcsolatát vizsgálja. Több évig szerkesztette az *Acta Hungarica Universitatis Essekiensis* című tanszéki kiadványt, szerkesztője volt a *Szót értésen túl* című tanulmánygyűjteménynek és a *Tízéves az eszéki Magyar Tanszéknek. Tanulmányok az irodalom, nyelvészet és művelődéstörténet köréből 1–2.* című köteteknek.

***Önéletrajz – Családtörténet –
Memoárirodalom***

SZÁZ PÁL

Hova van beosztva? A zsidóság identitás artikulálásának módjai és dilemmái a magyarországi zsidó szerzők önéletrajzi elbeszéléseiben

Az előadás a (történelmi) Magyarországhoz kötődő önéletrajzi elbeszélésekben a gyerekkor és származás autoetnografikus narratíváit vizsgálja. Speciálisan azokat, amelyekben a zsidó identitás tematizálódik, akár mint a külvilág megkülönböztető jegye, akár mint az a közösségformáló erő, amely a diaszpóralét tudatosságát megalapozza. Kóbor Tamás, Patai József, Đorđe Lebović, Elie Wiesel, Giorgio és Nicola Pressburger és mások mellett két szerző két könyvét vizsgálja közelebbről az előadás. Szép Ernő életrajzi ihletésű *Dali dali dal* című regényét, illetve a *Felnőtteknek* c. memoár- kispórágyűjteményét, valamint Markovits Rodion két memoárszerű művét, a *Reb Áncsli és más avasi zsidókról* szóló széphistóriák c. prózakötetét, illetve a befejezetlenül maradt *Anyám kertje* c. gyűjteményét. A két szerző egyik művében hangsúlyos szerepet kap, a másikban pedig egyáltalán nem tematizálódik, sőt, nem is említődik a zsidó identitás vagy közösség.

Kulcsszavak: autoetnografikus narratíva, zsidó identitás, diaszpóra, memoár-irodalom

Száz Pál irodalmár, író. A pozsonyi Színművészeti Főiskola rendező-dramaturg szakán diplomázott 2013-ban. Egyéves Erasmus ösztöndíjjal áthallgatott a budapesti Színház és Filmművészeti Főiskola dramaturg szakára is. Ugyanettől az évtől 2017-ig a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén doktorált. Ezután Prágában volt ösztöndíjas, majd a Szarajevói Egyetem Komparatistika és Könyvtártudomány Tanszékén végzett posztdoktori tanulmányokat. 2018/2019-ben a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karán tanított, ezt az említett pozsonyi magyar tanszék követte, máig itt oktat egyebek mellett huszadik századi világirodalmat, kreatív írást, irodalomelméletet. Disszertációjának könyvváltozata 2021-ben jelent meg a Kijárat Kiadónál „*Haszid vérző Kisjézuska*” *Kultúráköziség és szövegköziség Borbély Szilárd műveiben* címen. Ezt 2022-ben *A középső kapu. A haszidizmus hatása a magyar irodalomra* című monográfia követte. Számos szaktanulmány szerzője, alapvetően komparatistikai jellegű kutatásokat végez, a közép-európai zsidó irodalmakat, valamint a cseh, a magyar és a délszláv irodalmakat illetően. Az etnográfia, illetve a vallástudomány és az irodalom határterülete is érdekli. Szépiróként is aktív szerzőről van szó, akinek harmadik kötete, a *Fűje sarjad mezőknek. Phytolegendárium* több díj mellett a 2019-es év próza kategória Artisjus-díját is elnyerte.

TAPODI ZSUZSANNA MÓNICA – TOMONICSKA INGRID

Markovits Rodion – egy eltűnt közösség krónikása

Markovits Rodion (1884 Kisgérce – 1948 Temesvár) haszid zsidó családból származott, jogot tanult, az első világháborúban hadifogságba esett. Hazakerülve Szatmárnémetiben és Temesváron ügyvédkedett, és újságíróként dolgozott.

Íróként volt része nemzetközi sikerben és ideológiai okokból történő megalázásban és mellőzésben is. Mindegyik műve önéletrajzi ihletésű. Hadifogsága idején belépett a Vörös Hadseregbe, és harcolt az orosz polgárháborúban. Ezekről az emlékeiről szól az *Ismét találkozom Balthazárral* (1925), *Az aranyvonat* (1929), az 1927-ben megjelent *Szibériai garnizon*, amely – Hatvany Lajos német fordítása és más, 13 nyelvű kiadás révén – meghozta számára a nemzetközi hírnevet.

Az etnikailag és kulturálisan színes szülőföld tematikája 1933-ban, a háborús háttérrel szövegező *Sánta farsangban* bukkan fel, mely először Budapesten látott napvilágot, a bukaresti ÁIMK 1967-ben adta közre az *Anyám kertje* és a *Reb Áncsli* ciklusok elbeszéléseivel kiegészítve. A *Reb Áncsli és más avasi zsidókról szóló széphistóriák* 1939-ben jelent meg Temesváron, 2006-ban és 2010-ben Budapesten, 2014-ben Kolozsváron, kétnyelvű román–magyar kötetben.

Az *Anyám kertje* novelláinak 2018-ban jelent meg a kétnyelvű kiadása. Hiteles képet rajzol nosztalgiával és szelíd iróniával, a megidézett világ dokumentum-értékű megörökítése. A román környezetben élő, jiddis anyanyelvét magyarra cserélő haszid közösség küzdelmes mindennapjait mutatja be, az írások egy olyan világról szólnak, amely mára visszahozhatatlanul eltűnt.

A kutatás célja annak a bemutatása, hogy milyen értékeket képviselnek a saját közösség megidézett tagjai, illetve hogyan viszonyulnak a kétszeres kisebbségben élők a környezetükben élő többségi románok és magyarok kultúrájához. Egy másik cél az elbeszélések román fordításának vizsgálata e viszonyrendszer szempontjából.

Kulcsszavak: magyar nyelvű haszid közösség, kulturális emlékezet, identitás

Tapodi Zsuzsanna Mónika a Sapientia EMTE Csíkszeredai Kara, Humántudományok Tanszékének professzora, összehasonlító- és világirodalmat tanít. Kolozsváron diplomázott 1984-ben a BBTE Filológiai Karán magyar–spanyol szakon, ugyanitt védte meg kritikátörténeti tárgyú doktori disszertációját 2000-ben. 1993-ig középiskolai tanár, 1993–2003 között a Bukaresti Tudományegyetem adjunktusa és docense, azóta a Sapientia EMTE docense és professzora, 2007–2016 között tanszékvezető. Kutatási területei: imagológia, irodalmi kánonok, kultusz és irodalom. Rangos hazai és külföldi szakmai szervezetek tagja. Hat önálló kötete közül az *Itinerare textuale* című 2018-ban elnyerte a Román Összehasonlító Irodalmi Társaság díját, 21 könyvet szerkesztett, tagja az *Acta Universitatis Sapientiae* szaklap szerkesztőbizottságának.

Tomonicska Ingrid a Sapientia EMTE Csíkszeredai Közgazdasági és Humán Tudományok Karán diplomázott 2006-ban. Pályafutását középiskolai tanárként kezdte. 2013 óta a Sapientia EMTE munkatársa. Doktori címét a Brassói Transilvania Egyetem Interdiszciplináris Doktori Iskolájában szerezte 2017-ben, az 1989 utáni román és a romániai magyar nemzedékről szóló kutatásával. Irodalmi művek fordításával foglalkozik, kutatási területei a kulturális kapcsolatok, különösen a magyar–román irodalmi kapcsolatok. Zalán Tibor színdarabjainak társfordítója (Bukarest, Tracus Arte, 2016). A George Volceanov által koordinált kötet 2017-ben az APLER (A Romániai Irodalmi Kiadványok és Kiadók Szövetsége) különdíját nyerte el.

BERSZÁN ISTVÁN

Meg van írva

Az előadás Visky András *Kitelepítés* című regényét (Jelenkor, 2022) faggatja a diaszpóra nemzeti, politikai, vallási és művészi dimenzióiról. Olyan magyarok, akik, ha nem is az anyaországban, de a határ másik oldalán élők, nagyobb magyar közösség tagjaiként éltek Nagyszalontán, egy sok nemzetiségű lágerközösségbe kerülnek a Duna-delta közelében, csaknem 1 000 km-re az otthonuktól. A kitelepített anya, aki osztrák családból származik, és erdélyi férjével szökik át a magyar–román határon Nagyszalontára, hirtelen a román gulágon találja magát 7, – igaz, ami igaz, Romániában született gyermekével, de a bebörtönzött, lelkész férje nélkül. A judaista-keresztény hagyományban gyökerező hit ószövetségi füllukasztással is elköteleződő lovagjai, az „önkéntes” *deosok* (regénybeli szójáték a D. O. azaz a *domiciliu obligatoriu* = kényszerlakhely románul mozaikszó és a 'deo' latin főnév egybemosásával) az ateista Párt ellenségeiként kerülnek kényszerlakhelyre, mellyel – mintegy „magától értetődően” – a kényszermunka is együtt jár. Ugyanakkor a lágeren belül is kiépül a nemzetiségek, illetve kultúráik hálózata, a társadalmi rétegek minden intézményi struktúra nélküli, és mégis érvényes határvonalai, valamint a keresztény hívők ugyancsak sok felekezeti és sok nyelvű, de a gulágon is otthont adó *oikumenéje*.

A több rendbéli diaszpórának egy erősen valósághoz kötött, és mégis fiktív regényben történő *megírása* a „meg van írva” – Szentírásból vett és Szentírásra utaló – „normatív” elvét úgy érvényesíti, hogy az a tanúság felőli Szentírás-értelmezésként, illetve történelem-értelmezésként válik relevánssá. De közben mi is furcsa átfordulásoknak leszünk a tanúi: a szent is, akárcsak jóformán minden egyéb, gyalázatból születik (a Mészöly-mottó tanúsága szerint is); a remény a gonosz instrumentuma (a Kertész Imre mottó tanúsága szerint is); és a legbiztosabban mindig a Biblia az, amit nem értünk (Marilynne Robison tanúsága szerint is). A diaszpóra tehát a hányattatás, és a legmeglepőbb *vetületek* tereibe vezet, vagy inkább bedob azokba. Vajon az itt történőkért ki és mi a felelős? A hithű lelkész, aki bebörtönzésekor hűtlenül magára hagyja a családját? A szovjet-epigon kommunista diktatúra Romániában? A nem létező vagy a létező Isten?

Ezekkel a kérdésekkel olvasóként elkerülhetetlenül szembetalálkozunk. A szerző csak egy dolgot szögez le biztosan, még a dedikációnak fenntartott előlapon: „A fikció egyezéséért a valósággal a valóság a felelős.”

Kulcsszavak: kitelepítés, diaszpóra, román gulág, oikumené, fikció, valóság

Berszán István a Babeş-Bolyai Tudományegyetem, BTK, Magyar Irodalomtudományi Intézetének intézményvezető egyetemi docense. Kutatási területei: irodalomelmélet, összehasonlító irodalom, gyakorlásfizika, ökoritmológia. Könyvei: *Kivezetés az irodalomelméletből* (Mentor, Marosvásárhely, 2002); *Irodalomelmélet – olvasásgyakorlat* (Presă Universitară Clujeană, Kolozsvár, 2006); *Terepkönyv. Az írás és az olvasás rítusai – irodalmi tartamgyakorlatok* (Koinónia, 2007); *Gyakorlástudomány. Írások és mozgásterek* (Kalligram, Pozsony, 2013); *Ritmikai dimenziók. Az irodalomtól a gyakorlásfizikáig* (Ráció Kiadó – Egyetemi Műhely Kiadó, Budapest – Kolozsvár, 2018). Angol nyelvű tanulmányai: *Empirical Research and Practice-oriented Physics for the Humanities and Sciences* (CLCWeb: Comparative Literature and Culture 18.2: 2016); *Border, Environment, Neighbourhood* (Acta Universitatis Sapientiae, Philologica, 10, 1: 2018); Practical Rhythm and Time Projection. *Hungarian Studies Yearbook 1: 2019*; “Dislocating the theory of the contextualist approach”. *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory*, 8.2: 2022).

Irodalom – Diaszpóra – Kulturális transzfer

KISS NOÉMI

Utazó női szerzők. Nemes Nagy Ágnes: Amerikai napló, 1979 Iowa

Nemes Nagy Ágnes 1980-ban publikálta verseit angolul: *Selected poems*; bev., angolra ford. Bruce Berlind, előszó Nemes Nagy Ágnes (*University of Iowa, Iowa City, 1980 Iowa translations*). Nemes Nagy Ágnes 1983-ban Kossuth-díjat kapott, Szabó Magda és Galgóczi Erzsébet díja után pár évvel megkapta a Kádár-rendszer legnagyobb állami, írói elismerését.

Vajon hogyan működött a Kádár-rendszerben a kapcsolat a diaszpórával? Ki utazhatott külföldre, és mik voltak ennek a feltételei? Kinek fordították le idegen nyelvekre a műveit? Hogyan utazott a kádárista elit? Az *Amerikai napló* napról napra pontos képet ad nekünk egy költő differenciált és kritikus gondolkodásáról, aki egy zárt, szocialista rendszer irodalmi életéből eljutott „a vágyott nyugatra”. Mit gondolt róla? Hogyan értette, ábrázolta ezt a világot? És miként vélekedett az amerikás magyarokról?

Ezzel összefüggésben előadásomban körbejárom a kádári korszak elismerés-politikáját, azt, hogyan mérhetjük egy női író pozícióját? Mi a szerepe, helyzete a női szerzőknek a korban? Ki a politikus író? Kifejezetten politikus írók voltak: Nemes Nagy Ágnes és Galgóczi Erzsébet. Szabó Magda is számtalan elismerés birtokosa lett az 1980-as évekre. Ám teljesen más volt a rendszerhez és a rendszer kritikájához a viszonyuk mind a hármuknak. És végül arra is keresem a választ utazása kapcsán, vajon mi volt Nemes Nagy számára akkoriban a világirodalom?

Kulcsszavak: Kádár-rendszer, diaszpóra, „vágyott nyugat”, elismerés-politika, női szerzők

Kiss Noémi irodalomtörténész, kritikus, író. A Miskolci Egyetem docense, a Pécsi Tudományegyetemen habilitált fotográfia és irodalom témakörében. Kutatási területe a 20. századi magyar és német irodalom. Kreatív írást is tanít több intézményben. Legutóbbi kötetei: *Fekete-fehér. Tanulmányok a fotográfia és az irodalom kapcsolatáról* (2011), *Balaton* (2020), *Karácsony a Dunán* (2022). Könyveit több nyelvre is lefordították. E-mail: kissnoe@gmail.com

SZÁVAI DOROTTYA

Lorand Gaspar, Pilinszky János és a nyugati magyar diaszpóra

Előadásomban a franciaországi magyar diaszpóra egy sajátos és jelentős példáját vizsgálom: Lorand Gaspar költészetét, ill. Pilinszky-fordításait a két életmű párbeszédének tükrében. Lorand Gaspar, Pilinszky francia fordítója erdélyi születésű, magyar anyanyelvű, ám francia nyelven író költő, aki azt vallja, hogy költői anyanyelve a francia, ami különösen fontos a két életmű sokrétű és intenzív transznacionális, transzkulturális cserefolyamatainak szempontjából. Pilinszkynek a magyar költészet talán egyetlen kétnyelvű fordítójával folytatott eleven és sokrétű dialógusa, mely messze meghaladta a fordítás kereteit, fontos példája a magyar irodalom és fordításirodalom történetében a magyar irodalom és a magyar diaszpóra interakcióinak. S mindeközben olyan – a diaszpóra –, csakúgy, mint a kurrens világirodalom-kutatás szempontjából releváns – problémákkal is érintkezésben áll mint a hibrid kulturális identitás, nyelvváltó szerző, többnyelvű tér, kulturális heterogenitás, identitásteremtő határátlépések, ellenséges nyelv, az anyanyelv identifikálhatatlansága vagy a saját és az idegen közöttiség.

Kulcsszavak: hibrid kulturális identitás, nyelvváltás, többnyelvű tér, heterotópia, kulturális heterogenitás, identitásteremtő határátlépés, ellenséges nyelv, az anyanyelv identifikálhatatlansága, közöttiség

Szávai Dorottya 1997–2009-ig a PPKE BTK főállású oktatója. Ugyanitt a Doktori Iskola alapító tagja, összesen nyolc, jelenleg három doktorandusz témavezetője. A fiatal Pilinszky-kutatónemzedék mentora. PhD védéseken rendszeresen bizottsági tag, illetve opponens. 2010 óta a Pannon Egyetem MFTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének oktatója, 2011-től docense, 2012-től az Összehasonlító Irodalom- és Művelődéstudomány, majd az Irodalom- és Kultúratudomány MA szakvezetője. Doktorátusát 2001-ben szerezte a Paris IV-Sorbonne Egyetemen (komparatiztika), 2002-ben pedig az ELTÉ-n (esztétika), ahol 2012-ben habilitált. Szakterülete: modern magyar irodalom, kortárs magyar irodalom, Pilinszky János lírája, líratörténet és líraelmélet, komparatiztika, XX. századi európai és francia irodalom. Öt monográfia, 50 könyvfejezet, valamint számos folyóiratcikk és recenzió szerzője magyar és francia nyelven hazai és külföldi fórumokon. 12 tanulmánykötet, ill. folyóirat-különszámot szerkesztett magyar, francia, ill. angol nyelven. Önálló kötetei: *Bűn és imádság. A Pilinszky-líra camus-i és kafkai szövegahagyományáról*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005. *A 'Te' alakzatai. Dialógus és szubjektum a lírában*, Kijárat Kiadó, Budapest, 2009. *Egyenes labirintus. Komparatiztikai tanulmányok*, Gondolat, Budapest (Universitas Pannonica), 2016. *A nyírfa kérge. Kánonok többszólamúsága – a kortárs magyar líráról és néhány előzményéről*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020 „A pórusait látni”. *Pilinszky János költészetéről a centenáriumon*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2023 (megjelenés alatt).

V. GILBERT EDIT

Gyanakvás és közvetítés avagy diaszporák közt – komparatistaként

A diaszporák sajátos státusza, összetétele és történeti dinamikája a politikák erőterében húzódik. Ha diktatúrából, féldiktatúrából, történelmi kataklizmából menekülők alkotják, a távolítás és tagadás alakzatai léphetnek életbe, ami az anyaország politikai klímájának változásakor változhat. A különböző előjelű események előtt menekülők a befogadó országban sem válnak homogén közösséggé. A mindenkor anyaország gyanakvással teli reménnyel tekint rá, igyekszik befolyást nyerni fölötte és kérni tőle. A diaszporák kiemelkedő, híres, befolyásos alakjai a két (származási és cél-) ország közti kapcsolatrendszer fontos ágensei. Rájuk mindkét ország számít és bizakodva tekint. Jellemző példa jelenünkből Karikó Katalin, s újkori történelmünkből a magyar Nobel-díjasok esete.

Irodalmárként, komparatistaként permanensek találkozásaink ezzel a viszonyrendszerrel. A hungarológia, a néhai Balassi, ma Liszt Intézetek országimázsépítő szerepe meghatározó a kultúrpolitikán át. A vendégtanárok a magyar intézetek révén, ahol időnként szállást kapnak, az ott töltött főként jeles napok, ünnepek során betekintést nyerhetnek a helyi atmoszférába. A műfordítók jelentékeny része is e körből kerül ki; jellemzően azok a fordítások a hatékonyabbak, amiket a helyi közösség tagja készít meggyőződésből, hozzáértéssel. Ők ráhangoló tanulmányokat, beharangozó cikkeket, előszavakat stb. is készítenek munkájukhoz. E paratextusok – valamint levelezések, naplók, memoárok révén kitapintható a diaszpóra szellemi befogadó ereje és aktivitása egy-egy mű, művész körül megképződő erőterben.

Mikro-esettanulmányaimban Szabó Magda egy-egy nyugati kritikusa köré fonódó elfogadó-taszító alakzatot, a *Szemlélők* című regényét, a megfelelés és elhatárolódás kölcsönösségi gesztusait vizsgálom. Orosz részről pedig az amerikai és izraeli orosz zsidó diaszporák irodalmához közelítek a mezsgyén álló Ljudmila Ulickaja révén. A jelen háborúban az orosz diaszporák érzékeny helyzetének jelzésével, valamint egy a paralel közösségek (hol kisebbségi, hol többségi helyzetű) irodalmi dialógusát is szorgalmazó világirodalom-történeti kísérellettel (*A perifériáról a centrum. Világirodalmi áramlás a 20. század középső évtizedeitől /Trends in World Literature from the Middle Decades of the Twentieth Century to the Present. From Periphery to Centre*) zárom a sort.

Kulcsszavak: komparatiztika, hungarológia, Szabó Magda, Ljudmila Ulickaja, orosz diaszpóra, paralel közösségek, irodalmi dialógus

V. Gilbert Edit a PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékének habilitált egyetemi docense. Kutatási és oktatási területe a modern és kortárs világ- és magyar irodalom. Ruszista és komparatista; a húsz éve alakult, többnyelvű – *A perifériáról a centrum. Világirodalmi áramlás a 20. század középső évtizedeitől /Trends in World Literature from the Middle Decades of the Twentieth Century to the Present. From Periphery to Centre*. Pécs – nemzetközi, interszubbjektív, hipertextuális kiadványsorozat létrehozója és szerkesztője, a PTE Kortárs Világirodalmi Kutatócsoportjának vezetője, a Pécs-decentrum Kulturális Egyesület vezetője, a Másfél méter távolság kulturális-közérzeti blog szerkesztője.

**Kulturális emlékezet – Helyek
– Képzelt Haza**

PAP NORBERT

Magyar kulturális emlékezet – kulturális nyomok – a Balkánon és Törökországban

A Balkán és Kis-Ázsia a magyar történelemben kitüntetett helyet elfoglaló térségek. A magyarság számára a honfoglalás óta fontos kapcsolati térségekről van szó. A Magyar Királyság számára a Balkán az Árpád-ház uralma alatt és még utána is jó ideig egyfajta érdekszféra volt. Ennek megfelelően a közös történelemben a katonai műveletek és a kulturális csere lenyomatait produkálta. Az Oszmán Birodalom térhódításával egy fenyegető kihívás jelent meg a térségben. Mindkét fél számára katonai jelenlétet, csatákat, valamint ezekhez kapcsolódó emlékezeti objektumokat, de általánosabban is lieux de memoire-okat termelt ki. Az előadásban 100 kiválasztott emlékezeti hely sajátosságai, csoportjai kerülnek bemutatásra. Ennek alapján a Balkánt és Törökországot mint sajátos, sok magyar vonatkozású emlékezeti hellyel jellemezhető tájat mutatom be.

Kulcsszavak: lieux de memoire, memorial landscape, Nora, Assmann, kulturális emlékezet, háborús emlékezet

Pap Norbert a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanára, az MTA doktora, a történeti és politikai földrajz magyar professzora. Kutatásait Magyarország és a Balkán történeti és mai kapcsolatai terén folytatja. Vizsgálatainak fókusza a *military landscape*, *memorial landscape* témakörre irányul. Főként szigetvári és mohácsi kutatásai révén ismert. Publikációinak száma 408, melyen belül a könyvek száma 12. Független hivatkozásainak száma több mint 1 350.

ÁCS MARIANNA

A levéltár, mint emlékezethely

Az egykor emlékezetközösségként működő baranyai falvak reformátussága majd 150 éve fogy, a múlt emlékeinek az összegyűjtése, megőrzése fontossá vált. A *Baranyai Református Egyházmegye Levéltára* vállalja ezt a feladatot: jelenleg a református egyházközségek történelmének tanújaként 170 iratfolyóméter iratanyagot, több mint 200 darabból álló klenódiumgyűjteményt, ormánsági néprajzi hagyatékot őriz. A levéltárban folyó jó gyakorlat azt mutatja, hogy a levéltár működhet a Pierre Nora-féle értelemben vett *lieu de memoire*-ként. Baranyában a református fenntartású köznevelési intézményekkel együttműködve, a levéltárpedagógiai foglalkozásokon résztvevő tanulók a közösségeik (családjuk, iskolájuk, egyházközségeik) emlékezetében osztozhatnak az írott források és a muzeális tárgyak segítségével. Az emlékezés egyszerre individuális és kollektív tevékenység is (Maurice Halbwachs)”, így a levéltári emlékezés gyakorlata az iskolai közösségek számára fontos, a közösség összetartását is erősítő lehetőség. A levéltárat az emlékezet helyévé a levéltárpedagógia eszköztára teszi. Az előadásban ezt mutatjuk be példákkal. Az itt folyó levéltárpedagógiai tevékenység olyan jó gyakorlat, mely modellként szolgálhat bármely diaszpórában élő magyar közösség számára az emlékezetének fenntartására és identitásának megőrzésére.

Kulcsszavak: levéltár, emlékezetközösség, emlékezet-pedagógia, Nora, gyűjtemény, közösség

Ács Marianna egyetemi adjunktus (Pécsi Tudományegyetem, BTK NTI Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék). Főbb kutatási területe az iskolai emlékezet, iskolatörténet, nőnevelés és női művelődéstörténet, református egyháztörténet. 2018–2021-ig az EFOP 3-3-2/16 Levéltár-pedagógia Baranyában a köznevelés eredményességéért. c projekt szakmai vezetője a Baranyai Református Egyházmegye Levéltárában.

KÖVES MARGIT

Amrita Sher-Gil, Brunner Erzsébet és a „képzelt haza” – „imaginary homeland”

Amrita Sher-Gil (1913–1942) és Brunner Erzsébet (1909–2003) festők kortársak, társadalmi és egzisztenciális helyzetüket tekintve különböző helyzetben, Magyarországon születtek és Indiát választották hazájuknak. Mindkét festő érezte a „veszteséget”, amelyet szülőhelyük-eredeti hazájuk hiánya idézett fel. Salman Rushdie írja magára és kortársaira gondolva, hogy „képzelt hazájukat”, valamikor a múltban hagyták hátra, és szeretnének valamit „reclaim” – visszanyerni belőle.

A két festő különböző kulturális projekt keretében közelített Indiához: ahogy Sher-Gil írja R.C. Tandan kritikusként 1936-ban „Lehet, hogy a modelljeim szomorúsága, különös csúnyasága (amely számomra szépség és amely mindent, ami a világ szabványai szerint »szép« unalmasnak és egyhangúnak tüntet fel) valamilyen belső tulajdonsággal van összhangban, amely az életnek inkább a szomorú dolgait fogadja el, mint a felhőtlenül boldog, vagy békésen kielégült megnyilvánulásait.”

Brunner Indiához való viszonyát „öt évtizedes románként” írta le Lázár Imrével készített életinterjújában, amelynek során „felfedezte és vászonra vitte India kulturális sokféleségét és miszticizmusát.”

Az előadás a két festő Magyarországhoz való viszonyáról, magyar élményeik ábrázolásáról szól festményeik és leveleik alapján. A „képzelt haza” megformálása összhangban van India-képükkel.

Kulcsszavak: képzelt haza, veszteség, visszanyerés, kulturális sokféleség, miszticizmus

Köves Margit a Delhi Egyetem Szlavisztika-Finnugrisztika Tanszékén tanít magyar nyelvet. Több kötet magyar prózát és verset fordított hindí nyelvre. Legutóbb Petőfi Sándor *János Vitéz* című művének fordítását adta ki Girdhar Rathival és Négyesi Máriával közösen (2023). Több tanulmányt írt indiai és magyar kulturális találkozásokról, például Kőrösi Csoma Sándorról, Amrita Sher-Gilről, valamint kortárs magyar írókról és költőkről, így Krasznahorkai Lászlóról, Lanczkor Gáborról és Orcsik Rolandról. Doktori dolgozatát a közép-ázsiai buddhizmusról írta.

*Critical Romani Studies –
Diaspora – Representation*

BOGDÁN MÁRIA

Representation: The Deconstructive shift of the Romani Movements

Coming from the field of media and communication my research has been focusing on the (transnational) Romani movements in the age of social media and their ways to deconstruct the position of the Romani communities in Europe from the *stranger* to the recognized equal citizen. Their ways of communication have been improving in the last more than a decade, resulting in intensive and unifying combat against prejudice, stereotyping, and negative discrimination.

The cultural field has become the most important field of the movement: researching the European Roma history has become one of the main focuses, through some major organizing theories and unifying concepts such as *resistance*, *belonging*, and *resilience*. These concepts are also referring to different parts of the Roma history in Europe from the forgotten¹ Roma genocide during WWII through the Roma slavery in former Wallachia and Moldavia (today's Romania) to the most recent happenings.

In my presentation, with the help of some artwork made by Romani artists, I will focus on the concept of *belonging* and will attempt to show what the struggle for the freedom of identity means for the Roma communities in the everyday life of Europe.

Keywords: representation, deconstruction, stanger, Roma slavery, belonging, romani artists

Bogdán Mária is a media researcher and a social scientist. Her main research interest is related to media representation, racism, cultural memory, and cultural trauma. She received her Ph.D. from the Film, Media, and Culture Theory Doctoral Program/Doctoral School of Philosophy of the Eötvös Loránd University in Budapest. She wrote her Ph.D. Thesis about the media representation of the Roma in Hungary, titled: 'The Visible Stranger' (original Hungarian title: 'A látható idegen'). She teaches in the Romani Studies Department at Central European University. Prior to that, she was the first Romani Rose Postdoctoral Researcher fellow at the Antigypsyism Research Center of Heidelberg University (2019-2020). She is a founding member and one of the managing editors of the Critical Romani Studies journal. She is a Fulbright Alumna and has done part of her Ph.D. research at Columbia University. She publishes as a journalist too: Her latest essay series on the main concepts of the transnational Romani movement was published in the first half of 2022 in multiple languages in Deutsche Welle.

¹ Zoni Weisz: <https://www.dw.com/en/german-president-makes-historic-speech-at-auschwitz/a-14798859>

BORÓKA ANDL-BECK***An Imagined Alliance: Understanding “the Szgany” of Bram Stoker’s Transylvania in a Pseudo-Ethnographical Context***

Bram Stoker’s *Dracula* utilises ethnographical tropes for descriptions of the Transylvanian “whirlpool” of cultures, religions, and peoples to paint a quasi-scientific picture of the region and set the scene for supernatural and immoral activity. For this, the narrative builds on the notion of racialisation as a key element of landscape-creation and Western cultural memory. This collective, racialised memory encompasses centuries-old systematisations of the West-East dichotomy: establishing the fact of racial and behavioural difference is a heritage of historiographies that sought to build narratives that would uphold the prejudices formed and ingrained in Western, markedly in Victorian British society. By highlighting the imagined alliance between the Transylvanian “Szgany”, an entity Oriental enough to be recognised as Other and geographically close enough to be considered a threat, and the “gypsies all the world over”, *Dracula* underlines Victorian fears of an imminent invasion that would attack the integrity and erase the achievements of Occidental societies, finally replacing it with backward views and animalistic behaviour characteristic of the “Szgany” of the novel. Thus, *Dracula* advocates for the Occidental agenda through foretelling a seemingly unavoidable climax, a fight against those who seek to eliminate the significant pillars of Western identity and pride. The defeat of the East, namely Count Dracula and his “Szgany”, Gypsy cronies signifies a rejection of the imagined Oriental way of life and the degeneration of the West. As narrators, Westerners record their adventures in the way they see fit, and, by creating a narrative that masquerades as scientific, their ambitions and results are similar to eighteenth- and nineteenth-century travel writing and ethnographical accounts.

Keywords: Dracula, Transylvania, Victorian, Orientalism, ethnography

Boróka Andl-Beck is an alumna of the University of Vienna with a bachelor’s degree in English and American Studies. Currently, she is a student in the master’s programme at the English and American Studies department of Eötvös Loránd University Budapest with a specialisation in literary studies. In her research, she aims to highlight the literary manifestations of social structures and address the issues of representation in nineteenth-century English literary works such as Arthur Conan Doyle’s Sherlock Holmes stories and Gothic novels like *Dracula*.

PETRA EGRI – ZOLTÁN BECK**Fashion and Pilgrimage – Discourses Constructing Romani Identity**

Fashion is a cultural discourse that develops a specific epistemological position. Fashion transforms dressing as a functional (non-meaning-making) human activity (protecting the naked human body from external influences) into an institutionally organized activity saturated with specific meanings, forms, and messages. The luxury fashion houses have played a decisive role in articulating a certain, ever-changing discursive space. They are regularly able to exert a significant influence on the knowledge of the social communities affected by their signs and, of course, on the development of the system of symbols that influences the identity and self-awareness of these communities. *Romani Design*, based in Hungary, is the world's first Roma fashion house, founded in 2010 by Roma sisters Erika and Helena Varga. For over a decade, they have operated a fashion discourse with a coherent Roma image system in the fashion industry and their community education (Berhida project). Their creative products articulated/projected a specific cultural tradition and identity. The designers of *Romani Design* incorporate traditional references into the contemporary design to raise the social prestige of the Roma and provide insight into Roma culture through fashion. *Romani Design* aims to create a kind of imagined community (Benedict Anderson) through their self-naming and the imagery of their products. In their 2021 ready-to-wear clothing collection, they combine images of the Virgin Mary, sacred objects, and family photos on clothes and accessories. They have created their own 'Romani Madonna', which depicts the Roma woman in the highest position, elevated among the saints. Instead of the face of the Virgin Mary, they place a photograph of their mother or grandmother, thus proclaiming the emancipation of women. This devotion to Mary represents the continuation of tradition and the restoration of a broken tradition, mixing premodern and ultramodern elements of beliefs and practices: the dominant discourse of *Romani Design* mixes traditional Romani costume with religious references and portrait photographs of their family. Through in-depth interviews with the designers and the analysis of the 'Csatka gypsy feast,' we explore how the Roma tradition is incorporated into modern fashion design through their 'Romani Madonna' symbol and how it has become popular in the fashion world.

Keywords: Romani Design, Roma image, identity, self-awareness, Romani Madonna

Petra Egri PhD is an assistant professor at the Department of Applied Arts at the University of Pécs, Hungary. Her research interests and publications are in deconstruction and fashion. Egri has published her research in professional journals and edited books in English, Hungarian and Russian, served as a co-editor of three books about theatrical performances. Her paper, "The Allegorical Deconstruction of Socialist Style," on late socialist neo-avantgarde fashion performances, was published in *Russian Fashion Theory* in 2019. She has lectured at numerous international conferences (Reykjavik, Washington DC, Milan, Pontevedra, Moscow, Manchester, Roubaix). In October 2022, SOCIAL_EAST, an exhibition on the Kádár era and fashion, was presented in New York City. Her book on radical fashion performance (entitled *Fashion Theory, Theatricality, Deconstruction: Contemporary Fashion Performance*) was published in 2023 by SZIF Publishing.

Diasporic Memory and Trauma

GYURIS NORBERT

Towards non-physical diasporas: posthumanism and dispersal in simulated environments

The term diaspora has been extended to “an ever-broadening set of cases” and “its meaning has been stretched in various directions” (Brubaker 2005), while the latest developments of its application include virtual, electronic or e-diasporas. There have been many attempts to refine the definition and the explanation of diaspora in terms of its application to electronic platforms so that the original context of physical dissemination of groups could be recontextualized to fit virtual environments. However, cases of this transition have already been described in science fiction narratives and their results might offer an approach to the reassessment of existing scientific knowledge on diasporas.

It seems inevitable that the physical (corporeal, human) concept of diaspora needs to be rephrased to match a virtual (incorporeal, posthuman) notion of the term taking account of such more recent technological developments as the metaverse. The paper will examine cases of physical relocation in science fiction texts and broaden the scope of study to non-physical or simulated diasporas. The specific characteristics of technologically advanced physical dispersion will be examined in two episodes of *Star Trek Voyager* and the filmic text of *Downsizing* (dir. Alexander Payne, 2017), while the characteristics of the virtual diaspora will be described by Greg Egan’s hard science fiction novel *Diaspora* (1997) and Ernest Cline’s *Ready Player One* (2011).

Keywords: simulation, posthumanism, science fiction, virtuality, hyperreality

Gyuris Norbert is currently affiliated with the University of Pécs in Hungary. He received his Ph.D. in literary theory in 2007. His main academic interests include contemporary American literature, popular culture and media, and science-fiction. His book titled *Footprints of the Old Man* (2011, University Press of Szeged, Hungary) focuses on the theoretical cross-section of authorship, hypertextuality, simulation and narratology in British and American modern and postmodern fiction. He has published several studies on cyberpunk, ribofunk, steampunk, the theory of simulation, and film adaptation.

SZÉLPÁL LÍVIA

The Representation of Cultural Memory, Home, and Identity in Chitra Banerjee Divakaruni's *The Conch Bearer*

This presentation focuses on Chitra Banerjee Divakaruni's children's fantasy novel *The Conch Bearer* (2003), the first book of the Conch series. After 9/11, Divakaruni wanted to write a story about cultural diversity, how different cultures depict and find hero figures, and share her cultural heritage with young readers for didactic purposes. Divakaruni (1956-), an immigrant herself – Indian-born and raised, but long resident in the United States and a representative of the Indian diaspora in America – tells the quest narrative of a twelve-year-old boy, Anand. The little boy lives in the slums of modern-day India, in Calcutta, and depicts his fantasy journey in the ancestral homeland. Divakaruni, in this book, portrays Indian cultural memory, myth, and history to the American-born Indian generation, the foreign and Indian readers as well. Anand is a great fan of fantasy books and firmly believes in magic, which is also an escape route from home and the deplorable poverty of his family. Due to the difficult situation of his family, Anand cannot get proper education and has to work. Instead, he gets spiritual teaching via magic. This presentation scrutinizes Indian Diaspora literature in the United States as reflected in Divakaruni's children's fantasy novel *The Conch Bearer*, representing cultural memory, home, identity, and the current interpretation of her work.

Keywords: Chitra Banerjee Divakaruni, *The Conch Bearer*, children's fantasy novel, cultural memory, home, and identity

Lívია Szélpál is an assistant professor at the Department of English Studies, University of Szeged (SZTE), where she teaches American and British History, Literature, and Culture. She completed her M.A. in American Studies (2004) and History (2005) at the University of Szeged (SZTE) and earned a Ph.D. in Comparative History at the Central European University in 2013. Her research interests include American Studies, the history (including the unconventional histories) of the USA, the issue of history on film, urban history, and modern and contemporary American culture. She is an advisory board member of AMERICANA E-Journal of American Studies in Hungary. She is a member of the AHEA, HUSSE, HAAS, and Hajnal István Kör: Társadalomtörténeti Egyesület.

ZSIZSMANN ÉVA

On the margins of history: Tamas Dobozy, Ghost Geographies

The present paper traces the concept of utopia as it appears in Tamas Dobozy's latest short story collection, *Ghost Geographies* (2021). Utopia, most often considered a place, a no-place or a beautiful, idealistic place is rather conceived here as a process, a way of operating.

The characters inhabiting the texts are mostly Hungarian-Canadians, living in an in-between world, haunted by memories of war and communism. Most of them are immigrants who seem to follow a trajectory of decline and fall.

The relationship between story and history, the individual and the collective is another aspect I would like to explore. History haunts characters's lives in these short stories. However, information about the past remains elusive. Dobozy experiments with the idea of nations, borders, hegemony and control.

Plurivocality is a recurrent feature of these short stories. References to archives, official records, photos, videos, multiple characters' confessions replace a unified, first-person narration. Dobozy plays with agency and sources of information in his stories. He makes the reader wonder about the verisimilitude or plausibility of narratives.

Finally, I will address the issue of music and meaning as well as playing with form. Dobozy's long sentences are controlled and musical, the music of the sentence being as important as the meaning. The stories in the collection do not follow the Chekovian pattern (short stories as a slice of life), but are a mixture of various other forms: essay, travelogue, memoir.

Keywords: Tamas Dobozy, *Ghost Geographies*, archives, Hungarian–Canadians, plurivocality, story and history

Zsizsmann Éva completed the English and American Literatures and Cultures PhD Programme of the University of Szeged, Hungary. Her field of research covers Postcolonial studies, Canadian literature as well as place and memory in contemporary Canadian fiction, with a special focus on Alice Munro's short stories. In 2012 and 2013 she was a doctoral research fellow at the Wirth Institute, University of Alberta, Edmonton, Canada. She currently teaches ESP (English for Special Purposes) and translation at MATE (Hungarian University of Agriculture and Life Sciences) and the Károli Gáspár University of the Reformed Church, both in Budapest.

ADAM BEASER**The Saving Factor: An Ancestral Novel About Pursuing Art In Turbulent Times**

Since September 2022, I have lived in Hungary on a Fulbright study grant researching and writing a novel titled *The Saving Factor* that explores the pursuit of art in the midst of personal and political upheaval. The novel focuses on my grandfather, a Hungarian prodigy violinist and star pupil at the Franz Liszt Academy from 1937 until 1944 when he had to escape persecution as a Jew. Before his death, my grandfather completed a 400-page memoir of this time, in English. The novel excerpts parts of this document to mix memory, history, and fiction. I am aware of no other novel that incorporates a primary source memoir in this way. To date, I have compiled over 200 pages of writing and notes for this project. *The Saving Factor* draws on my family history and my own experiences to ask questions about art, identity, politics, and trauma. The novel will include excerpts from my grandfather's memoir set against sections of fiction. These fictional sections will examine my own artistic pursuits as a writer during an increasingly turbulent political period in the U.S, Hungary, and Europe as a whole. I will consider what my grandfather lost and what he gained from pursuing art during a time of great political and personal upheaval, compared with my own real and fictionalized experiences. It will use fiction to break a cycle of intergenerational trauma, a technique supported by psychologists like Dr. Bessel van der Kolk. The novel will ask the questions: What is the role of art in shaping the world? In shaping a life?

Keywords: Historical fiction, postmodern fiction, Holocaust, classical music, intergenerational trauma

Adam Beaser graduated from the Iowa Writers' Workshop, the most prestigious writing program in the United States, with MFA in fiction in 2022. At Iowa, Adam was the recipient of a teaching fellowship, where he taught in the English and Creative Writing departments at the University of Iowa. Adam also served on the submission staff of the *Iowa Review*. Upon graduation Adam received a Michener-Copernicus grant from the University of Iowa and a Fulbright grant to write a novel in Hungary. In Hungary, Adam is working with professor Tamas Kisantal at the University of Pecs.

THOMAS A. WILLIAMS

‘Feeling a part and feeling apart’: Identity formation among future EFL teachers from Vojvodina/Vajdaság

Lortie (1975) pointed to an ‘apprenticeship of observation’ – what people learn about teaching through years of experience as students – which all future teachers experience. But how does this phenomenon contribute to the formation of future teachers’ identity? And how might years of teacher education do so, if at all? Proceeding from work by Bruner (1987) and Fougère (2008) on the construction of identity through self-narrative, the paper will present findings from qualitative research on narratives produced by a small group of Hungarians from the Vojvodina/Vajdaság region of Serbia now studying in the teacher education program in English Studies at the University of Szeged. How do they construct their evolving identity as EFL teachers in the making? As English speakers? As Hungarians from Vojvodina/Vajdaság? And, indeed, as Hungarians? Themes explored will include: sensemaking (the process of an ever-changing understanding of an ever-changing identity); a sense of belonging with a focus on insiderness and outsiderness, competence and role fulfilment, and centre and periphery dynamics; questioning and learning about the self; and development and change, including heterotopias and the ‘third space’, and dwelling in-between. In demonstrating how the participants tell their identity, the findings may have implications for foreign language learners and teachers, administrators, teacher trainers, educational policymakers, coursebook and other materials designers and anyone involved in foreign language learning and teaching, which is by definition an experience marked – and enriched – by multiple cultural and linguistic identities.

Keywords: multiple identities, EFL, transnational

Thomas A. Williams, PhD, is a senior assistant professor at the Department of English Studies, University of Szeged, where he researches spoken interaction and identity construction and teaches classes on pragmatics and identity as well as English language teacher education courses. A certified translator, he also teaches – and does – specialized translation in a range of genres and subject areas.

ANNUS IRÉN

Towards a Sporadic Diaspora? American Expats in Szeged, Hungary

Diaspora continues to be a highly debated concept in the social sciences. Drawing on Avtar Brah's understanding of the term, which can conceptually be connected to postmodern theorizations on identity (e.g. Stuart Hall), this presentation investigates the diasporic space of American expats who have chosen Szeged in Hungary to be their permanent place of residence. Through semi-structured interviews conducted with some of the members of this group, the presentation hopes to map the lived experiences of potential displacements, transformations and condensations of the interviewees at the intersection of specific historical and spatial vectors in order to understand how identities, always in the state of flux, have been mobilized and transformed in this geographical, social, political, economic and cultural space, and how a diasporic space started to emerge, being shaped, constructed and recognized by the newcomers as well as the locals, through a complex matrix of social interaction.

Keywords: diaspora space, Avtar Brah, identity, American expats, Hungary

Irén Annus is Associate Professor at the Department of American Studies at the University of Szeged, Hungary. She is a cultural studies scholar, whose main interest lies in identity studies, visual culture, and 19th-century American society and culture. She has widely lectured and published in these fields, including seven volumes she has authored and (co)edited. She is a member of the Gender Studies and the Inter-America Studies research groups at her university and sits on the editorial board of two journals, *Americana* and *TNT E-journal*. She has also served as the Secretary of the Hungarian Association of American Studies for two terms.

DIANA YANKOVA –ANDREI ANDREEV

Canadians as transatlantic immigrants

The talk will present results of a case study of interviews with members of the Canadian diaspora that have relocated permanently to Europe. The data was collected through conducting semi-structured face to face recorded interviews, questionnaires and observation of Canadian professionals living in different parts of Europe. After highlighting some concepts such as diaspora, acculturation and integration of immigrants, transnational identity, multiculturalism policy, the results from the case study will be presented. The recorded and transcribed texts of the interviews were analysed from the respondents' own perception of cultural identity and their reflection on sociocultural practices. They answered questions associated with the bonds they have maintained with Canada and the ideas, customs, and behaviour they have adopted from their host country. It was also interesting to highlight whether their preconceptions and initial impressions in the new country have led to a culture shock or if they feel well integrated into the respective new society. It is discussed whether their own perception of Canada has changed as a result of emigrating to another country. The ultimate aim is to inspect the vicissitudes if any, in the expatriates' perception of their self-identity as a result of the uprooting and transplantation into a new environment, and the extent to which this change in perception is reliant on factors such as age, reasons for emigration, length of stay.

Keywords: Canadian diaspora, immigrant identity, acculturation, self-perception

Diana Yankova, Professor and Chair of the Foreign Languages and Cultures Department, New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria, former President of the Central European Association for Canadian Studies. She has published extensively in the field of Canadian studies.

Andrei Andreev, lecturer at New Bulgarian University, where he teaches EAP, Translation Skills, Canadian Studies and Literature in English. Currently, President of the Bulgarian chapter of the Central European Association for Canadian Studies.

INGRIDA EGLÉ ŽINDŽIUVIENĖ**Transgenerational Immigrant Trauma in Literary Representation of Lithuanian Diaspora in the United States of America**

The article examines the representation of transgenerational trauma in the pursuits of identity in the Lithuanian diaspora in the U. S. A. in the twentieth century, as disclosed in a trilogy by a Lithuanian diaspora writer, Alė Rūta (1915-2011). The *Destiny of the Exiled* consists of three novels *Pirmieji svetur* (1984; Eng. - *The First Abroad*), *Daigynas* (1987; Eng. – *The Seedling Plot*), and *Skamba tolumoj* (1997; Eng. *Echoes from Afar*). These novels describe the multilayered problems of Lithuanian immigration and establishment of the Lithuanian diaspora in the U. S. A. Alė Rūta (Elena Nakaitė-Arbienė) is a well-known Lithuanian author, most of whose works, all of them written in the Lithuanian language and published by Lithuanian diaspora publishing companies in the U. S. A., have received acclaim on both sides of the Atlantic. She is the author of thirty novels and collections of short stories and poems. The most frequent topic in her novels, the trauma of emigration, includes an emphasis on the transgenerational interpretation of this traumatic experience. In the trilogy, which can be considered one of the best literary representations of the immigrant's trauma in Lithuanian diaspora literature, Alė Rūta discloses identity issues during different periods of Lithuanian immigration into the U. S. A.: (1) the first big waves of emigration in the nineteenth century; (2) at the end of World War Two, in 1944 (when half a million of Lithuanian citizens were forced to leave their country in fear of Soviet occupation); (3) later periods. The article also discusses preservation of ethnic identity, acquisition of a new identity, and the trauma of a double identity. In addition, Alė Rūta's novels demonstrate the fact that works of fiction may become valuable sources of information about immigration and related problems.

Keywords: Lithuanian diaspora in the U. S. A., immigration, identity, personal trauma

Ingrida, Eglė Žindžiuvienė is Professor of English and Literature at the Department of Foreign Language, Literature and Translation Studies, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania. She teaches contemporary British and American Literature, Literature and Culture, and other subjects. Ingrida Eglė Žindžiuvienė has published articles on contemporary British and American literature, comparative literary studies, American Studies, and TEFL, and has participated in conferences worldwide. With lectures she has visited universities in Estonia, Finland, Great Britain, Italy, Hungary, Latvia, Poland, Romania, Sweden, Turkey, the USA and other countries. Ingrida Eglė Žindžiuvienė is the co-author of the following books: *English at a Glance* (2002), *Modern North American Women Writers* (2005), *Doing Research on ELT* (2013) and others. Her main research interests include comparative studies of literature, literary theory and cultural studies. Ingrida Eglė Žindžiuvienė is a member of MLA, ESSE, IATEFL, TESOL and other associations.

AUDRONĖ RAŠKAUSKIENĖ

Lithuanian Writers in Diaspora: The Case of Ignas Šeinius (1889–1959)

During and after World War II, about 70% of Lithuanian writers emigrated due to the USSR occupation. Influenced by the tragedy and trauma of World War II, expatriate literature features catastrophism, existentialism, and aestheticism. Ignas Šeinius (real name Jurkūnas) was an innovator of Lithuanian prose, a representative of impressionism who gave meaning to new aesthetic values in Lithuanian literature. In 1940, when Lithuania was occupied by the USSR, Šeinius emigrated to Sweden, obtained Swedish citizenship in 1943 and lived there until his death. He wrote in Lithuanian and Swedish and was a prolific writer. His best-known works are the novels „Kuprelis“ (The Hunchback, 1913), Siegfried Immerselbe atsijaunina (Siegfried Immerselbe Gets Renewed, 1934), I väntan på undret (Waiting for the Miracle, 1942), and the fictional memoir Den röda floden (The Red Deluge, 1940), the object of the present analysis. Written in Swedish immediately after escaping from occupied Lithuania, Den röda floden (The Red Deluge) evokes the atmosphere of the years 1939-1940 in Lithuania. In 1941, the memoir was published in Danish, in 1942 it was published in Finnish, and in 1953, in New York, it was published in Lithuanian.

Keywords: diaspora, impressionism, Lithuanian literature, World War II

Audronė Raškauskienė, Associate Professor at Vytautas Magnus University, the Department of Foreign Language, Literary and Translation Studies in Kaunas, Lithuania, is the author and co-author of numerous scientific articles and books. Audronė Raškauskienė's research interests include literary studies and intercultural communication. She received her doctoral degree from the University of Warsaw, Poland, and studied Gestalt therapy at the Pacific Gestalt Institute in Los Angeles, California. As a visiting lecturer, she spent the academic year 2017/18 at Hebei Foreign Studies University in Shijazhuang, China.

PALLA MÁRIA

Memorializing Traumatic Events in South Asian Canadian Diasporic Writing

My presentation aims to explore the ramifications of the memorializing, in fictional works, of traumatic historical events related to the ancestral homeland, the adopted country, or the in-between space of the South Asian diaspora in Canada. The social anthropologist Pnina Werbner categorizes this diaspora as a “complex or segmented” one because of its ethnic, religious and linguistic heterogeneity. Unsurprisingly, the traumatic events selected by the diasporic writers to include in their works also varies according to their shifting foci but it is three occurrences from the communal memory of the South Asian diaspora that are given the most attention. These are the Komagata Maru incident of 1914, involving passengers from the Indian subcontinent, who were eventually denied entry to Canada, the Partition of the Indian subcontinent into the independent states of India and Pakistan on an ethno-religious basis after the British colonizers left in 1947, and the bombing of Air India Flight 182 by Sikh terrorists from Canada in 1985, killing all of its 329 passengers, 280 of whom were Canadian citizens, mostly of South Asian descent.

In my discussion of short stories and novels by such authors as Shauna Singh Baldwin, Anita Rau Badami, and M.G. Vassanji published in the period between 1996 and 2019, what will be studied is the implications of the past events listed above for the present situations of the characters of diverse ethno-religious backgrounds as they navigate their lives in the interconnected world of our transnational era.

Keywords: South Asian diaspora, Canada, historical trauma, transnationalism, fictional representation

Palla Mária is assistant professor at the Institute of English and American Studies of Pázmány Péter Catholic University, Budapest, Hungary. Having graduated with a dual MA in English and Russian Studies from the University of Debrecen, Hungary, she did research and taught in Canada, then continued teaching at various universities in Hungary. She earned her PhD at ELTE University, Budapest. Currently, her courses and research focus on postcolonial literatures and theory, with particular emphasis on diasporic writing. She has published extensively on the literary representation of the Hungarian as well as the South Asian diasporas living in Canada and Britain.

PIELDNER JUDIT

Diaspora Experience and the Rhetoric of Displacement in W. G. Sebald's The Emigrants

An unsettling early work by German/transnational author W. G. Sebald, *The Emigrants* (*Die Ausgewanderten. Vier lange Erzählungen*, 1992) has been received by literary criticism as a unique attempt at transgressing cultural, generic and textual boundaries in order to touch upon unspeakable historical pains. Balancing on the verge of documentary and fiction, text and image by employed modalities of transfiction (Clingman 2009) and intermediality (Horstkotte 2002), the prose work creates an image of German-speaking Jewish diaspora through following the fate of four emigrants, Dr. Henry Selwyn, Paul Bereyter, Ambros Adelwarth and Max Ferber, with particular accents on their spectral presence in their living environment haunted by their (community's) past. Drawing on the vast interpretive potentiality inherent in Sebald's "ambulatory prose" (Long 2007) aimed at continuously remapping the text by displacements and connections, the lecture proposes a rereading of *The Emigrants* with three questions in focus: 1. how the emigrant existence emerges as a site profoundly bound to trauma, loss, alienation and the experience of the inescapable, self-consuming void; 2. how the Sebaldian rhetoric of displacement stages the diaspora experience by turning the text itself into a spectral terrain of erased, shifting and dispersed meanings, how it textually performs the experience of elsewhere and strained otherness; 3. how the author's self-imposed exile and the narrator's position as a fifth among the emigrants, eager to archive others' stories, contributes to collective memory and reserves the chance of becoming a witness (Agamben 1999).

Keywords: transnational literature, diaspora experience, the emigrant, witness, trauma, uncanny, intermediality

Judit Pieldner, PhD, is Associate Professor at Sapientia Hungarian University of Transylvania, Miercurea Ciuc, Romania. Main research interests: literature and film, intermediality, screen adaptation. Volumes: *Beszédterek, képterek. Tanulmányok, kritikák* [Word and Image Spaces. Studies, Reviews], Komp Press, Cluj, 2007; *Az értelmezés ideje. Tanulmányok, kritikák* [The Time of Interpretation. Studies, Reviews], Egyetemi Műhely – Bolyai Társaság, Cluj, 2013; *Szöveg, kép, mozgókép kapcsolatai Bódy Gábor és Jeles András filmművészetében* [Relationships among Texts, Image and Film in Gábor Bódy's and András Jeles's Film Art], Egyetemi Műhely – Bolyai Társaság, Cluj, 2015; *Adaptation, Remediation and Intermediality: Forms of In-Betweenness in Cinema*. Cluj University Press, 2020. She is executive editor of the journal *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*.

Magyartanulás diaszpórában

BAUMANN TÍMEA

„Vannak vidékek...” – kiejtésfejlesztés és kultúraközvetítés

Előadásomban a magyar mint idegen nyelv órákon együtt megvalósított kiejtésfejlesztés és a kultúraközvetítés pozitív hatásait, módszertani szempontjait szeretném bemutatni – különös tekintettel a diaszpóra közösségek nyelvtanulóira.

A magyar szépirodalom és a magyar zenei és énekkultúra bemutatása általában nagyon motiváló hatású a nyelvtanulók számára, egy diaszpóra közösségekben pedig fokozott érdeklődés és igény mutatkozik a kulturális ismeretek iránt. Ugyanakkor a kultúraközvetítést nehezíti a befogadók nyelvtudása, nyelvi szintje. A nyelvórákon tehát érdemes a kulturális ismeretek átadását valamely más nyelvi kompetencia fejlesztéséhez kapcsolni. Az egyik lehetséges módszertani megoldás az irodalmi művek és zenei alkotások kiejtésfejlesztési feladatokon keresztüli átadása.

Érdeemes lesz áttekintenünk, kiejtésfejlesztő nyelvtanárként milyen tényezőket kell figyelembe vennünk, amikor a kulturális ismereteket beépítjük az órai tananyagba. Módszertani szempontból meg kell vizsgálni milyen származású, életkorú, érdeklődésű közösségnek milyen kulturális elemeket megfelelő kiválasztanunk, illetve a kiválasztott kulturális ismeretek hogyan illeszkednek a kiejtésfejlesztés folyamatába. Ezzel együtt fontos áttekinteni a feldolgozás módszertanát, valamint a kiejtésfejlesztés részére megmutatkozó előnyöket.

Diaszpóra közösségekben különösen fontos cél a másod- és harmadgeneráció esetében az L1 hatására megjelenő akcentus elfogadható mértékűvé alakítása, amelynek a módja gyakran a szupraszegmentális elemek (hangsúly, hanglejtés, szünetek alkalmazása) megfelelő alkalmazásában rejlik. A szupraszegmentális elemek gyakoroltatásához az irodalmi szövegek és zenei darabok kifejezetten hasznosnak bizonyulhatnak.

Az előadás a módszertani szempontok áttekintésén túl jó gyakorlatokat és osztálytermi példákat hoz a kultúraközvetítés megvalósulására a kiejtésfejlesztésben.

Kulcsszavak: kiejtés, kiejtésfejlesztés, akcentus, kultúraközvetítés, magyar mint idegen nyelv tanítása

Baumann Tímea magyar mint idegen nyelv tanár, hungarológus, kulturális antropológus. A Pécsi Tudományegyetem Nemzetközi Oktatási Központjának nyelvtanára és tananyagfejlesztő munkatársa. Az Aktív MagyarOK weboldal fejlesztője, a *Hangrend* fonetikai munkafüzet és a *Miről van szó?* tematikus munkafüzet szerzője. A KorSzak Korpusznyelvészeti és szakmódszertani munkacsoport aktív tagja. Több nemzetközi projektben részt vett nyelvtanárként, tananyagfejlesztőként. Az Erasmus+ OLS platform első magyar nyelvű tananyagának fejlesztője és a CLL nyelvi lektora. Fő kutatási területe a kiejtés oktatásának a módszertana a magyar mint idegen nyelv oktatásban. Kulturális antropológusként a horvátországi magyarok történelmi emlékezetét kutatta. Publikált disszertációja *Maradjon emlékezet?* címmel olvasható.

SCHMIDT ILDIKÓ

A szövegértés fejlesztésének módszerei a kétnyelvű középiskolás korosztály körében

A szövegértés a literációs készségek közül az olvasással hozható közvetlen kapcsolatba, amellet, hogy a beszédértéshez és beszédhez is szorosan kötődik. Kétnyelvű tanulók körében kiemelten fontos a literáció fejlesztése, mivel a nyelveik közötti kapcsolatok erősíthetők, de gyengíthetők is egymást. Esetükben lényeges, hogy az általános, a magyar anyanyelvi nevelés hagyományaihoz kapcsolódó erősen egynyelvű szövegértés-fejlesztési trendek helyett kétnyelvű kontextusra kialakított módszerek kerüljenek alkalmazásra. Ezeknek a technikáknak a használata során a nyelvek közötti kölcsönhatás kerül a figyelem középpontjába, amelynek során a diákok maguk fedezik fel a nyelveik sajátos működését, és hoznak létre stratégiais tudást. A saját nyelvi tapasztalataik alapján állítanak fel szabályrendszert a szövegértés segítésére. A középiskolás korosztály esetében számíthatunk arra, hogy az oktatás nyelvén magas szintű szövegértési kompetenciával rendelkeznek, viszont az egyéni eltérések okán változatos képet mutat a magyar nyelvű szövegértéshez való viszonyuk.

Előadásomban bemutatom a kétnyelvű literációs szemlélet alapjait, majd ezt konkrét tananyag példákon keresztül illusztrálom különös tekintettel a következő szempontokra: Lényeges elem az életkornak megfelelő témájú szövegek használata, mert ez biztosíthatja a motivációt. A szövegek szerkezeti felépítése, utalásrendszerének bonyolultsága szintén fontos kritérium a fejlesztés során, amihez további elemként kapcsolódik még a lexikai terhelés. Itt elsősorban a szavak általános előfordulási gyakorisága számít, valamint az, hogy a kétnyelvű fiatal a magyar nyelvet milyen környezetben használja, mennyire épül ez a beszélt nyelv köré, és mennyire érik írott nyelvi hatások.

Kulcsszavak: kétnyelvűség, literáció, szövegértés, középiskolás korosztály, nyelvi fejlesztés

Schmidt Ildikó a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén egyetemi adjunktus. Fő kutatási területe a két- és többnyelvűség, azon belül az intézménybeli nyelvi inklúzió vonatkozásai. Az e témában született kutatási eredmények *A sikeres iskolai inklúzió tényezői* című monográfiában jelentek meg. A tudományos érdeklődése középpontjában jelenleg a nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás folyamatainak kapcsolata, valamint a nyelvtudás dinamikus változásának feltérképezése áll. Ezeket a jelenségeket a magyart idegen nyelvként tanulók, valamint két- vagy többnyelvű beszélőktől származó interaktív narratívák elemzésén keresztül vizsgálja.

PELCZ KATALIN – SZITA SZILVIA

Természetes nyelvhasználat a grammatika tanításában: *Rendszerező magyar nyelvtan*

Az előadás napjaink legtermékenyebb, a nyelvoktatás innovációjára is nagy hatást gyakorló használatalapú nyelvfelfogásból indul ki, amely az élőnyelv megfigyelésére épít, és egy több tényezős álló tanulási folyamat eredményeként írja le az idegen nyelv elsajátítását. A prezentáció a frissen megjelenő, kétkötetes *Rendszerező magyar nyelvtan* (Görbe Tamás – Szita Szilvia – Pelcz Katalin, 2023) kapcsán bemutatja, hogyan lehet összekapcsolni a nyelvtanulási folyamatot a nyelvhasználattal, miért lényeges a gyakorlás fázisát megelőzően az adott grammatikai jelenség tudatos megfigyelése, valamint a grammatika témákhoz és tematikus szókincshez való hozzárendelése.

Az a lépésről lépésre haladó grammatikai bemutatás, elmélyítés és gyakorlás, amely a könyv sajátja, valamint a könyv szövegeinek modellként való használata, arra épít, hogy a gyakran használt nyelvi elemek a hozzájuk tartozó nyelvi mintázatokkal együtt rögzülnek, és a kompetens nyelvhasználó ezekkel együtt hívja elő őket. Mivel a nyelvtanulót összességében jóval kisebb nyelvi input éri, mint az anyanyelvi beszélőt, a tananyag és a nyelvtanár feladata, hogy megfelelően didaktizált formában tárja a nyelvi elemeket a nyelvtanulók elé – jelen esetben a grammatikai jelenségeket. Bemutatjuk, hogy miként válhat a nagy mennyiségű természetes hangzású nyelvi adat elemzése a tanulás elsődleges forrásává, miért lényeges a természetes hangzású és autentikus szövegek használata a grammatika oktatásában, és miért érdemes és hatékony ezzel a módszertani megközelítéssel oktatni a diaszpóra tagjai számára is a magyar nyelvet.

Az előadás során röviden kitérünk a tanulási formákra is, és bemutatjuk, miként használható a kiadvány a nyelvtani ismeretek rendszerezésére és a különböző készségek elmélyítésére, nyelvórán vagy önálló nyelvtanulás során, a kurzusvivő tananyag kiegészítéseként vagy kurzusvivő tananyagként.

Kulcsszavak: használatalapú nyelvfelfogás, nyelvtanulás és nyelvhasználat, nyelvi mintázatok, tanulási formák, *Rendszerező magyar nyelvtan*

Pelcz Katalin alkalmazott nyelvész, programfejlesztő, tananyagíró, 25 éve a Pécsi Tudományegyetem munkatársa. Itt szerezte PhD fokozatát, kutatási területe a magyar mint idegen nyelv oktatásának módszertana és az idegen nyelv nyelvtanítás-történeti forráskutatása. 2000 óta itt vezeti a Nemzetközi Oktatási Központ magyar nyelvi programját. Szintén ettől az évtől szervezi a pécsi Magyar Nyelv és Kultúra Nyári Egyetemét, fejleszti annak élményalapú oktatási programját. A tananyagfejlesztés és a tanárképzés fontos helyen szerepel a feladatai között. A Szita Szilviával közösen jegyzett *MagyarOK* tankönyvcsaládot tekinti legfontosabb munkájának. Szita Szilviával több évtizede dolgozik együtt, akivel közösen fejlesztették ki a modellalapú nyelvoktatás módszerét. A KorSzak Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport társalapítója, az élőnyelvi munkacsoport vezetője.

Szita Szilvia nyelvész, nyelvtanár, tanártréner és tankönyvíró. Több mint harminc tankönyvet, grammatikát és egyéb tananyagot publikált magyar és német nyelvre, többek között a *MagyarOK* tankönyvsorozatot Pelcz Katalinnal és a *Gyakorló magyar nyelvtan* című grammatikát Görbe Tamással. PhD fokozatát az INALCO/Sorbonne doktori iskolájában szerezte. Jelenleg a Strasbourgi Egyetem Nyelvi Karán dolgozik vendégoktatóként. A Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport (KorSzak) vezetője. Kutatási területei az oktatásmódszertan és a korpusznyelvészet, jelenleg a Routledge Kiadónak készít monográfiát *Természetes nyelvhasználat a tanteremben* címmel, valamint Pelcz Katalinnal a *Modellalapú nyelvoktatás kézikönyvén* dolgoznak. Pelcz Katalinnal rendszeresen tart továbbképzéseket magyart mint idegen nyelvet tanító nyelvtanárok számára.

NAGYHÁZI BERNADETTE**A dialógusalapú nyelvtanítás-nyelvtanulás algoritmusai és gyakorlata**

Egy-egy nyelv tanulásának elsődleges célja az a szándék, hogy az elsajátított nyelvi és kommunikációs kompetencia birtokában a nyelvtanuló sikeres idegen nyelvi interakciókban vehessen részt. Ez még hatványozottabban igaz, ha az idegen nyelvhez – származásnyelvről lévén szó – érzelmi szál és élő gyakorlati lehetőség kötődik. Ebből adódóan különösen fontos, hogy a magyar diaszpórában, származásnyelvként tanulók mielőbb kommunikációs sikerélményhez jussanak a nyelvórákon.

Az előadásban bemutatom a dialógusalapú, szinte kizárólag dialógusokra építő nyelvtanítási-nyelvtanulási módszert, amelynek alapelve a szóbeliség, eszköze az 1-2 turnból álló minidialógus, módszere pedig a pergő, életszerű, kommunikációra sarkalló beszélgetés. A módszer koncepciójának ismertetése után lépésről lépésre végignézzük, milyen algoritmus segít a szituációs-kommunikációs, dialógusalapú nyelvórák megvalósításában, hogyan lehet a módszert adaptálni különböző korú nyelvtanulók esetén, illetve hogyan lehet azt beilleszteni különböző nyelvtanítás-nyelvtanulási folyamatokba. Végül konkrét gyakorlatok, minták világítják meg a módszer tanórai alkalmazását.

A dialógusalapú nyelvtanítás-nyelvtanulás nem önálló rendszer, de a nyelvtanulás céljától és körülményeitől függően végigkísérhet egy egész folyamatot (pl. tanévet), vagy integrálható bármilyen tanulási környezetbe, bármilyen tankönyv és alkalmazott módszer esetében is, különös tekintettel a gyermekkorú nyelvtanulóakra. Legfőbb előnye a folyamatos szóbeliség, a kommunikációra készítés, amely a szinte csak dialógusok segítségével történő nyelvközvetítés miatt szinte észrevétlenül válik természetessé a nyelvtanulók számára, és korai kommunikációs élményhez, sikerhez vezet.

Kulcsszavak: magyar mint idegen nyelv, dialógusalapú nyelvtanulás, kommunikáció-központúság, motiváció, kommunikációs siker

Nagyházi Bernadette PhD, egyetemi docens a Kaposvári Egyetemen, a mai MATE Kaposvári Campusán, a Neveléstudományi Intézet Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszékén. 1988-ban magyar nyelv és irodalom–orosz nyelv és irodalom középiskolai tanári, majd 1993-ban magyar mint idegen nyelv nyelvtanári képesítést szerzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán. 1988–1992 között a MTA Nyelvtudományi Intézetében dolgozott, majd Kaposvárra költözött, és több évtizedig szinte kizárólag magyart mint idegen nyelvet tanított. 2005-ben egyetemi tanársegéd, adjunktus majd docens a Kaposvári Egyetemen. Elsősorban alkalmazott és elméleti nyelvészeti tárgyakat tanít (leíró magyar nyelvtan, nyelvművelés, szociolingvisztika, anyanyelvi tantárgy-pedagógia) tanító és gyógy pedagógia szakos, valamint mesterképzésben részt vevő hallgatóknak, valamint magyar mint idegen nyelvet külföldi hallgatóknak. 2007 óta több esetben vett részt határon túli magyartanárok, magyartanítással foglalkozók képzésében, továbbképzésében Ausztriában, Németországban, Szlovéniában, illetve magyarországi továbbképzéseken. Doktori értekezésében a magyar szórend tanításának egy lehetséges modelljét dolgozta ki. Publikációiban elsősorban a magyartanítás módszertanával foglalkozik, különös tekintettel a gyermekkorú nyelvtanulóakra.

DÓLA MÓNKA

Történet-alapú nyelvtanítás származásnyelvi tanulók körében

„a motiváció megtartásához jóval több érdekes szövegre és izgalmas gyakorlatra van szükség ebben az oktatási helyzetben, mint a nyelvtanfolyamokon vagy az egyetemen”
(Maróti 2021:144)

A történetek (mesék, személyes elbeszélések, leírások, beszámolók, anekdoták, mondák, mítoszok, legendák, regények) kiváló lehetőséget nyújtanak a származásnyelvi tanulók nyelvi fejlesztéséhez. Az előadásban arról lesz szó, hogy milyen – tág értelemben vett – történeteket hogyan lehet felhasználni a kisgyermek és az idősebb iskolás korú gyermekek oktatásában.

A történet-alapú nyelvtanítás (*story-based language teaching*) előzményei a másodiknyelv-oktatásban az 1980-as évekre nyúlnak vissza (ld. Krashen (pl. 1989) hozzáférhető inputra, örömlvasásra és „szűk” olvasásra vonatkozó elméletei, hipotézisei). Az anyanyelvi nevelésben is sikerrel alkalmazhatók a történetek a literációs készségek (írás, olvasás, hallás, beszéd, kommunikáció) és a különféle kulturális kompetenciák fejlesztésére (pl. Millet–Pennycuff 2008)). A történetekkel való foglalkozást mint módszert régóta alkalmazzák gyermekkorú idegen- (Harmer–Puchta 2018), második- és származásnyelvi tanulók körében (Krashen és mtsai. 1998) – elsősorban az angol nyelv oktatása kapcsán, illetve az angolszász országokban. Az előadásban (röviden) ezekről az előzményekről, illetve a vonatkozó tanuláseméleti háttérrel, majd (bővebben) a történetválasztásról és a történetekkel való foglalkozás didaktikai és módszertani eljárásairól esik szó.

A jól megválasztott történetek való sok autentikus nyelvi anyagot, gazdag, kontextualizált inputot biztosítanak, élvezetessé teszik a foglalkozásokat, növelik a beszélők nyelvi önbizalmát, közösséget építenek – ezáltal motiválják a származásnyelvi tanulókat. A történetek kiváló kiindulópontot adnak mindegyik készség fejlesztéséhez (az általában a könnyebbnek tartott beszédnél az egyre nehezebbnek vélt halláson és olvasáson keresztül az írás felé haladva), valamint a különféle beszélt és írott nyelvi regiszterekhez és stílusokhoz, illetve bemenetet biztosítanak a kulturális tartalmakhoz. A tematikus tanmenet mentén szerveződő történet-alapú nyelvtanításban szervesen és természetesen fordulnak elő a különféle nyelvi jelenségek, amelyek tárgyalása az adott tanulók szükségletei szerinti hangsúllyal és formában javasolt („pop-up” módon) – a helyesírástól a lexikai és grammatikai jelenségeken át a nyelvhasználat pragmatikai és szociolingvisztikai jellegzetességeiig. Az előadás egy konkrét szövegen és hozzá kapcsolódó feladatokon keresztül mutatja be azt a megközelítést, amely ötvözi a nyelvtanításból ismert történet-alapú oktatást, valamint az anyanyelvi nevelésből ismert interaktív hangosolvasást, közös olvasást és vezérelt olvasást.

Kulcsszavak: származásnyelvi tanuló, történet-alapú nyelvtanulás, interaktív hangosolvasás, közös olvasás, vezérelt olvasás

Hivatkozott irodalom:

Harmer, Jeremy – Puchta, Herbert (2018): *Story-Based Language Teaching. The Resourceful Teacher Series*. Helbling Verlag GmbH.

Krashen, Stephen (1989): We acquire vocabulary and spelling by reading: Additional evidence for the input hypothesis. *Modern Language Journal* 73: 440–464.

Krashen, Stephen – Tse, Lucy – McQuillan, Jeff (1998): *Heritage language development*. Culver City: Language Education Associates.

Maróti Orsolya (2021): Ismeretlen, de nem idegen nyelv – a származásnyelvi tudásszerkezetéről és oktatási helyzetéről. In: Bándli J. – Pap A. – Zajacz Z.: *MID-körkép*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 129–150.

Miller, Sara – Pennycuff, Lisa (2008): The Power of Story. *Journal of Cross-Disciplinary Perspectives in Education* 1: 36–43.

Dóla Mónika (PhD) a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő Nyelvtudományi Tanszék adjunktusa, a tanszék Alkalmazott Nyelvészeti és Hungarológiai Szemináriumának vezetője. Elsősorban alkalmazott nyelvészeti, hungarológiai és a magyar mint idegen nyelv (MID) tanulásával kapcsolatos tárgyakat oktat. Részt vesz a tanári felkészítésben (magyarszakos és magyar mint idegen nyelv szakos tanárok képzése, tanítási gyakorlatok mentorálása) és a külföldi magyar alapszakos és a hungarológia mesterszakos hallgatók oktatásában, valamint szervezői, oktatói, tananyag- és tesztfejlesztői feladatokat lát el a BTK-n tanuló külföldi hallgatók magyartanfolyamai kapcsán. Főbb kutatási területei: konstrukciós nyelvtan, kiterjesztett jelentésegységek a MID-ben, a MID tanításának módszertana.

MENTSİK SZILVIA – SZABÓ VERONIKA

Oktatási segédanyagok a bécsi magyar diaszpórában

2022 elején Bécs közel 2 milliós lakosságából 26 178 fő volt magyar állampolgárságú². A bécsi magyarsággal foglalkozó kutatások alapján a bevándorlás növekvő tendenciát mutat^{3,4}. Bár 1992-ben a magyarságot – a 20. századi menekülthullámmal érkezőket – népcsoportként ismerték el Ausztriában, és 2019-ben a Bunte Schulében elindult egy magyar–német kéttannyelvű osztály, a megnövekedett igényekhez képest kevés a lehetőség magyar nyelvű oktatásra, ez jobbára a délutáni iskolák feladata marad. Az egyik legnagyobb iskola a 2004-ben létrejött Ausztriai Magyar Pedagógusok Egyesülete (AMAPED), ahol közel 300 diák tanul magyarul különböző életkori csoportokban⁵.

A bécsi magyar gyerekek nyelvi kompetenciája erősen heterogén⁶. A szimultán kétnyelvűek mellett vannak szukcesszív kétnyelvűek és teljesen egynyelvűek is. Az AMAPED tanfolyamait minden csoportból látogatják. A származásnyelvi tanulókat emellett a nyelvi alapkészségek fejlettségének aránytalansága is jellemzi⁷. A pedagógusok részéről erős igény mutatkozik olyan tananyagra, amely figyelembe veszi ezt a nyelvi divergenciát, ugyanakkor a Balassi-füzeteken kívül ilyen nem áll rendelkezésre. Ezt a hiányt igyekszik pótolni az itt bemutatásra kerülő, az AMAPED munkatársai által összeállított munkatankönyv, amely Benedek Elek meséihez és az év ünnepeköréihez kapcsolódva kínál változatos szövegértési és szövegalkotási feladatokat. A tananyagfejlesztés fő elvei közé tartozott a szövegközpontúság, a játékos és nem utolsó sorban a nyelvi különbségek figyelembevétele. Az értő olvasást célzó mondatszintű gyakorlatok mellett megjelennek a kritikai–alkotó olvasás feladattípusai⁸ és a szöveg feldolgozását segítő drámapedagógiai gyakorlatok.

Kulcsszavak: származásnyelv, tananyag, nyelvi szintek

Mentsik Szilvia: a bécsi Oktatási Hivatalban a szomszédos nyelvek tanításával foglalkozó CentroLing projekt koordinátora és magyartanára, az Ausztriai Magyar Pedagógusok Egyesületének elnöke, az Ausztriai Magyar Szervezetek Kerekasztalának elnöke. Különösen foglalkoztatják a származásnyelvi tanulók oktatásának kérdései.

²<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/886994/umfrage/auslaender-in-wien-nach-staatsangehoerigkeit/#professional>

³ Csiszár Rita 2009. *A magyar nyelv és a magyar közösségek Ausztriában. A nyelvcseré és a nyelvmegőrzés vizsgálata a bécsi migráns és az alsóöri őshonos kisebbségek körében.* Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Pécs (Doktori disszertáció) <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15329/thesis-rita-phd-2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (2022.12.10.)

⁴ Berényi-Kiss Hajnalka – Laakso, Johanna – Parfuss, Angelika 2013. *Hungarian in Austria. ELDIA Case-Specific Report Studies in European Language Diversity* 22. Research Consortium ELDIA <https://phaidra.univie.ac.at/open/o:308806> (2022.12.10.)

⁵ <https://wp.amaped.at/rolunk/>

⁶ Csire Márta – Wirker-Dobány Katalin 2022. Német–magyar kétnyelvű kisiskolások nyelvi kompetenciájának mérése. In: Bóna Judit – Murányi Sarolta (szerk.): *A nyelvfejlődés folyamata koragyermekkorától kamaszkorig.* ELTE BTK, Budapest <https://www.eltereader.hu/media/2022/11/Bona-Muranyi-A-nyelvfejlodes-folyamata-web4.pdf> (2022.12.10.)

⁷ Maróti Orsolya 2018. A köztesnyelv és a származásnyelv viszonyáról. Származásnyelvi szemlélettel a közösségi oktatás hatékonyságának javításáért. *THL2* 1-2. szám. http://epa.oszk.hu/01400/01467/00016/pdf/EPA01467_thl2_2018_01-02_036-065.pdf (2022.12.10.)

⁸ Tóth Beatrix 2006. A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. *Magyar Nyelvőr*, 130. évf. 4. szám, <http://epa.oszk.hu/00100/00188/00045/pdf/130406.pdf> (2022.12.10.)

Szabó Veronika (PhD) 2011-től a Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Tanszékének tanársegédje, majd 2016-tól adjunktusa, 2013 és 2015 között az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos segédmunkatársa, jelenleg a Bécsi Egyetem Finnugrisztika tanszékének óraadója és az Ausztriai Magyar Pedagógusok Egyesületének magyartanára. Érdeklődési területei közé tartozik a leíró és generatív grammatika (ezen belül különösen a szintaxis), a diskurzusjelölők pragmatikája, a magyar anyanyelvi nevelés és a magyar mint idegen nyelv tanítása. Legújabb publikációiban és előadásaiban a korpusznyelvészet alkalmazási területeit kutatja a magyar mint idegen nyelv tanításában.

VERMEKI BOGLÁRKA***Magyar felfedező*, egy gyermekeknek készülő projektalapú tananyag**

Az előadásban bemutatásra kerülő *Magyar felfedező* egy korpuszinformált, modell- és projektalapú magyar nyelvi tananyag, amelynek fő célja, hogy a fiatal nyelvtanulók a feldolgozása során a ma Magyarországon élő kortársaik természetes nyelvhasználatát is megismerhessék.

Kizárólag a 11–14 éves korosztály számára még nem készült külön tananyag, amely az egyébként is sokszor nehezen motiválható korcsoport tanítását kihívások elé állítja. Éppen emiatt a *Magyar felfedező* szerzői céljukként tüzték ki, hogy a könnyebb motiváció érdekében a tananyag témái relevánsak legyenek a fent említett korosztály számára, valamint tanítási módszerében is illeszkedjen az igényeikhez és az elvárásokhoz. A tananyag projektjein keresztül a gyermekek nemcsak a magyar nyelvet fedezhetik fel, hanem megmutathatják kreativitásukat és a 21. században szükséges készségeiket és képességeiket (például kooperatív együttműködés, kritikai gondolkodás, problémamegoldás, digitális ismeretek) is fejleszthetik.

A *Magyar felfedező* tehát egy projektalapú tananyag, amelyet kétféleképpen is használhatunk. Egyrészt valódi projektalapú (*project-based*) tananyagként a végső termékre koncentrálna, amit a tankönyvi feladatokkal előkészíthetünk és kiegészítünk, másrészt pedig projekttel támogatott (*project supported*) tananyagként is, amely során a tananyag kerül a középpontba és a projektet mint a megtanulandó nyelvi mintázatok, kifejezések gyakorlására szolgáló eszközt használjuk.

A tananyag egyik előnye még, hogy vegyes nyelvi szinten lévő csoportokban is jól alkalmazható. Minden fejezet 5 nyelvi szintre (a Közös Referenciakeret szerinti A1–C1) készül és hasonló szerkezettel rendelkezik, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a vegyes csoportokba járó gyermekek közösen dolgozzanak. A tananyag online (<https://magyarfelfedezo.hu>) és könyvformátumú része kiegészítik egymást, ezzel biztosítva a többféle felhasználást. A tananyaghoz tartozó weboldalon megtalálhatók a letölthető hanganyagok, a tanári kézikönyv, további kiegészítő anyagok, valamint a kapcsolódó videók.

Kulcsszavak: magyar nyelvi tananyag, projektalapú nyelvoktatás, korpuszinformált tananyag, magyar mint származásnyelv, gyermekek nyelvoktatása

Vermekei Boglárka a Károli Gáspár Református Egyetem magyar nyelv és irodalom, magyar mint idegen nyelv specializáció és történelem szakán, majd ugyanezen az egyetemen angol nyelvtanár szakon szerzett diplomát. Több éve foglalkozik gyermekek nyelvoktatásával. Nyolc évet tanított magyar és angol nyelvet, valamint történelmet angol nyelven főként külföldieknek egy budapesti nemzetközi iskolában, az Orchidea Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola és Gimnáziumban. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Iskolájában folytatja PhD tanulmányait, és vendégoktatóként dolgozik a Belgrádi Egyetemen, Szerbiában.

Diaspora – Alienation – Identity

RASHA DEIRANI

Diaspora in the Modern World: The individual's Identity

With many societies/ countries becoming multiethnic/ multicultural/ multiracial, where does Diaspora stand? A quick look into the human history shows that many have been displaced from a certain original place, so can all of them claim to be diasporic? With the promotion for globalization, what kind of effect does that have on the displaced? Does globalization help in integrating the displaced into their new societies and reduce their feelings of alienation, or does it contribute in the elimination of their cultural heritage and the erasure of their identities? On the other hand, with the great numbers of refugees settling in the host countries and promoting their own cultures, can this be seen as a counter-response? Usually, the refugees have communities to preserve the cultural identity. Those communities help the individuals of the first generation with their feelings of alienation. In most cases, this does not apply to their children. They do not have the same attachment to the homeland. Unlike the first generation who had a very strong hold on their identities, their children are still attempting to define who they are. This confusion is made worse with the parents pressure to install the cultural values of the homeland in them. The result is the creation of multiple identities that are conjured in different settings to please those around , which ultimately leave the second generation even more lost and deepens the feeling of alienation and the inability to belong.

Keywords: Diaspora, globalization, identity, alienation, belonging

Rasha Deirani completed both of her BA and MA studies at Damascus University in Syria. She has acquired her MA in Literary Studies in 2022. Currently, she is a firstyear PhD student in the department of Literary and Cultural Studies at the University of Pécs. Her area of interest includes identity formation, the ramifications of colonization and post colonization on individuals (specifically the first and second generations of immigrants), diaspora in the postcolonial world, the issue of belonging and the process of alienation.

EVANDRO OLIVEIRA MONTEIRO

The urban space as an inductive apparatus in the constitution of the Hungarian nationalist identity

As part of the study that has been carrying out in my doctoral thesis on nationalist discourses and identity in Hungary, this analysis seeks to verify how the present numerous monuments in the Hungarian urban space can work in favor of a nationalist narrative, functioning in favor of a determined collective memory and a specific ideology – the one that holds the power of the State. Thus, it is provided three main groups of monuments, each one making a symbolic allusion to one of the main historical events in the country: 1. Independence War, from 1848-1849; 2. Treaty of Trianon, considered the “great national tragedy”; 3. 1956 Revolution. The goal is to observe the operation of the process through which these concrete materialities, the monuments, are ideologically transformed into signs, functioning then as symbols and, through this, acting in the constitution of collective and individual consciences of the subjects in that society. For this, this work is based on authors such as Valentin Voloshinov, Louis Althusser, Stuart Hall and Simone Benazzo, reaching the considerations that the Hungarian nationalist discourse – composed of a regularity of symbols, such as the national flag, pre and post-Trianon maps, the patriarchal cross etc. – is related to a memory policy that mobilizes victimist and revisionist ideas and sayings through Ideological State Apparatuses, such as the cultural one, which takes place through monuments, or even the religious one, which, in this analysis, is demonstrate to be often in line with national discourses.

Keywords: nationalism; identity; discourse; ideological sign.

Evandro Oliveira Monteiro has a major in Languages and Translation (Brazilian Portuguese and English) and is currently a Ph.D candidate on Language Studies in the Federal University of Rio Grande do Sul, Brazil. His academic production is related to Hungarian culture and language since his undergraduate course, when he developed a research on a discursive view of translations of *The Paul Street Boys*. Having had half of his Master’s studies in University of Szeged as an exchange program student, Evandro nowadays works on Hungarian nationalist discourse.

JAFAR BABA

Ambivalence and Alienation: A Comparative Study of Diasporic Representations in the Works of V. S. Naipaul and J. M. Coetzee

As a diasporic writer, V. S. Naipaul's consciousness of homelessness is at the root of his whole oeuvre, and he is always one of the first writers mentioned in any general discussion of the Indian diaspora. J. M. Coetzee's status, on the other hand, as a diasporic writer is more contentious. Born in South Africa in 1940, he could perhaps be considered a member of the diaspora of Europe during the period of imperial expansion in Africa, but the more typical elements of the diasporic experience are absent from his background. Makarand Paranjape points out that "considering that no human community has ever remained entirely static, we can argue that there are no pure natives anywhere—that, to some extent, we are all diasporic." In this paper, however, I do not intend to argue that Coetzee should be considered a diasporic writer in a literal sense. Rather, I will show that the fact that he cannot readily be categorized in this way does not prevent his work from dealing with very similar issues of alienation and uncertainty to those that so preoccupy Naipaul, a preoccupation which has often been attributed to his diasporic state.

Keywords: alienation, ambivalence, Diaspora, displacement, identity

Jafar Baba obtained his MA in English literature and language at Osmania University, India. Currently, he is a 3rd year PhD candidate in Comparative Literature at the University of Szeged. His research focuses on the analysis of colonialist stereotypes through the lens of two African novelists, Chinua Achebe and J. M. Coetzee. His critical ambition is to trace the ways in which their texts "reconstruct" or "regenerate" a true African identity.

HANAN ALAWNA

Art as a Channel for Voicing Trauma: Marjane Satrapi's Graphic Novel Persepolis as a Model

The twenty first century is best described as a melting pot in which people all over the world could influence and being influenced by each other simultaneously. However, globalization of the world and its becoming a small village result into two opposing poles. On the one pole, there is multiculturalism which means the preservation of various cultures within the same society. On the other pole, there is interculturalism which indicates the blending of one culture into another which, in turn, could result in identity crisis, fragmentation and instability. In light of this scene, the present research aims to discuss the traumatic experience that Satrapi as an Oriental woman has to undergo when she leaves her country Iran to pursuit her studies in Vienna. This change of place creates an identity crisis for Satrapi. Thus, in *Persepolis* (2000-2003), the protagonist is confused whether to indulge in the new culture, that is a Western one or to keep her Oriental Iranian roots. However, during this traumatic experience, the protagonist seizes the chance to correct some misconceptions about both the West and the East using graphics. Thus, the research traces the graphics in Satrapi's graphic novel to reflect on her traumatic experience and the way she employs art as a means to communicate her trauma with the readers.

Keywords: Graphic Novels, Interculturalism, Marjane Satrapi, Multiculturalism, *Persepolis*

Hanan Alawna is a PhD candidate at the Comparative English department at the University of Szeged, Hungary. She holds a BA in English Language and Literature from An-Najah National University, Nablus, Palestine and MA degree in Applied Linguistic and Translation. Currently, she is working on a doctoral dissertation dealing with the comparison of women representation in Western literature and Middle Eastern literature. Her main research interests are: feminist criticism, female oppression, Arab women's writing, Palestinian literature, Iranian literature and British literature.

RYM LINA MOHAMMED-AZIZI

The Japanese-American Diaspora: Traci Chee's *We Are Not Free* as a Case Study

The paper highlights the Japanese American diaspora which traces its roots to the arrival of the first Japanese immigrants, Issei, to the U.S., in 1869. Over the next several decades, many more Japanese immigrants arrived to the U.S., drawn by the promise of new opportunities and a better life. However, their presence was met with hostility and discrimination, with laws and policies designed to limit their rights and opportunities. Despite these challenges, the Japanese American community preserved and established thriving communities in cities across the country. However their successes were abruptly interrupted during WWII, when the American government forcibly relocated over 120.000 Japanese Americans to internment camps post Pearl Harbor's attack, based solely on their ancestry. Inspired from her grandparent's and other family members accounts on their experiences during this period in internment camps, Traci Chee provides in her novel, *We Are Not Free*, a vivid and heart-wrenching portrayal of the varied experiences of Japanese-Americans during WWII seen through the eyes of a group of teenage friends. Through this novel and other historical accounts, the paper aims to establish a deeper understanding of the trauma and injustice faced by the Japanese Americans during the Second World War, as well as the ongoing struggles and triumphs of the Japanese American Diaspora.

Keywords: Japanese-American diaspora, intergenerational trauma, internment camps, YA and trauma fiction

Rym Lina Mohammed-Azizi is a first-year PhD student at the doctoral school of Literary and Cultural Studies at Pécs university. She has earned both of her Bachelor and Master degrees in English Literature and Civilization at the university of Tahri Mohamed in Algeria. Her current research interests include, but are not limited to; trauma fiction, Psychoanalytic criticism, and Young Adult Literature.

ALSARHAN TAHA AWAD SULEIMAN

Hybridity and Miscegenation: A Postcolonial Analysis of H.P Lovecraft's The Shadow Over Innsmouth

It is the purpose of this paper to analyze the ways in which racism and hybridity are presented in H.P. Lovecraft's 1931 novel, *The Shadow over Innsmouth*. This study uses a textual analysis to show how these two factors contribute to the suspenseful tone of the novel. This article argues that the story's sense of postcolonial dread is due to a combination of factors, including miscegenation, the demonization of a different ethnic group, the internal diaspora, and the setting itself. In this article, Homi Bhabha's concept of hybridity will be used to explain how being in two places at once is a depiction of duality that is duplicated and concealed. Because hybridity represents the disintegration of colonized people's traditions, customs, and beliefs, hybrids have become a powerful symbol of colonialism. An uneasy synthesis of eastern and western customs has resulted from this confrontation. The novel's central focus is the intermarrying of Deep Ones and Innsmouth residents. And just as the Deep Ones' interracial marriages produced monstrosities in their offspring, so did this hybridity as a symbol of colonial civilization, which corrupted the traditions of indigenous peoples in the colonies, and dislocated their heritage and identities.

Keywords: Hybridity, Postcolonialism, Miscegenation, Racism, Xenophobia, Supernatural, Dread

Alsarhan Taha Awad Suleiman is a first-year PhD student at the doctoral school of Literary and Cultural Studies at Pécs University.

ALMOMANI AYMAN ISSAM RASHEED

Digital Diaspora: The Ramifications of the Desire for a Homeland Through Social Media

This paper will deal with the birth of Israel as an ideology through social media and how this ideology shifted the focus on the Jewish diaspora by changing two key concepts: ‘the right to return’ and the ‘desire for a homeland’. The rise of Israel to paramount is represented by Hannah Arendt’s *The Jewish Writings* in comparison to what the defeated had to say in Ahmad Sa’di and Lila Abu-Lughod (eds.), *Nakba: Palestine, 1948 and the Claims of Memory*. Arendt focuses on Jew hatred and anti-Semitism as concept, the Jews in diaspora and Jew’s nationalism as a fundamental necessity to the survival of Israel.

Israel became what Edward Said mentioned in his introduction of *Orientalism* where he said that “the Oriental’s inability to be accurate; the point he makes is sufficiently unarguable to require no special validation” which is true when compared to what Avi Shlaim said about 1948 in his Article “The Debate about 1948” as he said “During the war, hundreds of thousands of Palestinians fled to neighboring Arab states, mainly in response to Orders from their leaders and despite Jewish pleas to stay and demonstrate peaceful that peaceful coexistence”.

There are seven million Palestinians in diaspora, and their identity is in crisis, and their culture is being dramatically changed. Thus, the focus of this paper will be divided into three sections: comparing the narrative of Israel across the recollection of what happened in 1948, the rise of the State of Israel, and finally marginalizing the Palestinians diaspora by targeting their identity through false historical narrative.

Keywords: narrative, diaspora, Palestine, Israel, The Nakba, victimhood

Ayman Almomani, is a first year PhD Student at the at the doctoral school of Literary and Cultural Studies at Pécs University. He received a bachelor’s degree in English Language and Literature from Yarmouk University and a master’s degree in English Studies from the University of Pécs. His current research interests are Palestinian migration patterns, Palestinian ethnic neighborhoods, transnational communities, Diaspora, Translation studies and utopias.

NÉVJEGYZÉK, ELEKTRONIKUS ELÉRHETŐSÉG

ALEWNEH, HANAN hananalewneh4@gmail.com

ALSARHAN, TAHA tahaalsarhan2@gmail.com

ANDL-BECK BORÓKA boefactory@gmail.com

ANDREEV, ANDREI aandreev@nbu.bg

ANNUS IRÉN iannus@lit.u-szeged.hu

ÁCS MARIANNA acs.marianna@pte.hu

BABA, JAFAR jafar.bbaba.1993@gmail.com

BAUMANN TÍMEA timi.baumann@gmail.com

BÁBA SZILVIA baba.szilvia@dunamuveszegyuttes.hu

BÁTYI SZILVIA szilviabatyi7@gmail.com

BEASER, ADAM amb23@mindspring.com

BECK ZOLTÁN beck.zoltan@pte.hu

BERSZÁN ISTVÁN iberszan@yahoo.com

BORSOS LEVENTE leventeborsos@hufs.ac.kr

BOGDÁN MÁRIA bogdanmarcsi@gmail.com

BÓHM GÁBOR bohm.gabor@pte.hu

CSÁNYI ERZSÉBET erzsebet.csanyi@gmail.com

CONSTANTINOVITS KINGA constkinga@gmail.com

CZEGLÉDI SÁNDOR czegledi.sandor@mftk.uni-pannon.hu

CSIRE MÁRTA marta.csire@univie.ac.at

DEIRANI, RASHA rasha.337@hotmail.com

DEMKÓ ANITA demko_anita@yahoo.com

DOBOZY, TAMAS tamasdobozy@gmail.com

DÓLA MÓNICA dola.monika@pte.hu

DUKAI EDIT edit.dukai@hungarianhub.com

EGLÉ ŽINDŽIUVIENÉ, INGRIDA ingrida.zindziuviene@vdu.lt

EGRİ PETRA epetra90@gmail.com

ERLINGHAGEN, ERIKA erika.erlinghagen@univie.ac.at

FORINTOS ÉVA forintos.eva@mftk.uni-pannon.hu

GAZSÓ DÁNIEL Gazso.Daniel@uni-nke.hu

V. GILBERT EDIT gilbert.edit@pte.hu

GÚTI ERIKA guti.erika@pte.hu

DIASZPÓRA 2023

GYURICZA GÁBOR gaborgyuricza@outlook.com
GYURIS NORBERT gyuris.norbert@pte.hu
HARTVIG GABRIELLA hartvig.gabriella@pte.hu
JARJABKA ÁKOS jarjabka.akos@ktk.pte.hu
KALMÁR FERENC Ferenc.Kalmar@mfa.gov.hu
KÁNTOR ZOLTÁN zoltan.kantor@bgazrt.hu
KEREKES GÁBOR kerekes.gabor@btk.elte.hu
KISANTAL TAMÁS kisantal.tamas@pte.hu
KISS ÁGNES kagnes22@gmail.com
KISS NOÉMI kissnoe@gmail.com
KOCSOR ERIKA erika.kocsor@gmail.com
KONTRA MIKLÓS kontram@gmail.com
KOVÁCS ESZTER Kovacs.Eszter@tk.hu
KÖVES MARGIT mkoves@gmail.com
LÁBADI ZSOMBOR zlabadi@ffos.hr
LEHMANN MAGDOLNA lehmann.magdolna@pte.hu
LÉNÁRT TAMÁS lenart.tamas@btk.elte.hu
MARÓTI ORSOLYA GABRIELLA maroti.orsolya@btk.elte.hu
MENTSİK SZILVIA szilvia.mentsik@amaped.at
MEKIS D. JÁNOS mekis.janos@pte.hu
MOMANI, AYMÁN aymane.momani@gmail.com
MONTEIRO, EVANDRO evandro.o.monteiro@hotmail.com
NAGYHÁZI BERNADETT b.knagyhazi@gmail.com
ORBÁN JOLÁN orban.jolan@pte.hu
PALLA MÁRIA palla.maria@btk.ppke.hu
PALÓCZ MÁRK mark.palocz@gmail.com
PAPP Z. ATTILA pappz.attila@tk.hu
PAP NORBERT pnobert@gamma.ttk.pte.hu
PATAKY ADRIENN adriennp@gmail.com
PELCZ KATALIN pelcz.kata@pte.hu
PIELDNER JUDIT pieldnerjudit@uni.sapientia.ro
RASKAUSKIENÉ, AUDRONÉ audrone.raskauskiene@vdu.lt
RIEDELMEYER BERNADETT riedelmayer.bernadett@ktk.pte.hu

DIASZPÓRA 2023

RUPPL ZSUZSANNA rzsanna@yahoo.es

RYM, LINA medazizirymlina@gmail.com

SCHMIDT ILDIKÓ schmidtildi@yahoo.com

SEIDLER ANDREA andrea.seidler@univie.ac.at

SOMOGYI VIKTÓRIA viktoriasom@yahoo.co.uk

SZABÓ ÁGNES magyarschool@gmail.com vagy magyarschool2023@gmail.com

(Adelaide, Ausztrália)

SZABÓ ÁGNES scorpiogatto11@hotmail.com (Niterói, Brazília)

SZABÓ T. ULLA ANNAMÁRIA ulla.szabot@gmail.com

SZABÓ VERONIKA sz.veronika1983@gmail.com

SZAMOSI GERTRUD szamosi.gertrud@pte.hu

SZÁVAI DOROTTYA szavaidorottya@gmail.com

SZÁZ PÁL szaz2@uniba.sk

SZÉLPÁL LÍVIA liviaszelpal@gmail.com

SZITA SZILVIA szita.szilvia72@gmail.com

TAPODI ZSUZSA tapodizsuzsa@uni.sapientia.ro

THOMÁZY TIMEA timea.thomazy@gmail.com

TOMONICSKA INGRID tomonicskaingrid@uni.sapientia.ro

VERMEKI BOGLÁRKA vermekiboglarka@yahoo.com

VICSACSÁN RÉKA reka.vicsacsan@gmail.com vagy Reka.Vicsacsan@gcu.edu

VIGH-SZABÓ MELINDA vigh.szabo@gmail.com

WILLIAMS, THOMAS A. thomas@lingo.u-szeged.hu

YANKOVA, DIANA dyankova@nbu.bg

ZSIZSMANN ÉVA zsizsmann.eva@gmail.com

ZSONDA MÁRK zsmlevel@gmail.com